

27778

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN ANALİZİ
VE FİNANSAL ORANLARIN KULLANILIŞI**

İŞLETME YÖNETİMİ
YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ

CELAL EZİLMEZ
TEZ DANIŞMANI: Doç. Dr. SALİH DURER

İSTANBUL-1993

**F.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. BÖLÜM

TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

1.1. Türkiye Çimento Sektörünün Genel Yapısı	1
1.1.1. Sektörün Tarihsel Gelişimi	1
1.1.2. Tesislerin Bölgesel ve Sektörel Dağılımları	2
1.1.2.1. Çimento Üretim Tesislerimizin Bölgesel Dağılımları	2
1.1.2.2. Çimento Üretim Tesislerimizin Sektörel Dağılımları	2
1.1.3. Sektördeki Gelişmeler ve Beklentiler	4
1.1.4. Çimento Sektörüne Ait Veriler	9
1.2. Türkiye Çimento Sektörünün Teknolojik Yapısı	21
1.2.1. Çimentonun Tanımı ve Türleri	21
1.2.2. Çimento Üretimi Teknolojisi	23
1.2.2.1. Hammadde Öğütme	23
1.2.2.2. Pişirme	24
1.2.2.3. Son Öğütme	25
1.2.2.4. Yaş Sistem	25
1.2.2.5. Yarı Kuru Sistem	26
1.2.3. Enerji Kullanımı	26
1.2.4. Maliyet Yapısı	27
1.2.5. Kalite Kontrol	28
1.2.6. Çevre Kirliliği	28
1.2.7. Çimento Teknolojisindeki Gelişmeler	29
1.2.7.1. Enerji Tasarrufuna Yönelik Gelişmeler	30
1.2.7.2. Kapasite Artışına Yönelik Gelişmeler	30
1.2.7.3. Diğer Gelişmeler	31
1.2.8. Türkiye Çimento Teknolojisinin Değerlendirmesi	31
1.3. Türkiye'de ve Çimento Sektörümüzde Özelleştirme	33
1.3.1. Özelleştirmenin Tanımı	33
1.3.2. Türkiye'de Özelleştirme	33
1.3.2.1. Giriş	33
1.3.2.2. KİT'lerin Türk Ekonomisindeki Yeri	34

	<u>Sayfa</u>
1.3.2.3. Özelleştirme Programının Amaçları	34
1.3.2.4. Özelleştirmede Yasal Çerçeve	35
1.3.2.5. Özelleştirme Prosedürü	36
1.3.2.6. Özelleştirme Uygulamaları ve Gelirleri	36
1.3.3. Çimento Sektörümüzde Özelleştirme	37
1.3.3.1. Çimento Sektörümüzün Çekiciliği	37
1.3.3.2. Çimento Sektörümüzde Özelleştirme Uygulamaları	38

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ ve FİNANSAL ORANLARIN KULLANILIŞI

2.1. Finansal Tablolar Analizinin Tanımı	44
2.2. Finansal Analiz Türleri	44
2.2.1. Yapılma Amacına Göre Analiz	45
2.2.1.1. Yönetim Analizleri	45
2.2.1.2. Yatırım Analizleri	46
2.2.1.3. Kredi Analizleri	46
2.2.2. Kapsamına Göre Analiz	47
2.2.3. Analizi Yapan Kişilere Göre Analiz	47
2.3. Finansal Analiz Teknikleri	48
2.3.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	48
2.3.2. Yüzde Yöntemiyle Analiz	49
2.3.3. Eğilim Yüzdeleri ile Analiz	49
2.3.4. Oran (Rasyo) Yöntemi ile Analiz	50
2.3.4.1. Likidite Analizinde Kullanılan Oranlar	51
2.3.4.1.1. Cari Oran	52
2.3.4.1.2. Likidite Oranı	53
2.3.4.1.3. Nakit Oranı	54
2.3.4.2. Faaliyet Oranları	55
2.3.4.2.1. Alacak Devir Hızı Oranı	55
2.3.4.2.2. Stok Devir Hızı Oranı	57
2.3.4.3. Finansal Yapı Oranları	58
2.3.4.3.1. Borçlanma Oranı	58
2.3.4.3.2. Kaldıraç Oranı	59
2.3.4.3.3. Borç Yapısı Oranı	60

	<u>Sayfa</u>
2.3.4.4. Karlılık Oranları	61
2.3.4.4.1. Aktif Karlılığı Oranı	62
2.3.4.4.2. Özsermaye Karlılığı Oranı	62
2.3.4.4.3. Net Dönem Karının Aktiflere Oranı	62
2.3.4.4.4. Brüt Kar Marjı Oranı	63
2.3.4.4.5. Kar Marjı Oranı	63
2.3.4.4.6. Faiz Ödeme Gücü Oranı	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL ORANLAR YÖNTEMİYLE ANALİZİ

3.1. Genel Açıklamalar	65
3.2. Türkiye Çimento Sektörünün Mülkiyet Dağılımı Açısından Finansal Oranlar Yöntemiyle Analizi	68
3.2.1. Genel Açıklamalar	68
3.2.2. Oranların Değerlendirmeleri	76
3.2.2.1. Likidite Oranları	76
3.2.2.2. Faaliyet Oranları	77
3.2.2.3. Finansal Yapı Oranları	78
3.2.2.4. Karlılık Oranları	79
3.2.3. Değerlendirme Sonuçları	81
3.3. Türkiye Çimento Sektörünün Fabrika Ölçekleri Açısından Finansal Oranlar Yöntemiyle Analizi	83
3.3.1. Genel Açıklamalar	83
3.3.2. Oranların Değerlendirmeleri	91
3.3.2.1. Likidite Oranları	91
3.3.2.2. Faaliyet Oranları	92
3.3.2.3. Finansal Yapı Oranları	93
3.3.2.4. Karlılık Oranları	94
3.3.3. Değerlendirme Sonuçları	96
3.4. Türkiye Çimento Sektöründeki Kamu Fabrikalarının Özelleştirme Açısından Finansal Oranlar Yöntemiyle Analizi	98
3.4.1. Genel Açıklamalar	98
3.4.2. Oranların Değerlendirmeleri	105

	<u>Sayfa</u>
3.4.2.1. Likitide Oranları	105
3.4.2.2. Faaliyet Oranları	105
3.4.2.3. Finansal Yapı Oranları	106
3.4.2.4. Karlılık Oranları	107
3.4.3. Değerlendirme Sonuçları	109
SONUÇ	110
EKLER	113
YARARLANILAN KAYNAKLAR	149

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo: 1.1. Türk Çimento Sektörü'nün 1911-1992 yılları arasındaki klinker üretim kapasitesi, çimento üretimi, ithalat, ihracat, yurtiçi tüketim ve kişi başı çimento tüketim değerleri (1000 ton)	10
Tablo: 1.2. Çimento Fabrikalarımızın 1987-1991 yılları karşılaştırmalı çimento üretimleri (1000 ton)	12
Tablo: 1.3. Türk Çimento Sektörünün 1991 yılında Fabrikalar İtibariyle Çimento ve Klinker İhracatının Dökümü (ton)	14
Tablo: 1.4. Dünya'daki Büyük Çimento Üreticisi Ülkelerin 1990 ve 1991 Yılı Üretimleri (milyon ton)	15
Tablo: 1.5. Batı Avrupa Ülkeleri 1992 Yılı Çimento Sektörü Verileri ve Türkiye'nin Yeri (1000 ton)	16
Tablo: 1.6. Özel, Karma ve Kamu Sektörü Çimento Fabrikalarımızda Çalışanların Sayısı (1990 Yılı)	17
Tablo: 1.7. Türkiye Çimento Fabrikalarının Teknolojik Göstergeleri (1991 Yılı)	19
Tablo: 1.8. Türk Kamu Çimento Sektöründe 1 Ton Çimentonun Tipik Maliyet Dağılımı (%)	27
Tablo: 1.9. Blok satış Yoluyla Özelleştirilen Çimento Fabrikalarımıza Ait Bilgiler	40
Tablo: 1.10. Halka Arz Yoluyla Özelleştirilen Çimento Fabrikalarımıza Ait Bilgiler	41
Tablo 1.11. Halka Arz ve + Blok Satış Yoluyla Özelleştirilen Çimento Fabrikalarımıza Ait Bilgiler	42
Tablo 3.1. Çimento Sektörümüze Ait Finansal Oranların Mülkiyet Dağılımı Açısından Değişimi	69
Tablo 3.2. Çimento Sektörümüze Ait Finansal Oranların Fabrika Ölçeklerine Göre Dağılımı	84
Tablo 3.3. Kamu Fabrikalarına Ait Finansal Oranların Özelleştirme Programına Dahil Edilişlerine Göre Değişimi	99

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerde ilk kurulan sanayilerden biri olan çimento sektörü, ülkemizde de en eski sektörlerdendir.

Bu yüzyılın başında kurulup, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası planlı çalışmalarla geliştirilen çimento sektörümüz, yüksek nüfus artış hızımız ve altyapı çalışmalarımızın paralelinde gelişimini sürdürerek bugünlere gelmiştir.

Bugün için yıllık 30 milyon tona yaklaşan üretimiyle çimento sektörümüz Avrupa'da 3., Dünya'da 10. sırada yer almaktadır. İhracatımız ise son yıllardaki artışıyla Avrupa'da ikinci sıraya yükselmiştir.

Gelişen teknolojilere ayak uydurmayı başaran çimento işletmelerimiz özelleştirme uygulamalarında da öncülük etmişlerdir. 1989 yılından itibaren özelleştirme kapsamına alınan 22 çimento işletmesinden 21'inin satışı kolayca gerçekleştirilmiş, bu satışlardan 650 milyon \$'ın üzerinde gelir sağlanmıştır.

İMKB'de işlem görmekte olan karma ve özel sektöre ait çimento işletmelerimiz ise, hissedarlarına en yüksek getiriyi sağlayan işkollarının başında gelmektedirler.

Türk Cumhuriyetleri ve Orta Doğu pazarlarına da yakınlığıyla çimento sektörümüz, yerli ve yabancı yatırımcılarının gözbebeğidir.

Anlattığımız bu gelişmelerle son yıllarda dikkatleri üzerine çeken, inşaat sektörü ve altyapı yatırımlarının temel girdisini üreten çimento sektörümüz çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmamızda çimento sektörünün; kuruluşundan bugüne gelişimi, dışpazardaki yeri, kullanılan teknolojisi, özelleştirmedeki yeri ve finansal özellikleri incelenmiştir.

Bu amaçla, birinci bölümde sektörün yapısal özellikleri, tarihsel gelişimi, tesislerin sektörel ve bölgesel dağılımları, sektördeki gelişmeler ve beklentiler, sektörün teknolojik yapısı, özelleştirme uygulamalarındaki yeri anlatılmıştır.

İkinci bölümde, üçüncü bölüme temel oluşturmak amacıyla finansal tablolar analizi, önemi, türleri ve teknikleri anlatılmış, özellikle finansal oranların analizde kullanılışı açıklanmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise, finansal oranlar yöntemi kullanılarak çimento sektörümüz mülkiyet dağılımı, fabrika ölçekleri ve özelleştirme açısından incelenmiştir.

Varılan sonuçlar çalışmamızın sonundaki "SONUÇ" kısmında ifade edilmektedir.

Ayrıca, sektöre ait toplam 35 adet işletmenin son dört yıllık finansal tabloları, çalışmamızın sonunda ek şeklinde yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

1.1. TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN GENEL YAPISI

1.1.1. SEKTÖRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnşaat sektörünün temel girdilerinden birini üreten çimento sanayii, Türkiye'de ilk kurulan sanayi dalları arasındadır. İlk çimento fabrikası 1911 yılında İstanbul yakınlarında Gebze-Eskihisar'da kurulmuştur. İlk nesil çimento fabrikaları 1916 Eskişehir, 1928 Ankara, 1930 Kartal, 1943 Sivas İşletmeleridir (1).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fabrika kurma faaliyeti hızlanmış ve beş yıllık plan dönemlerinde konuya özel önem verilerek önemli kapasite artışları sağlanmıştır. 1945 yılında 400 bin ton olan üretim 1969 yılında 6 milyon tona ulaşmıştır (2).

1953 yılında kurulan ve bir devlet kuruluşu olan Türkiye Çimento Sanayii T.A.Ş. ile ivme kazanan çimento fabrikası yatırımları özel sektörün de konuya ilgi göstermesi ile yeni bir boyut kazanmış ve yeni kurulan fabrikaların dışında mevcut fabrikalarda kapasite artışlarına gidilerek bugünkü seviyeye ulaşılmıştır.

Bugün Türkiye'de 6'sı klinker öğütme tesisi olmak üzere toplam 46 adet çimento fabrikası bulunmaktadır.

1.1.2. TESİSLERİN BÖLGESEL VE SEKTÖREL DAĞILIMLARI

Kurulu kapasitelerin coğrafi dağılımlarına bakıldığında kamu yatırımlarının kalkınmada öncelikli iç, doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde, özel

(1) Kemal Taylan, Çimento Sektörü Teknoloji Etüdü, İstanbul; TSKB Yayını, 1990, s.3.

(2) Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Çimento Sektörü Verileri, Ankara, 1992.

sektör yatırımlarının ise, ekonomik yönden gelişmiş ve altyapı ile ulaşım sorunları bulunmayan Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Yıllık 1 milyon ton ve üzerinde üretim kapasitesine sahip fabrikalar arasında özel sektör kuruluşları ağırlıkta bulunmaktadır.

Son yıllarda özelleştirme programı kapsamında gerçekleştirilen satışlar sonrasında sektörde devletin payı azalırken, yabancı ve özel işletmelerin payı artmıştır.

1.1.2.1. Çimento Üretim Tesislerimizin Bölgesel Dağılımları

Tesislerin bölgesel dağılımlarında Marmara ve Orta Anadolu Bölgesi 10'ar tesis ile en yoğun, Ege, Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri ise 4'er tesis ile en az yoğun olan bölgelerdir. Bölgelerimize göre tesis dağılımı aşağıda verilmektedir.

Marmara Bölgesi (10 Tesis):

Akçimento, Aslan, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Kartal, Lalapaşa, Nuh, Pınarhisar, S.T.F.A.

Ege Bölgesi (4 Tesis):

Batıçim, Çimentaş, Denizli, Söke.

Orta Anadolu Bölgesi (10 Tesis):

Afyon, Ankara, Ak-Kayseri, Baştaş, Eskişehir, Konya, Niğde, Sivas, Yibitaş, Yibitaş-Lafarge.

Karadeniz Bölgesi (8 Tesis):

Bartın, Bolu, Çorum, Ereğli, Gümüşhane, Ladik, Trabzon, Ünye.

Akdeniz Bölgesi (4 Tesis):

Adana, Çimsa, Göltaş, İskenderun.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi (6 Tesis):

Adıyaman, Ergani, Gaziantep, Siirt, Mardin, Şanlıurfa.

Doğu Anadolu Bölgesi (4 Tesis):

Aşkale, Elazığ, Kars, Van.

1.1.2.2. Çimento Üretim Tesislerimizin Sektörel Dağılımları

Son birkaç yılda sektörün mülkiyet yapısında gözlenen değişimler bu yıl içinde de sürmüştür.

1989 yılında başlatılan özelleştirme çalışmalarının bir devamı olarak 1992 yılında, ÇİTOSAN'ın kontrolündeki fabrikalardan 11 tanesi daha önce Kamu Ortaklığı İdaresi'ne devredilmiş(3), daha sonra da bu fabrikalardan 10 tanesinin kesin satış işlemi gerçekleştirilmiştir. Adıyaman fabrikası ise henüz satılmamış olup, girişimler sürdürülmektedir.

Böylece ÇİTOSAN'ın denetiminde sadece 7 fabrika kalmış durumdadır (4). Bu fabrikaların toplam çimento üretim kapasiteleri yaklaşık 3,3 milyon ton/yıl düzeyinde olup, sektör genelinin %11'ini oluşturmaktadır. Buradan da açıkça görüleceği gibi artık çimento sektöründe kamunun öncülüğü ve ağırlığı kalmamıştır.

Ağustos 1993 itibarıyla, Türkiye Çimento fabrikalarının bağlı oldukları gruplara göre dağılımı aşağıda verilmektedir (5).

ÇİTOSAN : Elazığ, Ergani, Gümüşhane*, Kars, Kurtalan, Lalapaşa, Van.

K.O.İ. : Adıyaman.

OYAK : Adana, Bolu, Mardin, Ünye.

SABANCI : Akçimento, Çimsa, Ak-Kayseri*.

OY-SA : İskenderun*, Niğde.

SET : Afyon, Ankara, Balıkesir, Pınarhisar, Kartal, Söke.

YİBİTAŞ : Yozgat, Çorum, Sivas.

LAFARGE : Darıca, Ereğli*

YİBİTAŞ-LAFARGE : Ankara*.

SOCIETE VİCAT : Konya.

RUMELİ HOLDİNG: Bartın, Gaziantep, Ladik, Şanlıurfa, Trabzon.

MODERN ÇİMENTO: Denizli.

ERÇİMSAN : Aşkale.

DİĞER ÖZEL İŞLETMELER: Baştaş, Batıçim, Bursa, Çanakkale, Çimenter, Eskişehir, Göltaş, Nuh, STFA*.

(3) Sözkonusu fabrikalar şunlardır : Adıyaman, Aşkale, Bartın, Çorum, Denizli, Gaziantep, İskenderun, Ladik, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon.

(4) Bu fabrikalar şunlardır: Lalapaşa, Elazığ, Ergani, Gümüşhane, Kars, Kurtalan, Van.

(5) Saime Özbay, Çimento Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, T.S.K.B. Yayını, 1993, ek:3.

(*) Bu tesislerde klinker üretimi yoktur, sadece öğütme yapılmaktadır.

1.1.3. SEKTÖRDEKİ GELİŞMELER VE BEKLENTİLER

1980'li yılların hemen başlarında büyük bir kriz yaşayan inşaat sektörü, doğal olarak çimento sektörünü de etkilemiş, özellikle yurt içi çimento tüketiminde gerileme gözlenmiştir. Ancak, 1984 yılından itibaren Toplu Konut Fonu'na işlerlik kazandırılması, baraj ve hidroelektrik santrallerin yapımına hız verilmesi ve belediyelere geniş mali olanakların sağlanması inşaat sektörünü, dolayısıyla çimento talebini canlandırmıştır.

Çimento tüketiminin hızla artması, yeni kapasiteler ihtiyacını doğurmuş, ancak komple yeni yatırımın çok büyük rakamlara ulaşması nedeniyle sanayiciler tevsî, modernizasyon, darboğaz giderme gibi yatırımlarla kapasite artışı sağlamışlardır.

Sektörde kapasite artışları sürerken, üretim de artmaya devam etmiş, ancak özellikle batı bölgelerinde tüketim artış hızı üretim artış hızının üzerinde seyrettiği için 1986 yılından itibaren dışalım ihtiyacı doğmuştur. Sektör dışsatımı ise, içpazarın gelişimine bağlı olarak giderek azalmıştır. Sektör üretim ve tüketiminde gözlenen bu olumlu gelişmeler 1988 yılına kadar sürmüştür.

1988 yılında hükümetin aldığı bir dizi istikrar önlemleri sonucu altyapı yatırımları yavaşlatılmış, belediyelere yapılan mali yardımlar kısılmış ve bu arada Toplu Konut Fonu gelirlerinin sadece %49'u kredi ödemelerine ayrılmıştır. Tüm bunlar, 1988 yılı ikinci yarısında inşaat sektörünün durgunluğa girmesine neden olmuştur. İstikrar önlemleri ve durgunluk 1989 yılında da devam etmiş böylece çimento yurtiçi tüketimi bu yıl içinde %2 oranında gerilemiştir.

Yurtiçi tüketim Türkiye genelinde gerilerken bölgesel arz-talep dengesizliği nedeniyle, çimento ithalatı 1989 yılında büyük ölçüde azalmakla birlikte devam etmiştir. Diğer taraftan iç pazardaki daralma karşısında ihracatta yeniden artış sağlanmış ve sektörde üretim azalışı olmaksızın yıl %90 kapasite kullanım oranı ile kapatılmıştır.

1990 yılında yeni inşaatlar için verilen ruhsatname sayılarında azalma olmasına rağmen çimento tüketiminde gözlenen bu canlılığın, inşaatı daha önceden başlamış ancak birçok nedenle yarım kalmış konut yatırımlarının ta-

mamlanmaya başlamasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir (6).

1991, Türkiye çimento sektörü için hareketli sayılabilecek bir yıl olmuştur.

1990 yılı Ağustos ayında başlayıp 1991 yılı başında sıcak savaşa dönüşen Körfez Krizi, getirdiği belirsizlik ortamı ile sektör ilgililerini olumsuz bir beklentiye itmiştir. Ancak, sıcak savaş kısa sürede sona ermiş ve 1991 yılında sektörde yılbaşındaki beklentilerin aksine oldukça olumlu gelişmeler gözlenmiştir.

1991 sonu itibariyle 39 çimento fabrikası ve 4 klinker öğütme tesisinde (7) toplam 22,7 milyon ton klinker ve 26,3 milyon ton çimento üretimi gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan bu üretim düzeyi ile Türkiye, Avrupa Çimento Üreticileri Birliği'ne (Cembureau) üye 19 ülke arasında 4. sırada yer almıştır (8).

1991 yılı kamu yatırımları açısından çok parlak bir yıl olmamıştır. Özellikle kamunun, yükleniciye olan borçlarını geçikmeli olarak ödemesi ya da zaman zaman ödeyememesi sektörde büyük sıkıntılara neden olmuştur. Buna rağmen, 1991 yılında verilen inşaat ruhsatnameleri toplam inşaat alanının bir önceki yıla göre %1,9'luk bir artış göstermesi çimento yurt içi tüketiminin 1990 yılına göre %2 daha fazla olmasını sağlamıştır.

Sektör, 1991 yılı için öngördüğü dışsatım hedefini aşarak, yılsonu itibariyle %40'lık bir artışla 2,4 milyon ton çimento dışsatımı gerçekleştirmiştir. Dışsatımın, Bulgaristan'a sevk edilen 14 ton beyaz çimento dışında tümü deniz yoluyla sevk edilmiştir.

1991 yılı dışpazarlarında %37 ile İspanya başı çekmekte, bunu % 15 ile İsrail ve % 13 ile Tayland takip etmektedir. Özellikle İsrail yeni ve önemli bir

(6) Saime Özbay, Çimento Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, İstanbul; TSKB Yayını, 1991, ss. 7-8.

(7) Klinker öğütme tesislerinden Edine-Lalapaşa ve Gümüşhane tesisleri Temmuz 1991'de hizmete girmiş olup, ikisi de kamuya aittir.

(8) Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Cembureau İstatistikleri, Ankara, 1991.

pazar görünümü arz etmektedir. Bu ülkelerin yanısıra, İtalya ve Cezayir'e de önemli miktarlarda çimento dışsatımı yapılmıştır. 1991 yılı dışsatım gelirleri 100 milyon doların üzerinde gerçekleşmiştir.

1991 yılı dışalımını, dışsatımının tam tersi bir gelişme göstererek bir önceki yıla kıyasla %58 oranında azalmıştır. Daha ziyade Marmara Bölgesi'nin ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilen dışalım, ağırlıklı olarak Romanya'dan yapılmıştır. Bu ülkenin yanısıra Bulgaristan ve Yunanistan'dan da bir miktar klinker dışalımını yapılmıştır.

1991 yılı sayısal göstergeleri bu şekilde seyrederken, son birkaç yılda sektörün mülkiyet yapısında gözlenen değişimler bu yıl içinde de sürmüştür.

1989 yılında, Afyon, Ankara, Balıkesir, Pınarhisar ve Söke Kamu Fabrikaları ile özel Kartal çimentonun SET holding tarafından, Aslan çimentonun ise Lafarge grubu tarafından satın alınmasından sonra yine bir başka Fransız kuruluşu olan Societe Vicat Grubu 1991 yılı yaz aylarında Konya Çimento fabrikasının çoğunluk hisselerini eline geçirmiştir.

Böylece Fransa'nın önde gelen 3 büyük firması, Türkiye çimento sanayii üzerinde söz sahibi olmaya başlamışlardır.

Türk çimento sektörüne, gerek kamudan gerekse özel sektörden pay alarak giren Fransız şirketlerinin dışında, sektörün kamu ve özel sektör arasındaki sermaye dağılımını da hızla değişim göstermeye devam etmektedir.

Son olarak, ÇİTOSAN'ın denetimi altındaki 11 fabrika K.O.İ.'ne devredilmiş ve bu fabrikaların özelleştirilmesiyle ilgili teknik çalışmalar tamamlanarak, belirlenen özelleştirme stratejisi Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu'nun onayına sunulmuştur (9).

1992 yılı içinde devreye giren 3 yeni klinker öğütme tesisinin ve mevcut fabrikalarda gerçekleştirilen iyileştirme ve modernizasyon yatırımlarının katkısıyla çimento üretim kapasitesi 30,3 milyon ton/yıl düzeyine ulaşmıştır.

(9) Saime Özbay, Çimento Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, İstanbul, T.S.K.B. Yayını, 1992, ss. 2-5

1992 yılında sektör %94 kapasite kullanım oranı ile çalışmış, böylece üretimde bir önceki yıla kıyasla %9 oranında artış sağlanmıştır. Son beş yıllık dönemde (1988-1992) ise üretimin yıllık ortalama artış hızı %6 civarında gerçekleşmiştir.

Diğer yandan, son yıllarda daha çok Marmara bölgesi'nin ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilen dışalım, 1991'den bu yana düşme eğilimini sürdürmektedir. 1992 yılında bir önceki yıla kıyasla dışalımda %45 oranında gerileme olmuştur. 1992 dışalımının %96,9'u Marmara, %2.9'u Doğu Anadolu, kalan %0,2'si de Akdeniz Bölgesi'ne yöneliktir.

1992 yılında yurtiçi tüketimin bir önceki yıla göre %6,7, dışsatım %17,8 artış gösterirken, sözkonusu kalemlerin son beş yılda yıllık ortalama artış hızları sırasıyla %2,2 %86 olmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi, iç pazarda tüketim artış hızında oluşan yavaşlama sonucunda, olanakları elveren fabrikalar dışsatıma yönelmiş ve dışsatımda belirtilen yüksek büyüme hızına ulaşılmıştır.

1992 yılı klinker ve çimento dışsatımı 32 ülkeye yayılmış, dışsatımın %99'u denizyolundan, %1'i karayolundan yapılmıştır. Klinker ve çimento toplam dışsatımının %92'si dökme, %8'i ambalajlı olarak gerçekleştirilmiştir.

1992 yılı itibariyle klinker ve çimento dışsatımının %46'sı A.T. ülkelerine yapılmakta, bunu %29 pay ile Akdeniz ve Kuzey Afrika ülkeleri takip etmektedir. Üçüncü önemli pazar ise %17 ile Hint Okyanusu ve Güneydoğu Asya ülkeleridir.

1991 yılında klinker ve çimento toplam dışsatımının %45'i Marmara, %39'u Akdeniz ve %16'sı Ege Bölgesi'nden gerçekleştirilmişken, 1992 yılında sıralama değişmemekle birlikte, Ege Bölgesi üreticileri büyük bir atak yapmış ve Bölgenin payını 9 puan arttırarak 1992 itibariyle %25'e çıkartmışlardır. Bu arada marmara Bölgesi'nin payı %41'e, Akdeniz Bölgesi'nin payı %34'e gerilemiştir.

1992 yılı sayısal göstergeleri bu şekilde seyrederken, son birkaç yılda sektörün mülkiyet yapısında gözlenen değişimler bu yıl içinde de sürmüştür.

1989 yılında başlatılan özelleştirme çalışmalarının bir devamı olarak 1992 yılında, daha önce Kamu Ortaklığı İdaresi'ne devredilmiş bulunan ÇİTOSAN'ın kontrolündeki 11 adet fabrikadan (10) 10 tanesinin kesin satış işlemi gerçekleştirilmiştir. Adıyaman fabrikası ise henüz satılmamış olup girişimler sürdürülmektedir.

Böylece , ÇİTOSAN'ın denetiminde sadece 7 fabrika kalmış durumdadır(11). Bu fabrikaların toplam çimento üretim kapasiteleri yaklaşık 3,3 milyon ton/yıl düzeyinde olup, sektör genelinin %11'ini oluşturmaktadır. Buradan da açıkça görüleceği gibi artık çimento sektöründe kamunun öncülüğü ve ağırlığı kalmamıştır.

Türkiye çimento sektörü 1992 yılını, daha önce yapılan tahminlerin üzerinde bir performans ile kapatmıştır.

Sektörde gözlenen bu olumlu gelişmenin 1993 yılında da sürmesi beklenmektedir.

Bu amaçla, Toplu Konut İdaresi'nin "Çözüm Kredisi 93" adı altında uygulamaya koyduğu kredi paketi ile yaklaşık 3 trilyon liralık bir finansman kaynağı konut sektörüne aktarılacaktır.

Belirtilen kredi paketinin dışında T.K.İ.'nin toplu konut arsası yaratmak üzere belediyelerle işbirliği sürmektedir.

Tüm bu açıklamaların ışığında inşaat sektörünün 1993 yılını hareketli geçireceği ve bunun da çimento talebine olumlu yönde yansıtacağı tahmin edilmektedir.

İç talepte beklenen bu hareketliliğin yanısıra dışsatımın da 1992 düzeyini aşacağı umulmaktadır. Gerçi, Türk çimentosu için İspanya'nın başvurusu üzerine Cembureau tarafından dumping soruşturması açılmıştır

(10) Söz konusu fabrikalar şunlardır: Adıyaman, Aşkale, Bartın, Çorum, Denizli, Gaziantep , İskenderun, Ladik, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon

(11) Bu fabrikalar şunlardır : Lalapaşa, Elazığ, Ergani, Gümüşhane, Kars, Kurtalan, Van.

ama, Türkiye'nin dışsattım fiyatları dünya fiyatlarını yakaladığından, dışsattımcıların bu konuda herhangi bir endişesi yoktur.

Diğer yandan daha önceleri yurtdışından getirtilen çimentonun içsattışları, yerli üreticilerin ödedikleri çimento fonu kesintisinden muaf iken, artık yabancı kökenli çimentolar da bu uygulamaya tabi tutulmaktadır. Bu husus dikkate alındığında 1993 yılı dışsattımının geçen yıla göre gerileyeceği beklenmektedir.

Sektördeki yatırım potansiyeli incelendiğinde daha çok, mevcut tesislerin modernizasyonu ve darboğazların giderilmesine yönelik teşvik belgeleri alındığı dikkati çekmektedir.

Sektörde 1992 yılında 14 adet teşvik belgesi alınmış olup, bunlardan dördü komple yeni yatırım olmakla birlikte sadece iki tanesi kapasite artışı getirecek niteliktedir. Bunlardan biri, Yibitaş Holding tarafından Nevşehir'de kurulmakta olan 500.000 ton/yıl kapasiteli öğütme paketleme tesisidir. Yatırım sürmekte olup 1994 yılında tamamlanması beklenmektedir. Diğer, Çimentoş tarafından Muğla yöresinde kurulmak istenen 500.000 ton/yıl kapasiteli öğütm paketleme tesisi olup, yatırımın 1994 sonu ya da 1995 başında tamamlanmış olması planlanmaktadır.

Diğer iki komple yeni yatırım herhangi bir kapasite artışı getirmemektedir. Biri, dökme çimento ve klinker yükleme tesisi, diğeri dökme çimento depolama ve paketleme tesisi şeklindedir (12).

1.1.4. ÇİMENTO SEKTÖRÜNE AİT VERİLER

Türkiye Çimento sektörünün kuruluş yılı olan 1911'dan 1992 yılına kadar sektörde gerçekleşen klinker üretim kapasitesi, çimento üretimi, çimento ithalatı, çimento ihracatı, yurtiçi çimento tüketimi ve kişi başına çimento tüketim değerleri Tablo 1:1'de verilmektedir.

(12) Saime Özbay, Çimento Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, T.S.K.B. Yayını, Mayıs-1993, ss.17-24.

Tablo: 1.1.: Türk çimento sektörünün 1911-1992 yılları arasındaki klin-
ker üretim kapasitesi, çimento üretimi, ithalat, ihracat, yurt-
içi tüketim ve kişi başı çimento tüketim değerleri
(1000 ton)

YIL	KLİNKER ÜRETİM KAPASİTESİ	ÇİMENTO ÜRETİMİ	ÇİMENTO İTHALATI	ÇİMENTO İHRACATI	YURT İÇİ TÜKETİM	KİŞİ BAŞI TÜK. (kg)
1911	20	0	0	0	0	0
1913	40	45	87	0	132	1
1920	45	5	5	0	10	1
1925	55	7	29	0	36	3
1930	145	82	60	0	142	10
1935	200	176	1	0	177	11
1938	285	263	44	0	332	19
1947	370	355	3	0	358	18
1950	460	396	135	0	529	25
1955	810	819	811	0	1.419	59
1960	1.935	2.038	4	69	1.949	70
1965	3.225	2.940	92	0	3.027	105
1970	8.185	6.374	0	326	6.069	170
1975	13.405	10.850	0	922	9.953	247
1980	18.735	12.875	0	783	12.088	270
1985	20.835	17.581	0	1.853	15.797	307
1986	21.515	20.004	61	1.747	18.934	358
1987	21.515	21.980	1.630	226	23.362	435
1988	24.025	22.675	1.290	235	23.748	417
1989	24.353	23.800	446	838	23.376	421
1990	24.784	24.416	1.073	1.719	23.799	459
1991	25.287	26.261	481	2.403	24.321	445
1992	25.488	28.607	230,7	2.834	25.711	450

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği,
Çimento Sektörü Verileri, Ankara, 1993.

Tablo. 1.1.'den de görüldüğü gibi, çimento üretimimiz istikrarlı artışını sürdürerek 1992 yıl sonu itibariyle 28 milyon 607 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Son beş yılda düzenli şekilde artan çimento ihracatımız çoğunlukla ithalatın önünde yer almıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi son yıllarda çimento üretimimiz yurtiçi talebi karşılayacak düzeydedir. Kişi başına yıllık çimento tüketimimiz ise son yıllarda 450 kg. seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu da gelişmekte olan ve henüz altyapı eksiklerini tamamlayamamış bir ülke olduğumuzun göstergesidir.

Çimento sektörümüzde 1991 yılı sonu itibariyle üretimde bulunan toplam 43 adet fabrikanın 1987-1991 yıllarındaki çimento üretimleri karşılaştırmalı olarak Tablo: 1.2.'de verilmektedir. Tabloda çimento fabrikalarımız, coğrafi bölgelere göre gruplandırılmışlardır.

Tablodaki ilgili yıla ait üretim sütununun yanında bir önceki yıla göre değişim yüzdesi de yer almaktadır.

Bölgesel çimento toplam üretimlerinde 1991 yılı değerlerine göre Marmara Bölgesi 8 milyon 773 bin ton ile her zamanki önderliğini sürdürmüştür. Bölgesel sıralamada Marmara Bölgesini sırasıyla Akdeniz, İç Anadolu, Ege, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri izlemişlerdir.

Tablodan da anlaşılacağı gibi, STFA fabrikası 1988 yılında, Lalapaşa ve Gümüşhane fabrikaları ise 1991 yılında üretime geçmişlerdir.

Tablo: 1.2. Çimento fabrikalarımızın 1987-1991 yılları karşılaştırmalı çimento üretimleri (1000 ton)

FABRİKALAR	87/88			88/89		89/90		90/91	
	1987	1988	Fark	1989	Fark	1990	Fark	1991	Fark
Marmara Bölgesi									
Akçimento	1.677	1.779	+ 06	1.869	+ 05	1.899	+ 02	1.917	+ 01
Anadolu	557	536	- 04	544	+ 01	485	- 12	549	+ 13
Aslan	961	1.317	+ 37	1.309	- 01	1.148	- 14	1.206	+ 05
Nuh	1.071	1.386	+ 28	1.320	- 05	1.229	- 0	1.500	+ 22
STFA	-	30	-	95	+126	118	+ 24	98	- 20
Bursa	757	853	+ 12	874	+ 02	938	+ 07	1.013	+ 09
Balıkesir	423	384	- 10	440	+ 15	400	- 10	410	+ 03
Çanakkale	745	604	- 19	912	+ 51	1.253	+ 37	1.485	+ 19
Pınarhisar	422	440	+ 04	455	+ 03	465	+ 02	467	+ 0.5
Lalapaşa	-	-	-	-	-	-	-	123	-
Bölge Toplamı	6.613	7.355	+ 10	7.818	+ 07	7.935	+ 01	8.773	+ 11
Ege Bölgesi									
Batı Anadolu	1.290	1.269	- 02	1.177	- 08	1.419	+ 20	1.536	+ 08
Çimentaş	1.031	1.134	+ 09	1.164	- 02	1.171	+ 0.6	1.283	+ 10
Söke	242	251	+ 08	240	- 05	227	- 05	238	+ 05
Denizli	63	375	+ 495	557	+ 49	472	- 17	553	+ 17
Bölge Toplamı	2.626	3.030	+ 11	3.138	+ 04	3.289	+ 04	3.609	+ 10
Karadeniz Bölgesi									
Bartın	274	267	- 03	253	- 06	244	- 03	247	+ 01
Bolu	527	485	- 08	640	+ 32	593	- 07	626	+ 06
Çorum	391	339	- 14	337	- 01	344	+ 03	413	+ 20
Ladik	476	370	- 23	342	- 08	426	+ 24	524	+ 23
Ünye	505	453	- 11	463	+ 03	515	+ 10	543	+ 05
Trabzon	378	354	- 07	329	- 08	331	+ 0.9	397	+ 20
Gümüşhane	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Bölge Toplamı	2.551	2.268	- 12	2.369	+ 04	2.453	+ 03	2.761	+ 13

(Tablo: 1.2.'nin Devamı)

İç Anadolu Bölgesi					
Afyon	467	405 - 14	443 + 09	432 - 03	374 - 16
Ankara	735	728 - 01	546 - 25	628 + 15	585 - 07
Baştaş	626	668 + 06	717 + 07	647 - 10	673 + 04
Eskişehir	387	440 + 13	489 + 11	506 + 03	499 - 01
Konya	449	451 + 0.4	493 + 09	565 + 14	547 - 03
Niğde	343	325 - 06	292 - 11	312 + 06	336 + 08
Sivas	323	254 - 22	269 + 06	236 - 03	290 + 23
Yozgat	620	625 + 0.8	581 - 07	658 + 13	695 + 06
Bölge Toplamı	3.950	3.896 - 02	3.830 - 02	3.984 + 04	3.999 + 0.4
Akdeniz Bölgesi					
Adana	1.108	1.034 - 07	1.392 + 35	1.376 - 02	1.335 - 03
Çımsa	1.093	1.105 + 01	1.202 + 09	1.214 + 01	1.422 + 17
Göлтаş	793	908 + 14	796 - 13	813 + 02	749 - 09
İskenderun	491	616 + 25	658 + 07	570 - 14	604 + 06
Bölge Toplamı	3.485	3.663 + 05	4.408 + 11	3.973 - 02	4.110 + 03
Güneydoğu Anadolu Bölgesi					
Adıyaman	357	348 - 03	352 + 01	363 + 03	406 + 12
Gaziantep	561	430 - 24	491 + 14	383 - 20	462 + 19
Şanlıurfa	234	299 + 08	307 + 03	285 - 07	314 + 10
Mardin	276	265 - 02	326 + 23	423 + 29	377 - 12
Ergani	223	174 - 22	175 0	298 + 70	308 + 03
Kurtalan	226	175 - 23	163 - 07	212 + 30	216 + 02
Bölge Toplamı	1.877	1.691 - 10	1.814 + 07	1.970 + 08	2.083 + 06
Doğu Anadolu Bölgesi					
Aşkale	296	275 - 08	249 - 10	240 - 04	293 + 22
Elazığ	288	255 - 12	259 - 02	280 + 08	289 + 03
Kars	133	126 - 06	128 + 10	130 + 01	180 + 38
Van	160	146 - 09	147 0	162 + 10	156 - 04
Bölge Toplamı	877	802 - 09	783 - 03	812 + 03	918 + 13
Türkiye Toplamı	21.979	22.675 + 03	23.800 + 05	24.416 + 02	26.261 + 08

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1992.

Çimento Sektörümüzün, çimento ve klinkler ihracat değerleri ise Tablo: 1.3.'de verilmektedir.

Tablo: 1.3. Türk Çimento Sektörünün 1991 Yılında Fabrikalar itibariyle Çimento ve Klinkler ihracatının Dökümü (Ton)

FABRİKA	ÇİMENTO	KLİNKER	TOPLAM İHRACAT
Marmara Bölgesi			
Akçimento	72.955	---	72.955
Aslan	42.581	37.300	79.881
Nuh	---	107.080	107.080
Çanakkale	829.135	503.562	1.332.657
Bölge Toplamı	944.671	647.942	1.592.613
NOT: Aslan, Nuh ve Çanakkale çimento fabrikalarının kendi liman imkanları mevcuttur. Akçimento Haydarpaşa limanından yükleme yapmaktadır.			
Ege Bölgesi			
Batı Anadolu	271.775	34.169	305.944
Çimentaş	231.545	44.109	275.654
Bölge Toplamı	503.320	78.278	581.598
NOT: Her iki fabrika İzmir limanından yükleme yapmaktadırlar.			
Akdeniz Bölgesi			
Adana	255.881	236.156	492.037
Çimsa	464.081	119.664	583.745
İskenderun	235.004	88.433	323.437
Bölge Toplamı	954.966	444.253	1.399.219
TÜRKİYE Toplamı	2.402.957	1.170.473	3.573.430
NOT: Çimsa fabrikası Mersin ve Taşucu limanlarından, Adana fabrikası Adana, Mersin ve İskenderun limanlarından, İskenderun fabrikasında İskenderun limanından yükleme yapmaktadırlar.			

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1992.

Akçimento dışında diğer tüm fabrikalarımızın dökme çimento yükleme imkanları mevcuttur. Akçimento ihracatını sadece torbalı gerçekleştirebilmektedir. Torbalı ihracatlar 50 kg kraft kağıdından, PP torba, 1.5 tonluk Big Bag gibi çeşitli şekillerde yapılabilmektedir.

Dünya'da toplam çimento üretimi son yıllarda 1 milyar ton seviyesinin üzerinde gerçekleşmiştir. Dünya'nın önde gelen çimento üreticisi ülkelerin çimento üretimleri Tablo: 1.4'de verilmektedir.

Tablo: 1.4. Dünya'daki büyük çimento üreticisi ülkelerin 1990 ve 1991 yılı üretimleri (Milyon Ton)

Ülkeler	1990 (*)	1991 (*)
1. Çin	210.0	220.0
2. S.S.C.B.	137.3	130.5
3. Japonya	87.0	92.4
4. A.B.D.	72.3	65.1
5. Hindistan	47.3	50.0
6. İtalya	40.9	40.8
7. Güney Kore	34.0	38.9
8. Almanya	34.9	31.1
9. İspanya	28.7	28.0
10. TÜRKİYE	25.4	27.4
11. Brezilya	25.8	26.9
12. Fransa	27.1	25.8
13. Meksika	23.9	25.1
14. Tayvan	18.5	19.6
15. Tayland	18.0	18.8
16. Endonezya	16.3	17.4
DÜNYA TOPLAMI	1.151.350(*)	1.152.900(*)

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1992.

(*) İhraç edilen klinker dahildir.

Görüldüğü gibi çimento üretimimiz 1991 yılı itibariyle Dünya'da 10. sıraya yükselmiştir. Sektörümüzde devam etmekte olan kapasite arttırıcı çalışmaların tamamlanmasıyla birlikte önümüzdeki yıllarda Dünya sıralamasındaki yükselişimizin sürmesi beklenmektedir.

Türkiye'nin Batı Avrupa ülkeleri sıralamasındaki yeri ise 1992 yılı itibariyle Tablo: 1.5.'de görülmektedir.

Tablo: 1.5. Batı Avrupa Ülkeleri 1992 Yılı Çimento Sektörü Verileri ve Türkiye'nin Yeri (1000 ton)

Ülkeler	Ç. Üretimi (1)	İthalat (2)	İhracat (2)	Ç. Tüketimi (3)
1. İtalya	41.500	3.600	200	44.470
2. Almanya	33.226	6.000	2.300	35.939
3. Türkiye	30.194	398	4.417	25.965
4. İspanya	24.756	3.180	1.977	25.796
5. Fransa	22.641	1.665	2.435	21.538
6. Yunanistan	13.620	-	6.006	7.613
7. İngiltere	11.600	1.500	400	12.540
8. Belçika	7.933	400	2.300	5.750
9. Portekiz	7.638	-	38	7.580
10. Avusturya	5.030	240	28	5.218
11. İsviçre	4.284	366	51	4.250
12. Hollanda	3.100	3.200	710	5.250
13. İsveç	1.850	100	200	1.800
14. Danimarka	1.791	223	793	1.241
15. İrlanda	1.480	260	300	1.450
16. Lüksemburg	1.300	-	860	480
17. Norveç	1.300	50	150	1.210
18. Finlandiya	1.083	100	-	1.191
19. İzlanda	100	-	-	104

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1993.

(1) İhraç edilen klinker dahil.

(2) Çimento ve klinker.

(3) Cembureau tahmini.

Görüldüğü gibi, Türkiye Avrupa'da, çimento üretimi ve tüketiminde üçüncü, toplam ihracatta ise Yunanistan'ın ardından ikinci sırada yer almaktadır.

Çimento sektörümüz, istihdam açısından ise 1990 verileriyle 40 fabrikada toplam 17.715 kişiye iş olanağı sağlamaktadır. Bu sayının özel, karma ve kamu kesimindeki dağılımı Tablo: 1.6.'da görülmektedir.

Tablo: 1.6. Özel, Karma ve Kamu Sektörü Çimento Fabrikalarımızda Çalışanların Sayısı (1990 yılı)

ÖZEL SEKTÖR	Çalışanların Sayısı
1 Akçimento	737
2 Ankara	265
3 Balıkesir	385
4 Baştaş	593
5 Batı Anadolu	518
6 Bursa	467
7 Çanakkale	569
8 Çimentaş	509
9 Çimsa	604
10 Darıca	635
11 Eskişehir	179
12 Göлтаş	676
13 Kartal	626
14 Nuh	970
15 Pınarhisar	347
16 Söke	218
17 Yibitaş	350
Özel SEKTÖR TOPLAMI	8648

(Tablo: 1.6.'nın Devamı)

KARMA SEKTÖR	Çalışanların Sayısı
1 Adana	925
2 Afyon	283
3 Bolu	323
4 Konya	293
5 Mardin	213
6 Niğde	430
7 Ünye	303
Karma Sektör Toplamı	2770
KAMU SEKTÖRÜ	
1 Adıyaman	379
2 Aşkale	395
3 Bartın	379
4 Çorum	461
5 Denizli	347
6 Elazığ	445
7 Ergani	384
8 Gaziantep	474
9 İskenderun	274
10 Kars	393
11 Kurtalan	385
12 Ladik	395
13 Sivas	454
14 Şanlıurfa	388
15 Trabzon	389
16 Van	355
Kamu Sektörü Toplamı	6297
SEKTÖR TOPLAMI	17.715

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1991.

Sektörde çalışanların sayılarının ilgili sektördeki fabrika adedine bölünmesiyle hesaplanan ortalama çalışanlar sayısı, sektör genelinde 443 kişidir. Bu sayı, karma ve kamu fabrikalarında yaklaşık 395 kişidir. Özel fabrikalarda ortalama çalışanlar sayısı ise 509 kişidir. Bu göreceli kalabalıklığın sebebi ise özel fabrikaların kapasitelerinin büyük oluşudur.

Çimento sektörümüzdeki fabrikaların teknolojik açıdan incelenmesinde, birkaç istisna dışında fabrikalarımızın kuru sistem ile üretim yaptıkları görülmektedir.

Tablo: 1.7.'de çimento fabrikalarımızın bazı teknolojik göstergeleri listelenmiştir. Bu tabloda fabrikaların döner fırınlarının yıllık klinker kapasiteleri, kullandıkları üretim teknolojileri, verimliliği arttırıcı ön kalsinasyon yatırımının olup olmadığı ve fırınlarında kullanılan yakıt cinsi yer almaktadır.

Tablo: 1.7. Türkiye Çimento Fabrikalarının Teknolojik Göstergeleri (1991 Yılı)

ÖZEL SEKTÖR FABRİKALARI	Klinker Kapasitesi (bin ton/yıl)	Üretim Teknolojisi	Ön Kalsinasyon yatırımı	Yakıt Cinsi
1 Akçimento	1.675	Kuru sistem	Var	Kömür
2 Baştaş	675	Kuru sistem	Var	Kömür
3 Batı Anadolu	1.375	Kuru sistem	Var	Kömür
4 Bursa	840	Kuru sistem	Var	Kömür
5 Çanakkale	1.730	Kuru sistem	Var	Kömür
6 Çimentaş	1.280	Kuru sistem	Yok	Kömür
7 Çimsa	1.300	Kuru sistem	Var	Kömür
8 Aslan	1.000	Kuru sistem	Yok	Kömür
9 Eskişehir	460	Bir fırında yaş sist.	Var	Kömür
10 Göltaş	560	Kuru sistem	Var	Kömür
11 Nuh	1.350	Kuru sistem	Var	Kömür
12 Yibitaş	682	Kuru sistem	Var	Kömür
13 STFA (Öğütme Tesisi)	-	-	-	-
Toplam	12.927			

(Tablo: 1.7.'nin Devamı)

KAMUSEKTÖR FABRİKALARI	Klinker Kapasitesi (bin ton/yıl)	Üretim Teknolojisi	Ön Kalsinasyon yatırımı	Yakıt Cinsi
1 Adıyaman	590	Kuru sistem	Yok	Kömür
2 Aşkale	310	Kuru sistem	Yok	Kömür
3 Bartın	220	Yaş sistem	Yok	Kömür
4 Çorum	415	Bir fırında yaş sist.	Yok	Kömür
5 Denizli	595	Kuru sistem	Yok	Kömür
6 Elazığ	350	Yarı Kuru sistem	Yok	Fuel-oil
7 Ergani	580	Kuru sistem	Yok	Kömür
8 Gaziantep	575	Yarı kuru sistem	Yok	Fuel-oil
9 İskenderun (Öğütme Tesisi)	-	-	-	-
10 Kars	220	Kuru sistem	Yok	Kömür
11 Kurtulan	590	Kuru sistem	Yok	Fuel-oil
12 Ladik	525	Kuru sistem	Yok	Kömür
13 Sivas	320	Kuru sistem	Yok	Fuel-oil+Kömür
14 Şanlıurfa	570	Kuru sistem	Yok	Kömür
15 Trabzon	310	Kuru sistem	Yok	Fuel-oil
16 Van	210	Kuru sistem	Yok	Kömür
17 Gümüşhane (Öğütme Tesisi)	-	-	-	-
18 Lalapaşa (Öğütme Tesisi)	-	-	-	-
Toplam	6.380			
ÖZELEŞTİRELEN KAMU FABRİKALARI				
1 Afyon	345	Yarı kuru sistem	Yok	Kömür
2 Ankara	535	Kuru sistem	Yok	Kömür
3 Balıkesir	345	Kuru sistem	Yok	Kömür
4 Pınarhisar	325	Kuru sistem	Var	Kömür
5 Söke	190	Yarı kuru sistem	Yok	Kömür
6 Kartal Anadolu	400	Kuru sistem	Yok	Kömür
Toplam	2.140			
KARMA SEKTÖR FABRİKALARI				
1 Adana	1.385	Kuru sistem	Yok	Kömür
2 Bolu	495	Kuru sistem	Yok	Kömür
3 Konya	535	Bir fırında Yaş S.	Var	Kömür
4 Mardin	500	Kuru sistem	Yok	Kömür
5 Niğde	365	Kuru sistem	Yok	Kömür
6 Ünye	560	Kuru sistem	Yok	Kömür
Toplam	3.840			

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1991.

Tablolardan da görüldüğü gibi klinker üretim kapasiteleri 1 milyon ton ve üzerinde olan fabrikalardan özelleştirilen Adana çimento fabrikası dışındakiler özel sektöre aittir.

Kullanılan üretim teknolojilerinde ise, 4 fabrikada Yaş Sistem (Eskişehir, Bartın, Çorum, Konya fabrikaları), 4 fabrikada Yarı Kuru Sistem (Afyon, Söke, Elazığ, Gaziantep) kullanılmakta olup diğer tüm fabrikalarda kuru sistem kullanılmaktadır.

Verimliliği artırıcı ön kalsinasyon yatırımında ise, özel sektör iki istisna (Çimentaş ve Aslan Çimento) dışında öncülük etmektedir. Kamu ve Özelleştirilen Kamu fabrikaları arasında sadece Pınarhisar ve Konya fabrikalarında bu yatırım gözlenmektedir.

Yakıt kullanımında ise, daha ekonomik olduğu için fuel-oil'den Kömüre geçiş süreci beş adet Devlet fabrikasının (Elazığ, Gaziantep, Kurtalan, Sivas, Trabzon) dışında tamamlanmıştır.

1.2. TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN TEKNOLOJİK YAPISI

1.2.1. ÇİMENTONUN TANIMI VE TÜRLERİ

Çimento, kalker ve kilin kimyasal bileşimler gözönüne alınarak belirli oranlarda birbirine karıştırılıp pişirilmesi ile elde edilen yarı mamul madde "klinker" in tek veya daha fazla katkı maddesi ile öğütülmesi suretiyle üretilen hidrolik bir bağlayıcı olarak tanımlanmaktadır. Katkı maddeleri olarak alçı taşı, curuf, tras, kül ve benzerleri kullanılabilir.

Yapı malzemelerinin en önemlisi olan çimentonun uygulama alanı çok geniş olduğundan kullanım yerlerine göre pek çok çeşidi üretilerek standardize edilmiştir. Türkiye'de üretilen önemli çimento cinsleri şu standartlar altında toplanmıştır:

1. Portland (*) Çimentoları (TS 19-PÇ 325):

Türkiye'de en çok üretilen çimento cinsidir. Klinkere % 5 civarında alçı taşı ilave edilerek öğütülme suretiyle elde edilmektedir.

(*) Portland çimentosu 1824 yılında İngiltere'de Joseph Aspdin tarafından bulunmuş ve rengi İngiltere'de Portland adasından istihraç edilen bir yapı taşına çok benzediği için bu ismi almıştır.

2. Katkılı Çimentolar (TS 19-KPÇ 325):

Portland çimento klinkerine % 10 civarında puzolanik (**) madde karıştırılarak elde edilmektedir.

3. Yüksek Fırın Curuf Çimentoları (TS 20-CÇ 325):

% 15-30 oranında granüle yüksek fırın curufu ile klinker ve alçı taşının karıştırılarak çok ince öğütülmesi suretiyle elde edilir. Deniz suyuna dayanıklı olduğu için özellikle liman inşaatlarında kullanılmaktadır.

4. Tras Çimentosu (TS 26 - TÇ 350)

Klinkere % 30-40 oranında tras ilavesi ile öğütülerek elde edilir. Bu tip çimentonun sülfatlı sulara karşı dayanımı yüksektir ve su geçirmez özelliğe sahip olduğundan her türlü su kanalı ve baraj inşaatında kullanılmaktadır.

5. Yüksek Dayanımlı Çimentolar (TS 19- PÇ 400)

Portland çimentosu sınıfından olan ve çok ince öğütülmek sureti ile elde edilen bu tip çimentoların sertleşme süreleri Portland çimentosuna nazaran kısa ve nihai dayanımları yüksektir.

6. Uçucu Küllü Çimento (TS 640-UKÇ 350):

Klinkere % 30 kadar termik santraller ve benzeri yerlerde elde edilen uçucu külleri ilave etmek ve öğütmek sureti ile yapılır. Kalitesi traşlı çimentoya yakındır.

7. Beyaz Çimento (TS 21 - BPÇ 350):

Kalker yerine mermer, kil yerine kaolin kullanılmak sureti ile pişirilerek yapılmaktadır. Dekoratif amaçlarla kullanılan bu çimentonun boya ilavesi ile diğer renklerde üretilmesi mümkündür.

(**) Puzolanik maddeler çok ince öğütüldükleri zaman rutubetli ve normal sıcaklıktaki ortamda kalsiyum hidroksit ile reaksiyona girerek bağlayıcı özellik kazanan maddelerdir (volkanik kül, curuf, süngertaşı vs.).

Yukarıda belli standartlar altında sıralanan çimento kalitesi Dünya'da normlar ile belirlenmiştir. Türkiye'de bu normlara göre üretim yapılmaktadır ve bu açıdan Dünya piyasalarında rekabet gücüne sahiptir (13).

İç pazarda ambalaj olarak 50 kg.'lık, üç katlı kraft torba kullanımı ağırlıktadır (pazar payı % 75'tir). Dökme çimentonun iç pazar payı ise % 25'dir. Son zamanlarda hazır beton tesisleri hızla yaygınlık kazanmaktadır (14).

1.2.2. ÇİMENTO ÜRETİM TEKNOLOJİSİ

Çimento, kırma, öğütme, pişirme ve son öğütme gibi belli başlı dört aşamadan geçerek ürün haline gelmektedir. Portland çimentosu örnek olarak alınırsa, 1 ton çimento üretimi için 1.8 ton hammadde gerekmekte, bunun yaklaşık 1.7 tonu klinker üretiminde kullanılmakta, 0.1 tonu ise son öğütme aşamasında klinkere karıştırılmaktadır. (15). Çimento üretiminde kullanılan başlıca hammaddeler klinkeri oluşturan kalker ve kil ile katkı maddesi olarak kullanılan ve son öğütme aşamasında kullanılarak klinkere karıştırılan alçı taşıdır. Bununla birlikte mevcut hammaddelerin içinde kimyasal bileşiklerin yeteri kadar bulunmadığı durumlarda hammadde karışımına demir cevheri, boksit veya kum ilave edilebilmektedir. Katkılı çimento üretiminde ise alçı taşına ilaveten curuf, volkanik kül, tras ilave edilerek, standartların belirlediği şekilde diğer çimento türleri üretilmektedir.

1.2.2.1. HAMMADDE ÖĞÜTME

Ocaklardan çıkarılan (istihraç edilen) hammaddeler çeşitli kırma aşamalarından geçirilip uygun parça iriliğine getirilir. Kırılacak hammadde- nin sertliği, parça büyüklüğü ile nem miktarı kırıcıların tiplerini belirlemektedir. Sonraki aşamada istenen büyüklükte kırılan malzeme değirmene verilmeden önce öğütme işleminde homojen bir karışım sağlamak için ön homojenizasyona tabi tutulur. İklim şartlarına göre açık veya kapalı olarak

(13) Taylan, A.g.e., ss. 1-2.

(14) İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türkiye Çimento Sanayiinde Enerji Tasarrufu, Seminer Notları, İstanbul, 1990, s.7.

(15) Taylan, A.g.e., s. 4.

yapılan bu işlemden sonra hammadde bantlarla değirmenlere gelir. Kurutma işlemi ile akuple olmuş seperatörlü değirmenlerde öğütülen ve rutubeti alınan hammaddeye "Farin" adı verilir. Un halindeki bu malzeme pnömatik sistemlerle son homojenizasyonun yapılması için farin silolarına gönderilir. Son homojenizasyon, pişirilmek üzere döner fırına verilen farinin aynı yapıda kalması için gereklidir.

1.2.2.2. PİŞİRME

Pişirme işlemi çimento üretiminin en önemli aşamasıdır. Yakıt tüketimi önemli bir gider kalemini oluşturmakta, tesis kapasitesi döner fırın kapasitesiyle belirlenmekte ve çimento kalitesi bu aşamada üretilen klinker kalitesine bağlı olmaktadır. Pişirmenin yapıldığı döner fırınlar, iç çapı yüksek sıcaklıklara dayanıklı refrakter malzemeyle örülmüş, % 3-5 eğimli bir ekseninde dönen çelik silindirlerdir. Çapları 2-8 m., boyları 40-240 m. arasında değişmekte ve saatte 50-90 devirle dönmektedirler (16). Pişirilecek farin siklonlar grubunda ön ısıtma ile fırının yüksek kısmından girmekte ve döner fırının eğimi ve dönme hareketiyle fırının alt ucuna monte edilmiş ateşleme düzeninden ve daha sonra da klinker soğutucusundan geçmektedir. Yakıt olarak doğal gaz, toz kömür ve fuel-oil kullanılmaktadır.

Klinker üretimi döner fırın içinde aşamalı olarak gerçekleşmektedir. 1000 °C'ye kadar olan ilk zonda alkaliler buharlaşır ve organik malzemenin yanması gerçekleşir. Kalsiyum karbonat, kalsine olarak kalsiyum oksite dönüşür. Klinkerleşme malzemenin özelliklerine bağlı olarak 1500°C'ye kadar olan son zonda oluşmaktadır. Fırın çıkış gazları ise elektrostatik filtreler yardımı ile tozdan arındırılarak fırın girişine tekrar verilmektedir.

(16) Taylan, A.g.e., s. 4.

1.2.2.3. SON ÖĞÜTME

Planet (*) veya hareketli ızgaralı (**) soğutucularda soğutularak açık veya kapalı stokhollere alınan klinker, üretilecek çimento cinsine göre gerekli katkı maddeleriyle karıştırılarak çimento değirmenlerinde öğütüldükten sonra pnömatik sistemlerle çimento silolarına gönderilir. Üretimin bu son aşamasında da talebe göre en az üç katlı kraft kağıdı ile yapılmış torbalara otomatik olarak doldurularak ya da dökme çimento halinde müşteriye sevk edilir.

Çimento üretim prosesleri klinkerin elde edilmesinde kullanılan yöntemlere bağlı olarak başlıca üç grupta toplanmaktadır. Yukarıda anlatılan ve Dünya'da ve ülkemizde yaygın olarak kullanılan "kuru sistem", "yarı kuru sistem" ve "yaş sistem".

1.2.2.4. YAŞ SİSTEM

Hammadde neminin yüksek olduğu durumlarda kullanılan ve farin yerine bilyalı değirmenlerde suyla öğütülerek çamur haline getirilen hammadde ile klinker üretimi yapılmaktadır. Çamur, döner fırının zincir bölgesinde dağılmakta ve fırın gazlarının etkisiyle granüle hale geçmektedir. Döner fırının ilk bölgesinde içten monteli zincirler mekanik olarak granülasyona yardımcı olmaktadır. Bu nedenle döner fırın boyları uzundur. Sonraki aşamalar kuru sistemle aynıdır (17).

Yaş sistemin daha homojen bir hammadde karışımı sağlaması açısından avantajı olmakla birlikte ilk yatırım maliyeti yüksek ve ısı sarfiyatı (kcal / kg klinker) çok yüksektir. İlk nesil çimento teknolojisi ürünü olan bu sistemler terk edilmektedir. Ülkemizde yalnızca 4 fabrikada bu sistemle üretim yapılmaktadır (18).

(17) Taylan, A.g.e., s. 5.

(18) Bu fabrikalar şunlardır: Eskişehir, Bartın, Konya, Çorum.

(*) Bu tip soğutucular fırın çıkış kısmının üzerine monte edilmiş geniş çaplı, içi refrakter malzemeye örülmüş borulardır. Fırınla birlikte dönen bu boru demeti içine dökülen klinker, soğuk hava emişi ile soğutulmaktadır.

(**) Hareketli ızgaralı soğutucular fırından çıkan klinkerin üzerine döküldüğü hareketli bir metal ızgara dizisidir ve soğuk hava, ızgaraların arasında dikine üflenerek soğutma gerçekleşmektedir.

1.2.2.5. YARI KURU SİSTEM

İkinci nesil teknoloji ürünü olan bu yöntemde ise kuru olarak hazırlanan hammadde, döner fırına girmeden önce suyla topak haline getirilerek, hareketli sonsuz ızgarada kurutma işlemine tabi tutulur ve kalsinasyona hazırlanır. Böylece daha kısa boylu döner fırınlarla klinker üretimi gerçekleşmekte ve spesifik ısı sarfiyatı azalmış olmaktadır (19). 1950'li yılların teknolojisi olarak tanınan ve lepol ızgaralı kuru sistem olarak adlandırılan bu yöntem ülkemizde 4 fabrikada kullanılmaktadır (20).

Çimento üretim teknolojisinde görülen bu farklılıklar esas olarak çimento maliyetinde en önemli kalemi oluşturan enerji giderlerini en aza indirmek amacıyla yapılan çalışmaların ürünüdür.

Yaş sistem uzun döner fırın sistemleriyle sınırlı anlamda gerçekleştirilen ilk çimento üretimi daha sonra yarı kuru ve kuru sistem ile yapılmaya başlamış ve büyük teknolojik gelişmeler kaydedilmiştir. Örneğin kuru sistem ile çalışan tesislerde siklonlarda döner fırın çıkış gazı ile kurutulan farinin ek ısıtıcılarla fırına girmeden büyük oranda kalsine edilmesi sağlanmış ve böylece daha kısa boylu fırınlarla ve daha az ısı kaybıyla çalışmak mümkün olabilmiş, döner fırın devirleri arttırılarak önemli kapasite artışları sağlanmıştır. "Ön kalsinasyonlu kuru sistem" olarak bilinen bu sistemle kapasite artışlarına yönelik olarak yapılan yatırımların marjinal verimliliği çok yüksektir.

1.2.3. ENERJİ KULLANIMI

Çimento üretiminde maliyetin en önemli girdisini yakıt ve elektrik oluşturmaktadır. Yaş sistem döner fırınlarda 1440-1650 kcal/kg klinker olanı ısı enerjisi, yarı kuru sistem fırınlarda 900-1200 kcal/kg klinker, kuru sistemlerde ise 750-1000 kcal/kg'dir.

(19) Taylan, A.g.e., s. 6.

(20) Bu fabrikalar: Gaziantep, Afyon, Söke, Elazığ, Fabrikalarıdır.

Türkiye ortalaması dikkate alınır 1 ton çimento üretimi için 990 bin kcal yakıt enerjisi ve 100 kws civarında elektrik enerjisi kullanılmaktadır (21). Yakıt olarak fuel-oil yerine daha ekonomik olan kömüre geçiş süreci özel ve karma sektör fabrikalarında tamamlanmış, kamu sektöründe % 80 aşamasındadır. Bununla birlikte, çimento üretiminde kullanılan linyit kömürlerinde asgari 4500 kcal/kg ısıl değerlere nadiren ulaşılmakta ve dolayısıyla petrokok gibi yüksek kalorili pahalı yakıtlarla takviye edilmesi zorunluluk haline gelmektedir. Ayrıca kömür kalitelerindeki istikrarsızlık kömür homojenizasyon tesislerinin kurulmasını gerektirmektedir.

Elektrik enerjisi yakıttan sonra en önemli ikinci girdidir. Mevcut haliyle Türkiye'de elektrik enerjisi Avrupa ülkelerine göre pahalı olmasının yanında, voltaj düşüklüğü ve kesintiler nedeniyle çimento üretimini olumsuz yönde etkilemektedir.

1.2.4. MALİYET YAPISI

Çimento maliyetini oluşturan faktörler her fabrika için tesislerin yaşı, kullanılan teknoloji, kapasite, hammadde, yakıt cinsleri, otomasyon derecesi ve ulaşım olanakları açısından farklılıklar gösterdiğinden, maliyetler her tesis için farklı yapılar göstermektedirler (22). Bununla birlikte bir fikir vermek amacıyla Tablo: 1.8.'de Türk kamu çimento sektöründe 1 ton çimentonun tipik maliyet dağılımı verilmektedir.

Tablo: 1.8. Türk Kamu Çimento Sektöründe 1 ton Çimentonun Tipik Maliyet Dağılımı (%)

Masraf Kalemleri	(%)
Yakıt	24.0
Elektrik	23.0
Genel idari giderler	14.0
Hammadde ve yardımcı maddeler	12.8
Ambalaj giderleri	8.6
İşçilik	8.0
İşletme malzemesi	5.0
Amortismanlar	4.6
Toplam	100.0

Kaynak: Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Ankara, 1992.

(21) Taylan, A.g.e., s.7.

(22) Taylan, A.g.e. s.8.

Bu tablodan da görüldüğü gibi tüm fabrikalar ortalamasında enerji giderleri ilk sırayı almaktadır. Enerji giderlerinin iki ana unsuru olan elektrik ve yakıt kullanımı maliyetleri direkt olarak etkilemektedir. Bu nedenlerle daha ucuz enerji kaynaklarına yönelmek ve enerji birim sarfiyatlarını aşağı çekecek yöntemler bulmak şirketlerin temel politikası haline gelmektedir.

1.2.5. KALİTE KONTROL

Her fabrikada hammaddeden başlayarak üretilen çimentonun kalite kontrolünü yapmak üzere laboratuvarlar bulunmaktadır. İşletmeden bağımsız olarak kimyasal ve fiziksel testlerin yapıldığı bu laboratuvarlarda ISO (Uluslararası Standartlar Organizasyonu) standartları esas alınmaktadır. Türkiye'de iç tüketimde kullanılan veya ihraç edilen çimentoların kalite denetimi sıkı bir devlet kontrolündedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın ve ISO üyesi olan Türk Standartları Enstitüsü'nün yetkililerince, üretilen çimento periyodik ve spot testlere tabi tutulmaktadır. Bu denetimleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adına Çimento Müstahsilleri Birliği yürütmektedir. Birliğin bir başka faaliyet alanı da çimento sektörünün teknik bilgi ihtiyacının karşılanmasıdır. Bu amaçla UNIDO (Uluslararası Araştırma-Geliştirme Birliği) ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın işbirliği ile Çimento Araştırma ve Geliştirme Merkezi kurulmuştur. Laboratuvar imkanlarının en gelişmiş haliyle bulunduğu bu merkezde çimento analizleri istatistiki olarak yapılmakta, laboratuvarlar arası programlar uygulanmakta ve teçhizatların kalibrasyonu konusunda fabrikalara hizmet verilmektedir. Ayrıca Birlik, çimento sanayiinde iş başı grup eğitim programları düzenlenmekte ve çimento sektörü için bilgi bankası niteliğini modern çalışma yöntemleriyle sürdürmektedir.

1.2.6. ÇEVRE KİRLİLİĞİ

Çimento sanayii, üretimin yapısı nedeniyle potansiyel bir çevre kirleticidir. Üretimin sonucu olarak ortaya çıkan kirletici miktarı ise kullanılan teknoloji ve üretim metodlarına bağlı olarak değişmektedir.

Yaygın olarak kullanılan kuru sistemde 1 ton çimento üretimi için 2.8 ton civarında hammadde, katkı maddeleri, klinker ve kömür öğütme işleminden geçmekte ve toz haline getirilen bu maddeler basınçlı hava sis-

temleriyle nakledilmektedir (23). Kirlenmeye neden olan başlıca işlemler, hammadde depolama, kırma, öğütme, klinker üretimi ve öğütülmesi ile ambalajlama işlemleridir. Bu aşamalarda atmosfere verilen hava, yapısında kalker, kil, kum, demiroksit, curuf, alçıtaşı ve çimento bulunan tozları içermektedir. Döner fırın atık gazları ise 1 kg/ton çimento seviyesinde olduğundan ihmal edilebilir seviyede kalmaktadır. Esas olarak partiküler haldeki tozların oluşturduğu kirlenmenin önlenmesi için çimento tesislerinde siklonlar, mekanik temizlemeli torba filtreler, jet filtreler ve elektrostatik filtreler çözüm olarak kullanılmaktadır. Yatırım maliyeti yüksek olduğu için birçok tesiste tam anlamıyla gerçekleştirilemeyen bu yatırımlar yürürlüğe giren hava kalitesinin korunması yönetmeliği (24) ile çimento fabrikaları için bir zorunluluk haline getirilmiştir. Bu yönetmelikle çimento üreten tesisler için kullanılan teknoloji gözönünde bulundurularak özel atık sınırları tanımlanmıştır.

1.2.7. ÇİMENTO TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELER

Çimento teknolojisi son 10-15 yılda önemli ölçüde gelişme göstermiştir. Özellikle 1970'lerde yaşanan enerji krizinin çimento maliyetlerini olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle enerji tasarrufuna yönelik olarak yapılan çalışmalar önem kazanmış ve teknolojiadaki gelişim bu yönde hızlanmıştır.

İlk yatırım maliyeti çok yüksek olan çimento fabrikalarında kapasite artışlarına yönelik olarak yapılan yatırımlarda kapasiteyi belirleyen klinker üretiminin minimum yatırımla maksimize edilmesi temel kriter olarak benimsenmiş ve kuru sistem çimento üretiminde "ön kalsinasyon" işlemi eklenerek 10 bin ton/gün gibi çok yüksek kapasitelere ulaşmak imkan dahiline girmiştir (25).

Ayrıca çimento teknolojisinde, toplumların bilinçlenmeleri sonucu getirilen yasal düzenlemelerle çevre kirliliğini önlemeye yönelik olarak önemli gelişmeler olmuştur.

(23) Taylan, A.g.e., s.10.

(24) 2.1. 1986 tarih ve 19269 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

(25) Taylan, A.g.e., s.11.

1.2.7.1. ENERJİ TASARRUFUNA YÖNELİK GELİŞMELER

Çimento üretiminde kullanılan elektrik enerjisinin yaklaşık % 40'ı öğütme işlemlerinde kullanılmaktadır. Bu nedenle daha az elektrik sarfiyatı ile öğütme önem kazanmış, yeni kırıcılar ve değirmenler geliştirilmiştir. Almanya'da geliştirilen bir döner kırıcının elektrik sarfiyatı, normal çekiçli kırıcıya göre (kws/ton) bazında % 50'den azdır. Yeni geliştirilen valsli değirmenlerde öğütme işlemlerinde % 15-20 civarında elektrik enerjisi tasarrufu sağlanmıştır (26).

Yakıt tüketiminde ise daha az enerji kullanılan yöntemlere geçiş şeklinde kendini gösteren teknolojik gelişim, daha sonra aynı kalorifik değerde daha ucuz yakıt kullanımını gündeme getirmiştir. Örneğin yaş sistem çimento üretiminde 1450-1600 kcal/kg olan ısı sarfiyatı, kuru sistem çimento üretiminde dizayn kriterlerine bağlı olarak 750-1000 kcal/kg aralığına düşmüş ve alternatifi olan ülkelerde fuel-oil kullanımından kömür kullanımına hızlı bir geçiş gözlenmiştir.

1.2.7.2. KAPASİTE ARTIŞINA YÖNELİK GELİŞMELER

Bu konuda en önemli gelişme "ön kalsinasyon" uygulamasıdır. Bir Japon firması tarafından geliştirilen bu sistemin esası, kalsinasyon ve klinkerleşmenin gerçekleştiği döner fırında kalsinasyon işlemini ön ısıtıcı grubunda yaparak döner fırında daha fazla klinkerleşmeye önem verilebilmesidir.

Döner fırın sıcak gazları içinde siklonlar grubunda dolanan farin tane-cikleri, kalsinasyon ünitesinde yakıt vermek suretiyle ek olarak (800-900°C) ısıtılmakta ve döner fırında olması gereken kalsinasyon işlemi bu ünite de % 90 oranında gerçekleştirilebilmektedir. Böylece kalsinasyon için gerekli ısının fırın dışına alınmasıyla fırına 1400°C civarında yüklenen ısı ile klinkerleş-tirme gücü yüksek oranda artmakta ve kapasite artışı sağlanmış olmaktadır.

Sistemin diğ er bir avantajı da ısı sarfiyatının % 5-10 civarında azalması ve kalsinasyon ünitesinde dö ner fırın içindeki düzeyde sıcaklık istenmediğ inden düşük kalorili kö mür kullanımını mümkün hale getirmesidir (27).

1.2.7.3. Dİ Ğ ER GELİ Ŗ M E L E R

Enerji ve kapasite artışına yönelik olarak geliştirilen teknolojinin dışında, kullanılan işletme malzemeleri ve proses kontrol konularında önemli yenilikler getirilmiştir. Özellikle fırın duruşlarına neden olan refrakter malzemenin daha dayanıklı ve uzun ömürlü krom manyezit tuğ lalarla ikamesi önemli bir gelişme olmuş ve klinker üretimini dolaylı yoldan arttırmıştır. Diğ er önemli bir gelişme de proses ve kalite kontrol fonksiyonlarının bilgisayar kullanımıyla gerçekleştirilmesidir. Orta büyüklükte bir çimento fabrikasında 9000 civarında kontrol noktası olduğu düşünülürse, otomasyonun önemi ortaya çıkmaktadır (28).

1.2.8. Ç İ M E N T O S E K T Ö R Ü M Ü Z Ü N T E K N O L O J İ S İ N İ N D E Ğ E R L E N D İ R M E S İ

Ülkemizde yaş sistemle üretim yapan çimento fabrikalarının çoğ u, üretim kapasitelerinin artırılması ve yakıt tasarrufu amacıyla 1965 yılından itibaren kuru sisteme çevrilmiştir. Halen ülkemide küçük kapasiteli 4 fırında yaşsistemle üretim yapılmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de kurulu çimento fabrikalarının optimum büyüklüğün altında olduğu söylenebilir. Optimum büyüklükte (1 milyon ton/yıl) ve üzerinde olan fabrikalar daha ziyade özel sektöre ait olup, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgesi sahil fabrikalarıdır. Fabrikaların yerli yapım oranları ülkemizde sevindirici düzeydedir. Optimum büyüklükte bir çimento fabrikasının ağırlıkça % 85-90, değ erce % 60'dan fazlası yerli olarak imal edilebilmektedir. İşletme malzemelerinin ise hemen tamamında dışa bağımlılık kalmamıştır.

Enerji tasarrufuna yönelik olarak fuel-oil kullanımından kö mür kullanımına geçişte büyük başarı sağlanmış ve özel sektör fabrikalarında tam

(27) Taylan, A.g.e., s. 11.

(28) Taylan, A.g.e., s. 12.

olarak bu dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Ayrıca son yıllarda özel sektör tarafından gerçekleştirilen önkalsinasyon yatırımları spesifik ısı sarfiyatlarını düşüren bir rol oynamıştır.

Hammadde ve katkı maddeleri açısından ise ülkemiz çok şanslı durumdadır. Hammadde kaynaklarımız yeterli ve istenen kalitededir.

Yukarıda özetle anlatılan olumlu gelişmelerin ve avantajların yanında sektörün güçlenmesi gereken yönleri ise şöyle sıralanabilir:

- Elektrik enerjisi temini konusunda özel bir sorun bulunmamakla birlikte, temin edilen elektriğin pahalı olması, kesintiye uğraması, voltaj dalgalanmaları üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

- Kömüre geçişte başarılı bir süreç izleyen sektörde ülkemiz linyit rezervlerinin daha ziyade düşük kalorili olması nedeniyle, dışa bağımlı petrokok gibi yüksek kalorili kömürlerle karıştırılarak kullanılması gerekmektedir.

- Ülkemizde otomasyondan henüz yeterince yararlanılamamaktadır. Emek-yoğun nitelikte olan sektörde ortalama işçi verimliliğinin 2100 ton/yıl, AT ülkelerinin genelinde Cembureau istatistiklerine göre ortalama 2600 ton/yıl olduğu belirtilmektedir. Tam otomasyona geçmiş yeni çimento tesislerinde ise (örneğin İngiltere'de) işçi verimliliğinin 4000 ton /yıl'a ulaştığı rapor edilmektedir (29).

Özet olarak çimento sektörümüzün bugünkü durumunu orta seviyede teknolojik yapıda ancak yeni teknolojilere mevcut imkanlarla uyum sağlamayı başarmış, sürekli büyüyen, dinamik karakterli bir sektör olarak tanımlamak mümkündür. Özellikle 1985 yılında çimento fiyatlarının serbest bırakılması ve iç tüketimdeki canlılık; yeni teknolojilerin uygulanması, maliyetlerin düşürülmesi, verimliliğin artırılması ve çevre korumasına yönelik olarak yapılan yatırımlara hız kazandırmıştır. Modernizasyona yönelik olarak yapılan yeni yatırımlara özel sektör öncülük etmekte ve özelleştirme kapsamına alınan kamu sektörüne ait fabrikalarda da aynı gelişmenin sağlanacağı beklenmektedir.

(29) Taylan, A.g.e., s. 14.

1.3. TÜRKİYE'DE VE ÇİMENTO SEKTÖRÜMÜZDE ÖZELLEŞTİRME 1.3.1. ÖZELLEŞTİRMENİN TANIMI

Özelleştirme, devletin ekonomideki etkinliğinin en aza indirilmesi, rekabete dayalı piyasa ekonomisinin oluşturulması, devlet bütçesi üzerindeki KİT finansman yükünün azaltılması, sermaye piyasasının geliştirilmesi, mülkiyetin tabana yayılması ve atıl tasarrufların ekonomiye kazandırılması amacıyla verimsiz çalıştırılarak devletin sırtında yük oluşturan kuruluşların mülkiyetlerinin tamamının veya bir kısmının özel sektöre satılmasıdır.

1.3.2. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME 1.3.2.1. GİRİŞ

Ülkemizde özelleştirme programı, devletin ekonomideki sınai ve ticari aktivitesinin en aza indirilerek rekabete dayalı bir piyasa ekonomisinin oluşturulması, devlet bütçesi üzerindeki KİT finansman yükünün azaltılması, sermaye piyasalarının geliştirilmesi ve atıl tasarrufların ekonomiye kazandırılması amacıyla yürürlüğe konmuştur.

Yasal prosedür çerçevesinde 1986 yılında başlatılan özelleştirme uygulamaları, bu tarihten itibaren gerek basın ve ilgili çevrelerin, gerekse tüm kamu oyunun gündemini işgal eden konulardan birisi olmuş, bu konuda olumlu yaklaşımların yanı sıra son derece olumsuz ve büyük tepkilerle karşılaşmıştır. Özellikle basın organları aracılığıyla gündeme gelen tartışmalar başlangıçta, özelleştirmenin gerekli olup olmadığı yönüyle 1989 yılı başlarından itibaren "neden özelleştirme" sorusu yerini, "nasıl ve hangi şartlarda özelleştirme" sorusuna bırakmıştır.

Özelleştirme konusu halen, başta basın mensupları ve konu ile ilgili çevreler olmak üzere, Türk kamuoyunda tartışılan ve çok yönlü olarak işlenen en önemli konulardan birisi olmaya devam etmektedir (30).

(30) Kamu Ortaklığı İdaresi, Türkiye'de Özelleştirme, Ankara, Haziran 1993, s. 1.

1.3.2.2. KİT'LERİN TÜRK EKONOMİSİNDEKİ YERİ

İktisadi kalkınmamızın başlangıcında itici güç oluşturan KİT'ler, sanayileşmede, yurt savunmasının güçlenmesinde, tarımsal üretimin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Ancak, bugün bu kuruluşların büyük bölümü devlet bütçesine yük olmakta, toplumsal refah üzerinde olumsuz etki yapmaktadırlar. Bu durum devletin bu kuruluşların, ekonomik ömrünü tamamlamış, sosyo-ekonomik açıdan artık önemi kalmamış olanları üzerinden elini çekmesini gerektirmektedir.

Zamanla ayakkabıdan kurşun kaleme, sigara ve içkiden demir-çelik ürünlerine kadar devletin girmesi gereksiz faaliyet alanlarına yayılan KİT'lerin büyük bölümü, bu alanlarda çok daha rasyonel çalışan özel teşebbüs ile rekabet edemediklerinden büyük zararlara uğramışlardır.

Bugün pekçok KİT, ancak bütçe desteği ile ayakta durabilmektedir. Oysa devlet, KİT açıklarını kapatmak için değil, asıl fonksiyonu olan altyapı, sağlık, eğitim ve savunma gibi alanlara kaynak aktarmak, toplumsal refahı en üst düzeye çıkarmak için vardır (31).

1.3.2.3. ÖZELLEŞTİRME PROGRAMININ AMAÇLARI

Özelleştirme ile devletin ekonomideki sınai ve ticari etkinliğinin en aza indirilmesi hedeflenirken, rekabete dayalı piyasa ekonomisinin oluşturulması, devlet bütçesi üzerindeki KİT finansman yükünün azaltılması, sermaye piyasasının geliştirilmesi, mülkiyetin tabana yayılması ve atıl tasarrufların ekonomiye kazandırılması, bu yolla elde edilecek kaynakların altyapı yatırımlarına aktarılabilmesi mümkün olacaktır.

Özelleştirmenin temel amacı sonuç olarak, devletin ekonomide işletmecilik alanından tümüyle çekilmesini sağlamaktır.

(31) K.O.İ., A.g.e., ss. 1-2.

Şirketlerin yalnızca finans sektörüne bağlı olmadan hisse senedi, tahvil veya bono ihracı yoluyla kaynak sağlayabilmeleri için sermaye piyasalarının geliştirilmesi gerekir. Sermaye piyasasının gelişimi ise, tasarrufların daha büyük bir kısmının mali piyasalara yönlendirilmesi ve böylece oluşan fonların sermaye piyasasına akışına imkan verecek bir ekonomik yapının oluşturulması ile mümkündür.

Özelleştirme uygulamaları ile, bir yandan mali piyasalara ve dolayısıyla sermaye piyasalarına yönelmeyen yerli veya yabancı tasarrufları bu piyasalara yönlendirerek yeni kaynaklar oluşturulması, diğer yandan da kamu kesiminin fonlar üzerindeki talebi nedeniyle sıkışan mali piyasa üzerindeki olumsuz baskının engellenmesi hedeflenmektedir (32).

1.3.2.4. ÖZELLEŞTİRMEDE YASAL ÇERÇEVE

1986 yılında yürürlüğe giren 3291 sayılı KİT'ler ve bunların bağlı ortaklık, müessese, işletme, işletme birimi ve iştiraklerine, gerçek ve tüzel kişilerin ortak edilebilmesi amacıyla hisse senedi ihracının yanı sıra bu tesisler için belirli süre ve koşullarla işletme hakkı devrine imkan tanıyan Kanunla, özelleştirme uygulamalarına yönelik temel düzenlemeler getirilmiştir.

Mevzuat uyarınca, özelleştirme programının planlama ve uygulamasından sorumlu kuruluş, Kamu Ortaklığı İdaresi'dir. KİT'lere ait hisselerin özelleştirilmek üzere K.O.İ.'ye devrine Bakanlar Kurulu, bağlı ortaklık, müessese işletme, işletme birimi ve iştiraklerin özelleştirilmek üzere KOİ'ye devrine de Yüksek Planlama Kurulu (YPK) karar vermektedir.

6. Ocak 1992 tarih ve 473 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan ve Başbakan'ın başkanlığında, Devlet Bakanı, Bayındırlık ve İskan Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Hazine ve Dışticaret Müsteşarı ile Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı'ndan oluşan Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu ise, özelleştirme programının karar verici ve uygulayıcı organıdır (33).

(32) K.O.i., A.g.e., s. 2.

(33)K.O.İ., A.g.e., ss.2-3.

1.3.2.5. ÖZELLEŞTİRME PROSEDÜRÜ

Özelleştirme prosedürünün ilk aşamasını, Bakanlar Kurulu veya YPK kararı ile özelleştirme programına alınan kuruluşların Türk Ticaret Kanunu ve sermaye piyasası mevzuatına uygun statüye kavuşturulması çalışmaları oluşturmaktadır.

Sonra şirketlerin mali ve teknik açıdan değerlendirilmesi çalışmalarına başlanmaktadır.

Daha sonra hazırlanan değerlendirme raporları ışığında satış stratejisi belirlenmekte ve bu stratejinin Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu tarafından onayını müteakip satış prosedürü başlatılmaktadır.

Ülkemizde uygulanan özelleştirme programında kamu paylarının satışı, şirketlerin niteliklerine göre, halka arz, blok satış veya her iki yöntemin kombinasyonu biçiminde gerçekleştirilmektedir.

Blok satış yönteminde, Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu yapılan teklifler arasında uygun gördüğü firmaya satış onayı vermektedir.

Halka arz yönteminde ise amaç, küçük tasarruf sahiplerinin tasarruflarının ekonomiye kazandırılması ve mülkiyetin tabana yayılmasıdır (34).

1.3.2.6. ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI VE GELİRLERİ

Özelleştirme uygulamalarının başlatıldığı 1986 yılından, 1991 yılı sonuna kadar geçen dönemde 3 trilyon 634 milyar TL (1 milyar 292 milyon \$) düzeyinde özelleştirme hasılatı elde edilmiştir (35).

1992 yılı toplam özelleştirme hasılatı, 4 trilyon 194 milyar TL (571 milyon \$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelirden en önemli payı satışa sunulan

(34) K.O.İ., A.g.e., ss. 2-3.

(35) Özelleştirme hasılatının döviz cinsinden değeri özelleştirmenin başlangıç tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden hesaplanmıştır.

11 çimento fabrikasından 6 tanesinin (Çorum, Denizli, Gaziantep, İskenderun, Sivas ve Trabzon Çimento) blok satışından elde edilen 281 milyon \$'lık gelir almıştır.

1993 yılı için KOİ'nin bütçelenmiş resmi özelleştirme gelir hedefi, 15 trilyon TL'dir. 24 Haziran 1993 itibariyle gerçekleşen özelleştirme hasılatı 4 trilyon 153 milyar TL (434 milyon \$) düzeyine ulaşmıştır.

Böylece özelleştirme uygulamalarının başladığı 1986 yılından 24 Haziran 1993'e kadar toplam 11 trilyon 981 milyar TL (2 milyar 297 milyon \$)'lik özelleştirme hasılatı elde edilmiştir (36).

1.3.3. ÇİMENTO SEKTÖRÜMÜZDE ÖZELLEŞTİRME

1.3.3.1. ÇİMENTO SEKTÖRÜMÜZÜN ÇEKİCİLİĞİ

Özelleştirmeye çıkarılan bazı KİT'lere taklif bile verilmezken, son dört yılda devletin satışa çıkardığı 22 çimento fabrikasından 21'i kolayca satılmıştır.

Büyük holdinglerin yanı sıra yabancı sermaye de çimento fabrikası satın alma peşindedir.

Çimento sektörümüze olan bu ilginin nedenleri, sektörün pazar sorununun olmaması ve geleceğinin çok parlak gözükmesidir.

1992 yılı sonunda çimento üretimimiz 28.6 milyon tona yükselmiş, bunun yaklaşık 26 milyon tonluk bölümü yurtiçinde tüketilmiştir. Türkiye'nin henüz altyapı yatırımlarını ve dolayısıyla kalkınma hamlesini tamamlamamış bir ülke olması, önümüzdeki yıllarda çimento talebinin artacağına bir göstergesidir.

Geçtiğimiz yıl Körfez Krizi'nin olumsuz etkilerinden kurtulan Türk çimento sektörü, uygulanan ekonomik politikaların yardımıyla kapasite kullanım oranlarında önemli artışlar sağlamıştır. Bunun sonucunda ortaya çıkan

(36) K.Oİ., A.g.e., ss. 5-8.

üretim artışı, talepteki artıştan yüksek olunca, piyasalardaki rekabet artmış ve ihracata ağırlık verilmiştir.

Çimento üretim ve ihracatından Dünya'da söz sahibi olan Türkiye, Orta Asya pazarlarına da yakınlığıyla gelecek için ümit vaat eden çekici bir pazar durumundadır.

Yıllık % 2,5 nüfus artışı ve ortalama % 5,7 kalkınma hızı olan ülkemizde çimentonun kullanımı kaçınılmazdır.

Kalkınma sürecini tamamlayan ülkelerde, belirli bir dönemden sonra düşme eğilimine giren çimento sektörü Türkiye'de henüz gelişme aşamasındadır. Avrupa'nın hiçbir ülkesinde çimento üretimi ve tüketimi artmazken, ülkemizde yükselen bir trend izlemesi yabancılar için sektörü cazip hale getirmektedir.

Çimento sektörünü cazip kılan diğer bir özelliği de, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda uzun bir süredir izlediği olumlu seyirdir. Borsa'da çimento şirketleri en çok kar eden, en çok kazandıran ve en çok işlem miktarına ulaşan şirketlerdendir. Borsa'da işlem gören çimento şirketlerinin karı, enflasyonun oldukça üzerinde gerçekleşmiştir.

Bu çekicilik yüzünden yerli ve yabancı yatırımcılar, geleceğin parlak sektörü çimentoda yerlerini sağlamlaştırabilmek için çalışmalarını sürdürmektedirler (37).

1.3.3.2. ÇİMENTO SEKTÖRÜMÜZDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI

Çimento sektörümüzde özelleştirme uygulaması, Afyon, Ankara, Balıkesir, Pınarhisar ve Söke çimento fabrikalarının kamuya ait hisselerinin Yüksek Planlama Kurulu'nun 9.5.1989 tarih, 89/8 sayılı kararı uyarınca Societe Ciments des Français firmasına satılmasıyla başlamıştır (38).

(37) Birsen A. Boyacıoğlu, "Çimentonun Dayanılmaz Caibesi", Ekonomist Dergisi, 6. Haziran 1993 sayısı, ss. 38-41.

(38) Saime Özbay, A.g.e., s. 3.

Bu çalışmaları, 1990 ve 1991 yıllarında Adana, Bolu, Konya, Mardin, Niğde ve Ünye çimento fabrikalarının halka arz yoluyla özelleştirilmeleri izlemiştir.

Son olarak 1992 yılında daha önce ÇİTOSAN'ın kontrolünden KOİ'ne devredilmiş bulunan 11 adet çimento fabrikasından 6'sının kesin satış işlemi gerçekleştirilmiştir. Kalan 5 fabrikadan 4'ü ise 1993 yılında satılırken, Adıyaman fabrikası henüz satılmamış olup girişimler sürdürülmektedir (39).

Çimento sektörümüzde gerçekleştirilmiş bulunan özelleştirme uygulamaları, özelleştirmenin türüne göre aşağıdaki tablolarda verilmektedir.

Tablo: 1.9.'da Blok satış yoluyla özelleştirilen çimento fabrikalarına ait bilgiler, satış tarihi sırasına göre verilmektedir. Bu bilgiler, blok satış tarihindeki ves atılan KOİ payı, satın alan kişi veya kuruluş, satış tarihi ve \$ bazında satış bedelinden oluşmaktadır.

Tablodan da görüldüğü gibi, blok satış yoluyla özelleştirilen toplam 14 adet çimento fabrikasından 540 milyon Amerikan Doları gelir elde edilmiştir.

Tablo: 1.9. Blok Satış Yoluyla Özelleştirilen Çimento fabrikalarına ait bilgiler.

Özelleştirilen Çimento Fabrikası	Blok Satış Tarihindeki KOİ Payı (%)	Satılan KOİ Payı (%)	Satınalan Kişi veya Kuruluş	Satış Tarihi	Satış Bedeli (milyon \$)
1. Ankara	99.30	99.30	SCF	9.5.89	33 (1)
2. Balıkesir	98.30	98.30	SCF	9.5.89	23 (1)
3. Pınarhisar	99.90	99.90	SCF	9.5.89	25 (1)
4. Söke	99.60	99.60	SCF	9.5.89	11 (1)
5. Gaziantep	99.73	99.73	Rumeli Holding	3.12.92	52.7
6. İskenderun	100.00	100.00	Oyak-Sabancı	3.12.92	61.5
7. Trabzon	100.00	100.00	Rumeli Holding	3.12.92	32.6
8. Denizli	100.00	100.00	Modern Çimento	4.12.92	70.1(2)
9. Çorum	100.00	100.00	Yibitaş Holding	25.12.92	35
10. Sivas	100.00	100.00	Yibitaş Holding	25.12.92	29.4
11. Ladik	100.00	100.00	Rumeli Holding	21.4.93	57.6
12. Şanlıurfa	100.00	100.00	Rumeli Holding	21.4.93	57.4
13. Bartın	99.78	99.78	Rumeli Holding	6.5.93	20.6
14. Aşkale	100.00	100.00	Erçimsan	17.6.93	31.1
TOPLAM					540.0

Kaynak: K.O.İ.

- (1) Satış sözleşmesi uyarınca satılan hisselerin en az % 40'ı, satış tarihinden itibaren 5 yıl içinde SCF tarafından halka arz edilecektir.
- (2) Satış sözleşmesi uyarınca satılan hisselerin % 49'a kadarı, satış tarihinden itibaren 4 yıl içinde Modern Çimento tarafından halka arz edilecektir.
- (3) Satış tutarlarının döviz cinsinden değeri, satışın başlangıç tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo: 1.10.'da Halka arz yoluyla özelleştirilen çimento fabrikalarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo: 1.10 Halka Arz Yoluyla Özelleştirilen Çimento Fabrikalarına ait bilgiler

Özelleştirilen Çimento Fabrikası	Halka Arz Tarihindeki KOİ Payı (%)	Halka Arzedilen Kamu Payı (%)	Halka Arz Tarihi	Toplam Satış Tutarı (milyon\$)
1. Bolu	34.50	10.38	1990	8.268
2. Konya	39.87	31.13	1990	17.664
3. Ünye	49.21	2.86	1990	0.927
4. Mardin	46.23	25,46	1990	9.162
5. Adana (A)	23.86	17.16	1991	25.163
Adana (C)	23.42	17.16	1991	2.796
TOPLAM				63.980

Kaynak: K.O.İ.

- (1) Halka arzedilen kamu payı, şirketlerin toplam sermayeleri üzerinden hesaplanmıştır.
- (2) Beher hisse satış fiyatları, 100 TL nominal değerinde hisse senedi fiyatlarını göstermektedir.
- (3) Adana Çimento A ve C grubu hisse senetleri birlikte ve bire bir oranında satılmıştır. Bu nedenle Adana çimento hisseleri için toplam başvuru tutarı 3.355 adettir.
- (4) Satış tutarlarının döviz cinsinden değeri, halka arzın başlangıç tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo: 1.10.'dan görüldüğü gibi halka arz yoluyla özelleştirilen toplam beş adet çimento fabrikasından 63,980 milyon \$ gelir elde edilmiştir.

Halka arz ve blok satış yolları birlikte uygulanarak özelleştirilen çimento fabrikalarına ait bilgiler ise aşağıda Tablo: 1.11'de verilmektedir.

Tablo: 1.11: Halka Arz+Blok Satış yoluyla özelleştirilen çimento fabrikalarına ait bilgiler.

Özelleştirilen Çimento Fabrikası	Blok Satış ve Halka Arz Tarihindeki KOİ Payı (%)	Satılan ve Halka Arzedilen Kamu Payı (%)	Satın Alan Kuruluş	Satış Tarihi	Blok Satış veya Halka Arz Bedeli (Milyon \$)
1. Afyon					
- Blok Satış	99.60	51.00	SCF	9.5.89	13.000
- Halka Arz	48.60	39.87	Halka Arz	25.3.91	8.422
2. Niğde					
- Blok Satış	87.12	87.10	Oyak Sabancı	23.3.92	22.500
-Halka Arz	99.84	12.72	Halka Arz	13.5.91	2.647
TOPLAM					46.569
-Blok Satış					35.500
- Halka Arz					11.069

Kaynak: K.O.İ.

(1) Satış tutarının döviz cinsinden değeri, satışın başlangıç tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo: 1.11.'den de görüldüğü gibi, blok satış ve halka arz yöntemlerinin birlikte uygulandığı Afyon ve Niğde çimento fabrikalarının özelleştirmelerinden toplam 46 milyon 569 bin Amerikan Doları gelir elde edilmiştir.

Böylece son dört yılda KOİ tarafından özelleştirme programıyla satışa sunulan 22 çimento fabrikasından 21'inin satışı gerçekleştirilmiştir (40). Bu satışlardan yaklaşık 650 milyon A.B.D. Doları gelir elde edilmiştir (41).

Çimento fabrikaları adeta kapanın elinde kalırken, 5'i Fransız SCF grubuna, 5'i Uzan alisine ait Rumeli Holdinge satılmıştır. OYAK-SABANCI ortaklığı da çimento furyasına kayıtsız kalmayan gruplardan birisi olmuştur (42).

Görüldüğü gibi yerli ve yabancı yatırımcılar, geleceğin parlak sektörü çimentoda şimdiden yerlerini almak amacıyla çaba sarfetmektedirler.

(40) Daha önce K.O.İ.'ne devredilmiş bulunan Adıyaman çimento fabrikası henüz satılmamış olup girişimler sürdürülmektedir.

(41) KOİ, A.g.e., ss. 9-11.

(42) Birsen A. Boyacıoğlu, A.g.m., ss. 38-41.

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ VE FİNANSAL ORANLARIN KULLANILIŞI

2.1. FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİNİN TANIMI

Finansal tablolar analizi, bir ya da birden fazla döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin çeşitli analiz tekniklerinden yararlanarak incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesidir (43).

Finansal tablolar analizi, analizi yapılan işletmenin faaliyet, gelişme durumu ile karlılık ve borç ödeme durumunun saptanması, sorunların ortaya çıkarılması ve giderilmesi için alınması gereken önlemlerin ortaya konduğu bir çalışmadır. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular, işletmenin genel durumu, ekonomik koşullar gibi etmenler de gözönünde bulundurularak değerlendirilmekte ve geleceğe ait öneriler yapılmaktadır (44). Bu durumuyla finansal analiz, finansal kontrol ve finansal planlamanın ilk aşaması olmaktadır (45).

Finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler incelenirken, aynı iş kolundaki benzer işletmeler arasında karşılaştırmalar yapmak çoğunlukla gerekli olmaktadır (46).

2.2. FİNANSAL ANALİZ TÜRLERİ

Finansal tablolar analizi genellikle, yapıma amacına, kapsamına ve analizi yapan kişilere göre üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır.

(43) Akdoğan Nalan-Tenker Nejat, Finansal Tablolar ve Analizi, 2. bası Ankara, 1985, s. 260.

(44) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 260

(45) Durmuş, Ahmet Hayri, Mali Tablolar Tahlili, İstanbul, 1981, s. 103.

(46) Öztin Akgüç, Mali Tablolar Analizi, 8. bası, istanbul, 1990, s. 1.

2.2.1. Yapılma Amacına Göre Analiz

Günümüzde işletmelerin finansal tabloları ve analizi ile işletme yöneticileri, sermayedarlar, finansman kurumları ve işletme ile ticari ilişkide bulunan diğer işletmeler çok yakından ilgilenmektedirler (47).

Finansal tablolar analizi, işletme ilgililerinin amaçlarına göre:

1) Yönetim analizleri, 2) Yatırım analizleri ve 3) Kredi analizleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

2.2.1.1. Yönetim Analizleri

Yönetim analizi, yöneticilerin tutarlı karar verebilmelerine yardımcı olmak üzere, işletme yönetimi için yapılan analizdir (48).

Yönetim analizinde amaç, yönetime, işletme ile ilgili konularda gerekli verileri sunarak alınacak kararlara yol göstermektir.

Finansal analiz sonuçları yönetime şu olanakları sağlar (49):

- 1) İşletme faaliyetinin başarı derecesini ölçme,
- 2) İşletmeye ait verimlilik ve karlılık durumlarını değerlendirme,
- 3) İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansman durumlarını ayrıntılı olarak saptama,
- 4) Bu saptamaların geçmiş dönemlerle karşılaştırılması,
- 5) İşletmenin, elde edilen fiili sonuçları ile, hedeflere ulaşımını saptanması,
- 6) İşletmenin sanayi içindeki durumu ve rekabet olanaklarının belirlenmesi,
- 7) Analiz sonucu faaliyetlerin denetlenip, değerlendirilmesi,
- 8) Yürütmenin her aşamasında doğru ve düzeltici kararların alınması.

(47) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 13.

(48) Durmuş, A. Hayri, A.g.e., s. 108.

(49) Koç-Yalkın, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, Ankara, 1988,ss. 59-60

Yönetim analizinden beklenen, verimliliği geliştirmek, karlılığı arttırmak ve sağlıklı kararlar almaktır.

2.2.1.2. Yatırım Analizleri

Yatırım analizleri, bir işletmenin mevcut ortakları ile işletmeye uzun vadeli kaynak sağlayanlar ya da bunu düşünenler tarafından yapılır (50).

Yatırım analizlerinin asıl amacı, işletmenin gelecek dönemlere ait kazanma gücünü saptamaktır (51). Bunun yanında dağıtılacak kar payı tutarı, hisse senetlerinin değer artışı ve bunların izlediği eğilim de işletmeye kaynak sağlayanları ilgilendirmektedir.

İşletmenin tahvillerini satın almak suretiyle, o işletmeye uzun vadeli fon sağlayanlar, işletmenin faiz ve borçlarını zamanında ödeme gücüne sahip olup olmadığını, işletmenin kazanma gücü, döner sermaye durumu, ölçülü bir şekilde finanse edilip edilmediği konularını, finansal analiz yoluyla öğrenerek, tahvil, hisse senedi gibi varlıkları satınalma, satma ya da korumaya ilişkin konularda karar verirler (52).

2.2.1.3. Kredi Analizleri

Özellikle ticaret bankalarından kısa süreli kredi sağlayan işletmelerin bu borçları yanında, satıcılara olan borç, vergi ve sigorta borçları ve çeşitli masraflardan doğan diğer kısa süreli borçları da vardır. Bu borçları sağladığı finansman kurumları ile, ilişkide bulunduğu satıcılar, alacaklı oldukları işletmenin finansman durumu, borç ödeme gücü hakkında bilgi sahibi olmak isterler ki, bu da finansal tablolar ve analizi ile gerçekleşmektedir (53).

(50) Akgüç, A.g.e., ss. 13-14

(51) Koç-Yalkın, A.g.e., s. 62

(52) Akgüç, A.g.e., s. 13.

(53) Durmuş, A.g.e., s. 108.

2.2.2. Kapsamına Göre Analiz

Finansal tablolar analizi, kapsamına göre statik ve dinamik analiz olarak ikiye ayrılır (54).

Statik analiz, işletmenin belli bir hesap dönemini ilgilendiren ve o döneme ait finansal tablolarında yer alan kalemler arasındaki ilişkileri, miktar bakımından incelemek için yapılan analizdir.

Dinamik analiz ise, birbirini izleyen hesap dönemlerine ait finansal tablolardaki verilerin dönemler itibarı ile karşılaştırılması ya da birbirini izleyen dönemler itibarı ile gelişme seyrinin incelenmesi şeklinde yapılır (55).

2.2.3. Analizi Yapan Kişilere Göre Analiz

Finansal analiz, analizi yapanın işletme içinde olup olmamasına göre, iç analiz ve dış analiz olarak ayrılabilir.

İç analiz; yöneticiler, muhasebeciler, iç denetçiler gibi işletme içinden olan kişilerin yapmış oldukları bir analiz türü olup, analizi yapanlar, işletmenin tüm evrak ve kayıtlarından yararlanabilirler.

Dış analiz; işletme dışındaki analistler tarafından yapılmakta ve genellikle işletmenin kredi değerliliğini ölçmek isteyen finans kurumları ile işletmeye yatırım yapmak isteyen kişiler tarafından yaptırılmaktadır (56). Bu analiz türünde analistler, sadece işletmenin yayınlamış olduğu raporlar ile vermiş olduğu bilgilerden yararlanmaktadırlar (57).

(54) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 263.

(55)Güvemli, Oktay, Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili, Çağlayan Kitabevi, İst.1981.s. 24.

(56) Durmuş, A.g.e. s. 108.

(57) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 264.

2.3. FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ

2.3.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

Bir işletmenin iki veya daha fazla dönemlerine ait finansal tablolarının, birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı olarak düzenlenmiş şekline karşılaştırmalı tablolar, bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin incelenerek değerlendirilmesine ise karşılaştırmalı tablolar analizi denir (58).

Karşılaştırmalı tablolar yoluyla artış ve azalışların analizi ve yorumu için önce karşılaştırmalı tablolar hazırlanır. Bu tablolarda artış ve azalışları belirten sütunların bulunması ayrıntılı analiz ve yorum yapılabilmesine olanak sağlar. Finansal tabloların karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan artış ve azalışlar hem mutlak değer olarak hem de yüzde olarak hesaplanmaktadır. Çünkü, tek başına mutlak artış ve azalışlara veya tek başına yüzde artış ve azalışlarına dayanan bir analiz yanlış yorumlara neden olabilir. Böylece mutlak rakkama oransal bir anlam vermek de mümkün olabilmektedir (59). Bu tür analizde rakkamları, yuvarlaştırmak ve son üç ya da altı sıfırını atarak bin ya da milyon üzerinden belirtmek, karışıklığı önlemek açısından yararlıdır (60).

Karşılaştırmalı tablolar, cari dönem ile bir önceki dönem arasındaki farkların belirlenmesi için iki dönemli olarak düzenlenebileceği gibi, ikiden fazla dönemli olarak da düzenlenebilmektedir. Bu durumda ya ilk yıl temel yıl olarak alınıp karşılaştırma yapılmakta ya da her yıl bir önceki yıllarla karşılaştırılmaktadır (61).

Tutarların karşılaştırılması yoluyla saptanan artış ve azalışlar karşılaştırmalı tablolarda tek bir kolonda gösterilebileceği gibi artışlar ayrı azalışlar ayrı olarak da gösterilebilir.

(58) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 265.

(59) Güvemli, A.g.e., s. 90.

(60) Atilla Gönenli, İşletmelerde Finansal Yönetim, 6. baskı: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1988, s. 68.

(61) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 266

Karşılaştırılmalı analizin üstünlüğü, analizi yapılan işletmenin finansal tablolarında yeralan kalemlerdeki değişikliklerin, işletmenin finansal karakteristiklerinin gelişme yönü hakkında bilgi vermesidir (62).

2.3.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz

Dikey analiz adı da verilen yüzde yöntemi ile analiz tekniğinde, analizi yapılacak tablolardaki tutarlardan biri 100 kabul edilerek, diğer tutarların bu bütün içindeki payları hesaplanmaktadır (63).

Oran analizinin bir türü olan bu analizin üstünlüğü, bilanço ve gelir tablosundaki her bir kalemin toplam içindeki göreceli önemini ifade etmesi nedeniyle işletmenin finansal durum ve faaliyet sonuçlarının rakip işletmeler ya da sanayi ile daha anlamlı bir karşılaştırmaya yapma olanağını sağlamasıdır (64).

Bilançonun yüzde yöntemi ile analizinde, aktif ve pasif toplamı 100 kabul edilerek her hesabın aktif veya pasif toplamı içindeki payı yüzde olarak hesaplanır. Gelir tablosunun analizinde ise net satışlar 100 kabul edilmekte ve diğer kalemler net satışlara oranlanmaktadır.

Analiz sonucunda bulunan yüzdelerin değerlendirilmesi yapılırken, geçmiş dönem verileri, planlanan veriler ve rakip işletmelerin verileri ile karşılaştırma yapılarak yoruma gidilmelidir (65).

2.3.3. Eğilim Yüzdeleri ile Analiz

Trend yüzdeleri veya indeks yöntemi adı da verilen eğilim yüzdeleri yönteminde, finansal tablolarda bir yıl temel olarak alınıp, o yıla ait tutarlar da 100 kabul edilir. Temel yılı izleyen yılların tablolarındaki aynı tür değerlerin temel yıl değerine bölünmesiyle temel yıla göre yüzde olarak

(62) Akgüç, A.g.e., ss. 248-249.

(63) Durmuş, A.g.e., s. 152.

(64) Koç-Yalkın, A.g.e., s. 109.

(65) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 295.

değişim ifade edilir. 100'den küçük değerler temel yıla göre azalışı, 100'den büyük değerler de temel yıla göre artışı ifade ederler (66).

Eğilim yüzdeleri yöntemi, belli bir tarih ya da dönemler arasında finansal tablo kalemlerindeki artış ya da azalışları ve bu değişikliklerin temel yıla kıyasla görelî önemlerini ortaya koyması açısından dinamik bir analiz yapılmasına olanak vermektedir. Yöntemin sağlıklı sonuç verebilmesi için temel yılın işletme açısından her yönüyle normal bir yıl olması gerekmektedir.

Eğilim yüzdeleri yönteminin bazen ilk bakışta hatalı kanılara neden olduğu, finansal tablolarda yer alan bazı kalemlerdeki önemsiz değişiklikleri aşırı bir şekilde ifade ettiği, yüksek oranlı bir artışa gerektiğinden fazla önem verildiği gibi hususlarda elıştırilmekte ve yetersiz kaldığı öne sürülmektedir (67).

2.3.4. Oran (Rasyo) Yöntemi ile Analiz

Finansal analizde kullanılan en önemli araçlardan olan oranlar finansal tablolardaki iki kalemin birbirine oranıdır. Bu oran bilanço ve gelir tablosundaki çeşitli kalemler arasındaki ilişkiyi yansıtır (68).

Bu ilişkiler bilanço kalemleri arasında, gelir tablosu kalemleri arasında ya da bilanço ile gelir tablosu kalemleri arasında kurulabilir (69).

Finansal analiz tekniğinde oran, finansal tablolar analizi ile ilgili çalışmalar açısından, herbiri ayrı anlam taşıyan değerler arasındaki oransal ilişkiyi yansıtmaktadır (70).

Oranların hesaplanmasından çok yorumlanması önem taşımaktadır. Yorum yapılırken hesaplanan oranların geçmiş dönemlerde hesaplanan oran-

(66) Akdoğan-Tenker, A.g.e., s. 300.

(67) Akgüç, A.g.e., ss. 250-251.

(68) Tuncer Tokol, İşletmelerde Finansal Yönetim, Bursa Üniversitesi Basımevi, 1981, s. 6.

(69) Koç-Yalkın, A.g.e., s. 118

(70) Mazhar Hiçşaşmaz, Bilanço ve Gelir Tabloları Analizi, Ankara, A.İ.T.İ.A. Yayını, 1977, s. 59.

larla, genel kabul görmüş oranlarla veya içinde bulunulan endüstri kolu için geliştirilen oranlarla karşılaştırılarak değerlendirilmenin yapılması gibi kıstaslardan yararlanılması zorunludur (71).

Oranların tasnifi, çeşitli şekillerde yapılmakla birlikte çalışmamızda oranlar dört ana grupta incelenecektir.

Bunlar:

1. Likidite (Akışıklık) oranları,
2. İktisadi varlıkların kullanılışı ile ilgili (faaliyet) oranları,
3. Finansal yapı oranları,
4. Karlılıkla ilgili oranlardır.

2.3.4.1. Likidite Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite (akışıklık) oranları, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek, net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılmaktadır (72).

İşletme, kısa vadeli borçlarını vadeleri geldiği zaman derhal ödeyebilecek midir? Bu soru, gerek işletme yöneticileri gerek işletmeye kredi veren kişi ve kurumlar için çok önemlidir. Eğer işletme faaliyetine devam edecekse, yaşayacaksa, yönetimden sorumlu olanlar, işletmenin borç ödeme gücünü değerlendirmek zorundadırlar. Ayrıca, işletmeye kredi verenlerin de, ileride alacaklarını tahsil edememek gibi bir durumla karşılaşmamak için, kredi verirken bu sorunun yanıtını araştırmaları gerekir.

Bir işletmenin kısa süreli borçlarını ödemede kullanabileceği kaynaklar; bilançonun dönen varlıklar bölümünde yer alır. .. Bilançonun dönen varlıklar bölümünde yer alan kıymetler, para veya bir hesap dönemi içinde,

(71) Akgüç, A.g.e., s. 252.

(72) Adem Çabuk, Finansal Tablolar Analizi, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1988, s. 111.

işletmenin normal faaliyeti sonucu paraya çevrilebilir değerlerdir. Bu nedenle sözkonusu varlıklar, işletmenin vadesi gelen borçlarını ödemede kullanılabilir. Bir işletmenin kısa sürede borç ödeme gücü olup olmadığını belirlemek için, dönen varlıkların, kısa süreli borçların ve ikisi arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir (73).

Çalışmamızda bu gruba ait üç adet oran ele alınmıştır. Bunlar: cari oran, likidite oranı ve nakit oranıdır. Aşağıda bu oranların formülleri, anlamları ve almaları istenen değerler açıklanmaktadır.

2.3.4.1.1. Cari Oran

Cari oran, işletmenin dönen değerlerinin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösterir ve

$$\frac{\text{Dönen Değerler}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

şeklinde hesaplanır. Oranın payını oluşturan dönen değerler, nakit para ile bir yıl içinde paraya çevrilebilir varlıklardan oluşur. Kısa vadeli yabancı kaynaklar ise vadeleri bir yıl içinde gelen borçları kapsar. Kısa Vadeli Borçlar, kısa vadeli banka kredileriyle orta ve uzun vadeli borçların yıllık ana para ve faizleri, borç senetleri, ödenecek vergi, sigorta ve temettülerden oluşur.

Bu oranın yüksek olması durumunda, işletmenin kısa dönemli borç ödeme gücünün de iyi olacağı şeklinde genel bir görüş bulunmaktadır. İşletmeye kredi sağlayanlar açısından, oranın yüksek olması istenirse de, çok yüksek cari oran, işletmede atıl fonların bulunduğu işaret eder. Bu da işletmenin karlılığı üzerinde olumsuz etkide bulunur.

Dönen değerlerin kısa vadeli borçları aşan kısmı net işletme sermayesidir. Döner sermayeye sahip bir işletme, daima piyasaya koşullarını kabul ettirme olanağına sahiptir. Aksi durumda, kısa vadeli borçların dönen değerlerden fazla olması, işletmenin döner sermayesinin bulunmadığını gösterir. Bu durumda olan işletmelerin, özsermayelerini arttırmaları ya da duran varlıklarından bir kısmını dönen değerlere dönüştürmeleri gerekir.

(73) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 278.

Uzun yıllardaki uygulamalara göre, sanayi işletmelerinde cari oran standardının 2 olması yeterli kabul edilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise likidite güçlükleri karşısında, bu oranın 1.5'a kadar düşebileceği görüşü bulunmaktadır (74).

2.3.4.1.2. Likidite Oranı

Likidite (akışıklık) oranı, cari oranı tamamlayan, onu daha anlamlı hale getiren bir ölçüdür.

Dönen Değerler-Stoklar- Diğer Dönen Varlıklar

Kısa Vadeli Borçlar

şeklinde hesaplanır. Bu oranın hesaplanabilmesi için, dönen varlıklar iki grup altında toplanmaktadır.

- a) Para ve kolaylıkla paraya çevrilebilen kıymetler,
- b) Likiditesi görece olarak düşük değerler,

Para ve kolaylıkla paraya çevrilebilen varlıklara hazır kıymetler de denilmektedir. Hazır kıymetlerin kısa süreli borçlara bölünmesi, likidite oranı veya hazır kıymetler oranı olarak isimlendirilmektedir (75).

Bu oran, paraya çevrilmesi oldukça zaman olabilecek olan stoklar ve akreditifler dahil sipariş avansları, para olarak tahsil edilemeyecek alacaklar payda yer almadığından, cari orana kıyasla daha duyarlı bir ölçüdür. Gerçekten hammaddelerin mamul haline çevrilmesi ve nihai mamul malların satılması, özellikle ekonomik hayattaki durgunluk dönemlerinde uzun zaman alabilmektedir (76).

Genellikle likidite oranının 1 olması yeterli ve iyi olarak kabul edilmektedir. Gerçekten bu rasyonun 1 olması, işletmenin kısa süreli borçlarının

(74) Abdullah Doğan, Tekstil, Demir-Çelik ve Çimento Sanayinin Ekonomik, Mali ve Yeterlilik Durumunun Standart Oranlarla İzlenmesi, M.P.M. Yayını, Ankara, 1988. s. 15.

(75) Ö. Akgülç, A.g.e., s. 284.

(76) Akgülç, A.g.e., s. 285.

tamamını para ve hızla paraya çevrilebilir kıymetlerle karşılayabileceğini gösterir. Ancak bir işletmenin likidite oranı 1 olduğu halde, bu işletme alacaklarını tahsilde güçlük çekiyorsa, bu durum işletmenin borç ödeme gücü değerlendirilirken dikkate alınmalıdır. Yine bir işletmenin likidite oranı 1'den daha küçük olduğu halde, sözkonusu işletme stoklarını hızla paraya çevirip, bunları kısa süreli borçların ödenmesinde kullanabiliyorsa, bu işletmenin borç ödeme kapasitesi var demektir. Eğer bir işletmenin stok ve alacak devir hızları yüksek ise, likidite oranının düşük olması nedeniyle borç ödeme gücü hakkında derhal olumsuz bir yargıya varılmamalıdır.

Ayrıca, likidite oranı değerlendirilirken, incelenen firmanın kısa süreli borçlarının yapısı da dikkate alınmalıdır.

Özetlersek, işletmenin stok ve alacak devir hızları, kısa süreli borçlarının yapısı, para ve mal olarak ödenme şekilleri ve vade dağılımı gibi etmenler dikkate alınmadan likidite oranı hakkında kesin bir yargıya varılmamalıdır.

Ülkemizde işletmeler, finansmanda büyük ölçüde kısa süreli yabancı kaynaklara başvurduklarından sınai işletmelerimizde bu oran, genellikle 1'den küçüktür.

2.3.4.1.3. Nakit Oranı

Nakit oranı para ve para benzeri cari aktif kalemlerinin kısa vadeli borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Kasa} + \text{Banka} + \text{Serbest Menkul Kıymet}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

formülüyle hesaplanan nakit oranı, işletmenin elindeki mevcut hazır değerlerle kısa vadeli borçların ne ölçüde karşılandığını gösterir (77).

(77) Adem Çabuk, A.g.e., s 114.

Diğer likidite oranlarına göre payda alacaklar da yer almadığından daha hassas bir orandır. İşletmenin satışlarının durması ve alacaklarının da tahsil edilememesi durumunda işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü göstermektedir.

Nakit oranının 1 olması, işletmenin kısa vadeli borçlarının tamamını, para ve para benzerleri ile karşılayabildiğini ifade eder. Ancak, bu kadar yüksek bir oran işletmeler için gerekli olmadığı gibi alternatif maliyeti de çok yüksek olabilir.

Gelişmiş ülkelerde bu oranın hiçbir şekilde % 20'nin altına düşmemesi gerektiği, genel bir kural olarak ileri sürülmektedir. Ancak ülkemizde anılan oran, sınai işletmelerde kısa süreli borçların yüksekliği nedeniyle genellikle % 20'nin altında bulunmaktadır (78).

2.3.4.2. İktisadi Varlıkların Kullanılışı ile İlgili Oranlar (Faaliyet Oranları)

Bu grupta yeralan oranlar işletmenin sahip olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirirde kullandığı iktisadi kıymetlerin ne ölçüde etkin kullanıldığını belirlemede kullanılmaktadır. Faaliyet oranları satışlar ile çeşitli aktif bilanço kalemleri arasında uygun bir denge ve ilişki bulunduğunu varsayar (79).

Bu grupta inceleyeceğimiz iki oran Alacak devir hızı ve Stok devir hızıdır.

2.3.4.2.1. Alacak Devir Hızı Oranı

Alacak devir hızı, işletmenin alacaklarının paraya dönüşüm çabukluğunu, alacak tahsil kabiliyetini, dolayısıyla likiditesini gösterir.

(78) Öztin Akgülç, A.g.e., s. 286.

(79) Adem, Çabuk, A.g.e., s. 123.

Net Satışlar

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar

şeklinde hesaplanır. Analist işletmenin kredili satışlar tutarını belirleyebiliyorsa net satışlar tutarı yerine payda kredili satışlar tutarına yer verilerek de oran hesaplanabilir.

Oranın büyümesi alacak devir hızının arttığını (veya vadelerin kısaldığını), küçülmesi ise devir hızının düştüğünü (veya vadelerin uzadığını) gösterir (80).

Ortalama tahsilat dönemi (Vade süresi) ise ,

360

Alacak Devir Hızı

şeklinde hesaplanır. Çıkan sonuç gün boyutundadır. Büyük sanayi işletmeleri için ortalama tahsilat dönemi 30 gün olarak önerilmektedir. Bu da alacak devir hızının 12 olması demektir (81).

Alacak devir hızı hesaplanırken aşağıdaki hususların gözardı edilme-
mesi gerekir (82).

- Dönembaşı, dönemsonu ticari alacaklarda büyük farklılıklar olmuşsa, oranın paydasında ticari alacakların ortalamasına yer verilmelidir.
- İşletme faaliyetleri mevsimlik hareketlerin etkisi altında kalıyorsa, bunun paydaki ticari alacaklar üzerindeki etkisini giderecek şekilde ortalama hesaplanmalıdır.
- Gerek satışlar gerekse ticari alacaklar arasında sadece işletmenin ana ticari faaliyetinden kaynaklanan işlemlere yer verilmelidir.
- Ticari alacakların, henüz vadesi dolmamış, değersiz veya şüpheli hale gelmemiş alacakları kapsamı sağlanmalıdır.

(80) Adem Çabuk, A.g.e., s. 125.

(81) Abdullah Doğan, A.g.e., s. 17.

(82) A. Çabuk, A.g.e., s. 125.

2.3.4.2.2. Stok Devir Hızı Oranı

Stok devir hızı, işletmenin elindeki stokların paraya çevrilme çabukluğunun bir ölçüsüdür.

Satışların Maliyeti Ortalama Stok

şeklinde hesaplanır. Stokların paraya çevrilme hızı, faaliyet alanı, işletmenin satış politikası ve finansal yapısı ile yakından ilgilidir.

Ortalama stok, dönembası stok ile dönem sonu stokun ortalamasıdır. Eğer stoklar mevsimlik dalgalanmalardan etkileniyorsa, ortalama stok 12 aylık stok toplamının 12'ye bölünmesiyle hesaplanır. Stokların devir hızı net satışlar / ortalama stok şeklinde de hesaplanabilir. Bu durumda oranın gerçekçi olması için ortalama stok değerinin satış fiyatları üzerinden belirlenmesi gerekir (83).

Stok devir hızının yüksekliği işletmenin karlılığını olumlu yönde etkiler ve stoklara daha az sermayenin yatırılmasına imkan verir. Stok devir hızı fiyatların indirilmesi gibi nedenlerden kaynaklanıyorsa, işletmenin karlılığının artması genelde sözkonusu değildir. Stok devir hızı, elde yeterli stok bulunduramamaktan da kaynaklanabilir. Bu durumda her seferinde sipariş için bir harcama gerekeceğinden sipariş maliyetleri artacak ve karlılık da bundan olumsuz yönde etkilenecektir. Stok devir hızı yorumlanırken stok devir hızının oluşumuna neden olan şartları ve düzenlemeleri gözönünde bulundurmak gerekir (84).

Ortalama stok dönemi ise,

$$\frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$$

şeklinde hesaplanır, sonuç gün boyutundadır.

(83) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 297.

(84) Adem Çabuk, A.g.e., s. 124.

Stok devir hızı ve ortalama stok dönemi için bir standart verilmemekle birlikte büyük sanayi işletmelerinde bu süre 45 gün olarak hesaplanmaktadır (85). Bu da stok devir hızının 8 olması demektir.

2.3.4.3. Finansal Yapı Oranları

Bu grupta işletmenin finansal yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün göstergesi olan oranlar yer alır. Kaldıraç oranları olarak da adlandırılan bu oranlar varlıkların ne kadarlık kısmının kısa ve uzun vadeli borçlarla, ne kadarlık kısmının ise özsermaye ile finanse edildiğini, özkaynaklarla borçlar (yabancı kaynaklar) arasında uygun bir denge bulunup bulunmadığını belirlemede kullanılırlar. Finansal yapıyla ilgili oranlar işletmenin faaliyetlerini zararlarla kapatması, varlıkların değerinin düşmesi ve beklediği nakit hareketlerinin gerçekleşmemesi durumunda işletmenin borçlarını zamanında ödeyip, ödeyemeyeceği konusunda önemli bilgiler sağlar. Özsermayenin toplam kaynaklar içindeki oranının yüksek olması kredi verenler açısından riski azaltırken, oranın düşük olması riski artırır.

İşletmenin finans yöneticilerinin bu nedenle özkaynak-yabancı kaynak dengesini, işletmenin özelliklerini ve faaliyet alanını da dikkate alarak optimal düzeyde kurmaları gerekir. Aksi halde işletme, borçlarını ödemekte güçlüklerle karşılaşabileceği gibi faaliyetleri zararlar da sonuçlanabilir (86).

Çalışmamızda bu gruba ait üç adet orana yer verilmiştir. Bunlar, borçlanma, kaldıraç ve borç yapısı oranlarıdır.

2.3.4.3.1. Borçlanma Oranı

Bu oran işletmenin borçlanma suretiyle sağladığı yabancı kaynaklar ile kendi kattığı sermaye arasındaki ilişkiyi gösterir (87).

(85) Abdullah Doğan, A.g.e., s. 17.

(86) Adem Çabuk, A.g.e., s. 116.

(87) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 291.

Borçlar Toplamı Özvarlık

şeklinde hesaplanır. Oranın payını oluşturan toplam yabancı kaynaklar, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklardan oluşur. Özkaynaklar ise, işletmenin ödenmiş sermayesi ile yedekler, dağıtılmamış karlar, dönem karı ve yeniden değerlendirme değer artış fonunu kapsar.

Aynı zamanda alacak sahiplerine sağlanan güvence de bu oranla ortaya çıkarılır. Sanayi işletmelerinde, alacak sahipleri genellikle kendi yatırdıkları fonlar kadar işletme sahiplerinin de sermaye koymalarını isterler. Buna göre oranın değeri 1 olmaktadır (88).

Bu oranın 1'den büyük olması, işletmeye kredi verenlerin işletme sahiplerine göre o işletmeye daha fazla yatırımda bulunmuş olduklarını gösterir ki, böyle bir durumda işletme ağır bir faiz yükü altında olup, alacaklılar için güvence az demektir.

Ülkemiz koşullarının ve kurumsal yapısının gelişmiş batı ülkelerinden farklı oluşu, işletmelerimizin finansal yapılarında da farklılıklara yol açmaktadır. Batılı ülkelere göre tehlikeli sayılan finansman biçimleri, ülkemizde normal kabul edilmektedir. İncelenen oranın Batılı ölçülere göre 1'den küçük olması gerekirken, ülkemizde genellikle 1'in üzerindedir. Gayet genel bir yaklaşım olarak Borçlar/Özvarlık oranınının 1,5 olması, ülkemiz koşullarına göre yeterli olarak yorumlanmaktadır (89).

2.3.4.3.2. Kaldıraç Oranı

Bu oran, aktiflerin ne kadarının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir.

Borçlar Toplamı Aktif Toplamı

şeklinde hesaplanır. Oranın yüksek olması, işletmenin vurgunsal spekülasyon biçiminde finanse edildiğini, kredi verenler açısından emniyet marjının dar

(88) Abdullah Doğan, A.g.e., s. 18.

(89) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 291.

olduğunu, işletmenin faiz ve borçlarını ödeyememe nedeniyle mali yönden zor durumlara düşme olasılığının yüksek olduğunu gösterir (90).

Diğer yandan bu oranın yüksek olması durumunda, işletmenin sahipleri, az bir sermaye ile geniş bir kaynağa egemen olabildikleri gibi, faaliyetlerinden elde ettikleri kar oranının yabancı kaynak maliyetinden yüksek olması halinde de, özsermaye karlılık oranını yükseltmek, diğer bir deyişle finansal kaldıracın olumlu etkisinden yararlanmak olanağını elde edebilirler.

Bu nedenlerle, işletmenin finansmanında emniyet ve kar elde etmek amaçları bağdaştırılmalıdır.

Batı ülkelerinde bu oranın 0.5'in üzerine yükselmesi genellikle bir tehlike işareti olarak yorumlanmaktadır. Ancak ülkemiz gibi gelişmekte olan ekonomilerde, özsermaye sağlanmasındaki kurumsal güçlükler ve işletmelerin varlık yapısı içinde dönen varlıkların payının yüksekliği nedeniyle, bu oranın 0,5'in üzerinde olmasını normal karşılamak gerekir (91).

2.3.4.3.3. Borç Yapısı Oranı

Bu oran, bir firmanın borçlarının süre yapısı hakkında bir görüş verir.

Kısa Vadeli Borçlar

Borçlar Toplamı

şeklinde hesaplanır. Aktif toplamı içinde dönen varlıkları görece olarak daha yüksek pay taşıyan firmalarda, emek yoğun teknoloji kullanan endüstri kollarında bu oranın yüksek olması olağandır. Buna karşılık, duran varlıkları ağırlık taşıyan firmalarda, sermaye yoğun teknoloji kullanan endüstri kollarında bu oranın düşük olması beklenir (92).

Bu oranın yüksek oluşu işletmenin faiz yükü altında olduğuna ve bir bakıma özkaynaklar gibi kullanılan uzun vadeli yabancı kaynaklardan yararlanamadığına işaret eder (93).

(90) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 288.

(91) Öztin Akgüç, A.g.e., ss. 288-289.

(92) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 295.

(93) Abdullah Doğan, A.g.e., s. 21.

Ülkemizde, uzun süreli yabancı kaynak sağlamadaki güçlükler nedeniyle, firmalarda kısa süreli borçların toplam borçlara oranı genelde 0,70'in üzerindedir (94).

2.3.4.4. Karlılık Oranları

İşletmenin incelenen dönemde yeterli kar elde edip etmediği yalnız başına mali tablolardan anlaşılabilir. Sözkonusu tablolar, ancak işletmenin incelenen dönemde faaliyetleri sonucu ne miktarda kar elde ettiğini ortaya koyarlar.

Bir işletmenin elde ettiği karın, ölçülü ve yeterli olup olmadığını belirlemek için aşağıdaki etmenlerin gözönünde tutulması gerekir:

1. Aynı sermayenin alternatif kullanılış alanlarında sağlayabileceği gelir,
2. Genel ekonomik koşullar,
3. Aynı sektörde diğer firmaların kar oranları,
4. Geçmiş yıllarda karın göstermiş olduğu eğilim,
5. İşletmenin planladığı kar hedefleri,

İncelenen işletmenin karı ilk bakışta az gözükse bile, karlılık oranı, aynı endüstri kolundaki diğer işletmelerden daha yüksek ise, görece olarak sözkonusu işletmenin karının tatminkar olduğunu kabul etmek gerekir. Ayrıca iktisadi hayattaki durgunluk nedeniyle bir işletme zarar edebilir. Eğer zarar oranı, aynı endüstri kolundaki diğer işletmelerden daha az ise, uğranılan zararı, yöneticilerin başarısızlığı olarak yorumlamamak gerekir (95).

İşletmenin karlılığı değerlendirilirken varsa enflasyon faktörünü de dikkate almak gerekir. Enflasyon, stok değerlendirilmesi ve duran varlıklar için ayrılan amortismanların yenilemeler için yetersiz olması gibi nedenlerle, firma karlarının olduğundan daha yüksek hesaplanmasına yol açabilir. Enflasyon, bazı durumlarda firma karlarında reel artışa da neden olabilir. Enflasyon genellikle sermaye gereksinimi büyük, olgunlaşma süresi uzunyeni

(94) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 295.

(95) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 314.

yatırımlar üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Buna karşılık, yeni yatırımların yapılmadığı veya yavaşladığı endüstri kollarında faaliyet gösteren firmalar, enflasyon nedeniyle rekabete karşı korunmuş olduklarından, yüksek karlar elde edebilmektedirler (96).

Çalışmamızda karlılıkla ilgili altı adet orana yer verilmiştir. Bunlar: Aktif karlılığı, Özsermaye karlılığı, Net dönem karının aktif toplamına oranı, Brüt kar marjı, Kar marjı ve Faiz ödeme gücüdür.

2.3.4.4.1. Aktif Karlılığı Oranı

Bu oran işletmenin kaynaklarının ne ölçüde karlı kullanıldığını göstermektedir.

$$\frac{\text{Faaliyet Karı} + \text{Finansman Giderleri}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

şeklinde hesaplanır. Bu oranın alacağı değer yeterliliğini, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve enflasyon değeri belirleyecektir.

2.3.4.4.2. Özsermaye Karlılığı Oranı

$$\frac{\text{Vergi Öncesi Kar}}{\text{Özvarlık}}$$

şeklinde hesaplanan bu oran, yapılan analizde vergi alanlarındaki değişikliklerin kar üzerindeki etkisini ortaya koymak ve hatalı bir yorumdan kaçınmak için yararlıdır (97).

2.3.4.4.3. Net Dönem Karının Aktiflere Oranı

Bu oran, aktif kıymetlerin işletmede ne ölçüde karlı kullanıldığını göstermek için kullanılmaktadır.

(96) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 315.

(97) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 316.

Net Dönem Karı
Aktif Toplamı

şeklinde hesaplanmaktadır. Kar, faizler indirildikten sonra kalan tutarı ifade ettiğinden, bir firmanın finansman şekline göre, bu oran yüksek veya düşük görülebilir.

Geniş ölçüde yabancı kaynaklar kullanan, bu nedenle ağır faiz yükü altında bulunan firmaların oranının, varlıklarını özkaynakları ile finanse eden firmalara göre daha düşük olması olağandır (98).

2.3.4.4.4. Brüt Kar Marjı Oranı

Bu oran işletme faaliyetleri bakımından bir zarara girilmeden satış fiyatlarının ne kadar düşürülebileceğini ya da işletmenin yüksek maliyetli fiyatlara sahip olup olmadığını ölçmektedir (99).

Brüt Satış Karı
Net Satış Tutarı

şeklinde hesaplanan brüt kar marjı, faaliyet giderleri ile diğer giderlerini karşılayabilecek ve firma sahiplerine yeterli bir kar sağlayacak kadar yüksek olmalıdır (100).

2.3.4.4.5. Kar Marjı Oranı

İş hacmi rantabilitesi olarak da adlandırılan bu oran, işletmenin satışlarının vergi öncesi kara göre karlılığını, yani faaliyet sonucu oluşan karlılığı ölçmektedir (101).

Vergi Öncesi Kar
Net Satışlar

şeklinde hesaplanan bu oranın yüksek olması ve yükselme eğilimi göstermesi işletme için olumlu bir gelişmedir.

(98) Ö. Akgüç, A.g.e., 317-318.

(99) Abdullah Doğan, A.g.e., s. 22.

(100) Ö. Akgüç, A.g.e., s.320.

(101) Ö. Akgüç, A.g.e., s. 319.

2.3.4.4.6. Faiz Ödeme Gücü Oranı

Bu oran, bir işletmenin ödemek zorunda kaldığı finansman giderlerinin kaç katını kazandığının göstergesidir.

$$\frac{\text{Faaliyet Karı} + \text{Finansman Giderleri}}{\text{Finansman Giderleri}}$$

şeklinde hesaplanan bu oran, ülkemizde firmalar genellikle yabancı kaynaklarla finanse edildiğinden ve son yıllarda faiz hadleri yükselmiş olduğundan dolayı genellikle 3'ün altındadır (102).

Bu oran, işletmelerin kar veyazarar etmeleri ve finansman sorunlarını farklı yöntemlerle çözmeleri sonucu çok değişken değerler alabilmektedir.

(102) Ö. Akgüç, A.g.e., ss. 323-324.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL ORANLAR YÖNTEMİYLE ANALİZİ

3.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Finansal oranların hesaplanmasından çok yorumlanması, değerlendirilmesi önemlidir.

Oranlar, belirli standartlarla karşılaştırılarak anlam ve değer kazanırlar. Bu standartlar şunlardır (103):

- Tarihi standartlar; işletmenin geçmiş dönemlerine ait verileri esas alınarak saptanır.
- Sanayi standartları; ilgili işletmenin üyesi olduğu sektöre ait verilerden hesaplanır.
- İdeal veya hedef standartlar; işletmenin üyesi olduğu sanayi kolundaki en başarılı işletme veya işletmelerin verilerine dayanılarak saptanır.
- Bütçe standartları; ilgili işletmenin cari bütçesindeki verilerden hesaplanır.

Standart oran kavramından, genellikle sanayi standartları anlaşılmaktadır. Standart veya anahtar oranlar hesaplanırken, ilgili sektöre ait işletmelerin mali tabloları sağlanır. Seçilen oranlar her işletme için ayrı ayrı hesaplanır. Hesaplanan her orana ilişkin yüzde veya devir hızları en büyüğünden en küçüğüne doğru sıralanarak seriler oluşturulur. Serinin basit aritmetik ortalaması ya da ortancası (medyan) tesbit edilir. Çok büyük veya çok küçük değerlerin etkisiyle, belirlenen aritmetik ortalamaların sektörü temsil edici niteliği büyük ölçüde azalabilir. Bu nedenle, standart oranların hesabında ortanca değerler, alt ve üst çeyreklerin hesaplanması tercih edilmektedir. Ortanca, en büyükten en küçüğe doğru düzenlenen bir serinin ortasındaki ya da orta sahasındaki değerdir. Üst çeyrek, ortanca ile serinin en büyük değerini gösteren birinci kalemin ortasındaki ya da orta sahasındaki değerdir. Seride yeralan oranların % 25'i üst çeyreğin üst kısmında, % 75'i alt kısmında yer alır. Alt çeyrek ise serinin en son değeri olan en düşük oran ile ortanca arasındaki veya orta sahasındaki değerdir. Seride yer alan oranların % 75'i alt çeyreğin üstünde, % 25'i alt kısmında bulunur.

Bir işletmenin oranlarını, belirlenen standart oranlarla karşılaştırıp yorumlamaya gidilirken şu temelden hareket edilir: İncelenen oranın gösterdiği ilişkiler bakımından, üst çeyreğin üzerinde yer alan işletmelerin kuvvetli bir duruma, üst çeyrek ile ortanca arasında yer alan işletmelerin iyi bir duruma sahip oldukları yargısına varılır. Ortanca ile alt çeyreğin altındaki işletmelerin ise kötü bir durum içinde bulduklarına hükmedilir (104).

İncelenen işletmenin oranları değerlendirilirken, yeterli kabul edilebilmeleri için olmaları istenen değerler vardır. Bu değerler uzun yıllardaki uygulamalar sonucu kabul edilmiş değerlerdir. Örneğin sanayi işletmeleri için cari oranın 2 olması yeterli kabul edilmiştir.

Ancak genel ekonomik koşulların olumsuzluğu nedeniyle her zaman incelenen oranlar hedeflenen değerleri vermeyebilirler. İlk bakışta incelenen işletmenin oranı yetersiz gözüktüğü bile, aynı endüstri kolundaki diğer işletmelerin oranlarından daha olumlu ise göreceli olarak bir üstünlük sözkonusudur.

Ayrıca iktisadi hayattaki durgunluk nedeniyle bir işletme zarar edebilir. Eğer zarar oranı, aynı endüstri kolundaki diğer işletmelerden daha az ise, uğranılan zararı yöneticilerin başarısızlığı olarak yorumlamamak gerekir (105).

Oranların incelenmesinde ayrıca ilgili işletmenin son yıllardaki verilerinin artış veya azalış eğiliminde olmaları veya değişimlerindeki istikrarsızlık da dikkate alınmalıdır.

Çalışmamızda çimento işletmelerinin finansal oranları değerlendirilirken, ilgili işletmenin sektör sıralamasındaki yeri de önem kazanmaktadır. Ayrıca işletmenin devlet, özel veya karma sektöre ait olması da değerlendirmede etkilidir.

(104) Abdullah Doğan, A.g.e., ss. 13-14.

(105) Öztin Akgüç, A.g.e., s. 314.

İlgili oranın, sektör ortancası, üst ve alt çeyrek değerleri ile karşılaştırılması sonucu genel bir değerlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca bu değerlere hangi ekonomik faaliyetler sonucu ulaşıldığının belirlenebilmesi de değerlendirme açısından önemlidir.

Çalışmamızın bu bölümünde, anlattıklarımızın ışığı altında çimento sektörümüze ait işletmelerin (106) son dört yıllık (1988-1991) finansal oranları üç farklı açıdan incelenmiştir.

Öncelikle sektör, mülkiyet bazında incelenmiştir. Bu amaçla sektördeki işletmeler Devlet sektörü, Özel sektör ve Karma (İMKB'de işlem gören) sektör olarak gruplara ayrılmışlardır.

İkinci olarak sektör, fabrika ölçeklerine göre incelenmiştir. Bu sınıflandırmada tesislerin 1991 yılı çimento üretimleri esas alınmıştır. Yıllık 1 milyon ton ve üzerinde üretim gerçekleştirmiş fabrikalar "Büyük Ölçekli", 500 bin ile 1 milyon ton arasında üretim gerçekleştirmiş fabrikalar "Orta Ölçekli", 500 bin tondan az üretim gerçekleştirmiş olan fabrikalar ise "Küçük Ölçekli" şeklinde gruplandırılarak incelenmiştir.

Üçüncü ve son olarak da, Devletin elinde kalan toplam 16 adet çimento fabrikasından, 1991 yılından itibaren KOİ aracılığıyla özelleştirme programına alınarak özelleştirilen (107) ve şimdilik özelleştirilmesi düşünülmeyen işletmeler (108) karşılaştırılarak incelenmiştir.

(106) Çalışmamızda sektöre ait 35 adet işletme yer almaktadır. SET Holding'e ait işletmeler döküman elde edilemediğinden, diğer işletmeler ise incelenebilecek kadar geçmişleri olmadıkları için çalışmamızda yer almamıştır.

(107) 1991 yılında özelleştirilmek üzere KOİ'ne devredilmiş bulunan 11 adet çimento fabrikasından 10 tanesinin kesin satış işlemleri 17.6.1993 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır. Adıyaman fabrikası henüz satılmamış olup, girişimler sürdürülmektedir.

(108) Elazığ, Ergani, Kars, Kurtalan ve Van çimento fabrikalarının şimdilik özelleştirilmesi düşünülmemektedir.

3.2. TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN MÜLKİYET DAĞILIMI AÇISINDAN FİNANSAL ORANLAR YÖNTEMİYLE ANALİZİ

3.2.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde sektördeki işletmeler, mülkiyetleri açısından Devlet tesisi, Karma işletme ve Özel işletmeler olarak gruplara ayrılarak oranlar yöntemiyle incelenmişlerdir.

Devlet sektöründe ÇİTOSAN'a ait 16 adet işletme yer almakta olup, bu fabrikaların çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yer almaktadır.

Karma sektör fabrikaları ise, önceleri Devlet işletmesi iken 1990-91 yıllarında Kamu Ortaklığı idaresi aracılığıyla sermayelerinin bir kısmı halka açılmış bulunan ve İMKB'de işlem görmekte olan toplam 7 adet fabrikadan oluşmaktadır.

Özel sektör işletmeleri ise, genelde batı ve kıyı bölgelerimizde limanlara yakın bulunan toplam 12 adet fabrikadan oluşmaktadır.

Tablo: 3.1.'de çimento fabrikalarımızın son dört yılına ait finansal oranları mülkiyet açısından biraz önce açıkladığımız üç gruba ayrılmış olarak düzenlenmiştir. Tablolarda ayrıca sektöre ait en yüksek, üst çeyrek, ortanca alt çeyrek ve en düşük değerler ile alt gruplara ait ortanca değerler de yer almaktadır.

Tabloları takiben finansal oranların gruplar itibariyle değerlendirmeleri yer almaktadır.

TABLO 3.1. Çimento Sektörümüze Ait Finansal Oranların Mülkiyet Dağılımı Açısından Değişimi

Oranlar İşletmeler			LİKİDİTE (Akışıklık) ORANLARI							
			CARI ORAN Dönen Varlıklar/K.V. Borçlar				LİKİDİTE ORANI D.V.- Stok-Diğ. DV/KV. Borç.			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	1.86	2.86	2.85	2.56	0.85	1.99	2.22	1.79
	2	Aşkale -Erzurum	0.83	1.06	1.72	2.01	0.06	0.12	0.41	0.83
	3	Bartın	1.19	1.49	1.84	2.13	0.31	0.35	0.93	0.81
	4	Çorum	1.59	1.26	1.76	2.31	0.40	0.18	0.90	1.11
	5	Denizli	0.47	0.32	0.52	1.26	0.23	0.16	0.17	0.83
	6	Elazığ - Altınova	0.78	0.38	0.47	0.37	0.04	0.03	0.05	0.06
	7	Ergani-Diyarbakır	0.31	0.29	0.40	0.48	0.04	0.03	0.10	0.15
	8	Gaziantep	1.15	0.94	1.52	2.01	0.26	0.19	0.41	0.89
	9	İskenderun	0.50	0.56	0.48	0.74	0.12	0.07	0.15	0.33
	10	Kars	0.31	0.37	0.34	0.31	0.02	0.01	0.00	0.01
	11	Kurtalan-Siirt	0.17	0.17	0.28	0.33	0.01	0.01	0.09	0.03
	12	Ladik-Samsun	2.74	2.81	2.51	2.20	1.93	1.89	1.91	1.59
	13	Sivas	0.79	1.09	0.91	0.55	0.16	0.05	0.14	0.03
	14	Şanlıurfa	0.27	0.29	0.43	0.82	0.05	0.10	0.15	0.24
	15	Trabzon	1.03	0.67	0.94	1.15	0.14	0.09	0.10	0.43
	16	Van	0.63	0.45	0.40	0.23	0.04	0.02	0.02	0.01
	ORTANCA			0.79	0.62	0.72	0.99	0.13	0.10	0.15
Karma Sektör	17	Adana	1.94	2.01	1.96	2.77	0.92	1.08	1.23	2.26
	18	Alyon	1.41	1.93	1.65	1.10	0.10	0.78	0.80	0.25
	19	Bolu	2.11	3.20	1.56	2.24	0.35	2.02	0.53	0.74
	20	Konya	1.75	1.90	1.97	2.29	0.87	0.57	1.21	1.44
	21	Mardin	4.26	2.77	2.38	3.94	1.80	1.46	1.66	2.61
	22	Niğde	1.69	1.33	1.66	1.85	0.36	0.24	0.78	0.59
	23	Unye-Ordu	1.71	1.27	1.57	2.34	0.58	0.37	1.03	1.11
ORTANCA			1.78	1.69	1.82	2.10	0.62	0.75	1.03	0.83
Özel Sektör	24	Akçimento	0.75	1.60	2.51	1.10	0.30	0.55	1.20	1.48
	25	Aslan Ç-Darıca	0.89	1.03	1.54	0.94	0.38	0.34	0.88	0.27
	26	Çanakkale	0.16	0.35	0.36	0.82	0.06	0.17	0.19	0.39
	27	Çimsa	2.27	1.47	2.12	2.60	1.26	0.31	0.83	1.08
	28	Baştaş-Ank.	1.29	1.23	1.70	1.11	0.52	0.31	0.75	0.77
	29	Batı Anadolu-İzm.	1.51	1.66	2.18	2.46	0.66	0.51	1.80	1.63
	30	Bursa	0.89	0.97	1.39	1.05	0.46	0.36	0.83	0.47
	31	Çimentaş	1.76	1.22	0.90	1.87	0.61	0.28	0.28	0.76
	32	EşilşehirÇ.	1.60	0.85	1.05	1.29	1.24	0.65	0.78	0.77
	33	Göltas-İsparta	2.75	1.97	2.11	1.34	0.91	0.39	0.56	0.54
	34	NUH-Herke	1.15	1.16	1.83	1.35	0.49	0.33	1.23	0.60
	35	Yibitaş-Yozgat	1.36	0.94	0.97	1.43	0.71	0.35	0.50	0.80
ORTANCA			1.40	1.20	1.56	1.45	0.51	0.35	0.80	0.72
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyi D.)		4.26	3.20	2.85	3.94	1.93	2.02	2.22	2.61
	ÜST Çeyrek (%75)		1.76	1.90	1.84	2.20	0.91	0.65	0.90	1.11
	ORTANCA (Ortadaki D.)		1.39	1.22	1.52	1.39	0.36	0.34	0.51	0.75
	ALT Çeyrek (%25)		0.75	0.56	0.52	0.82	0.10	0.10	0.15	0.27
	Min. (Sektörün En kötüsü)		0.16	0.17	0.28	0.23	0.01	0.01	0.00	0.01

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			FAALİYET (İktis. Var. Kull) ORANLARI							
			Alacak Devir Hızı Net Satışlar / K.Vad. Tic. Al.				Stok Devir Hızı Satış. Mal / Ort. Stok			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	4.42	2.73	2.21	2.23	3.62	4.52	5.53	5.64
	2	Aşkale-Erzurum	50.02	57.03	14.16	6.62	1.78	2.47	2.65	2.98
	3	Bartın	20.27	22.13	5.29	9.43	4.16	4.82	4.59	5.85
	4	Çorum	10.81	33.14	5.05	6.53	2.16	3.23	3.85	5.02
	5	Denizli	13.17	19.50	35.06	3.81	11.57	10.37	7.32	5.68
	6	Elazığ - Altınova	56.84	69.32	68.50	44.90	1.93	3.00	4.27	4.62
	7	Ergani-D.bakır	20.62	38.43	21.44	12.36	3.69	2.76	4.82	4.69
	8	Gaziantep	18.10	24.91	17.16	6.37	3.42	4.29	5.33	4.10
	9	İskenderun	64.98	58.18	20.23	6.70	13.90	9.27	10.15	6.59
	10	Kars	102.6	150.0	—	—	3.91	2.14	2.34	3.22
	11	Kurtalan-Siirt	77.90	68.20	11.51	46.63	4.73	4.69	4.62	4.37
	12	Ladik-Samsun	1.90	2.21	1.94	2.11	3.43	3.62	4.09	5.06
	13	Sivas	21.09	130.49	19.77	45.88	1.93	2.49	2.83	2.62
	14	Sanlıurfa	13.60	11.20	13.44	11.92	2.30	3.77	5.44	4.47
	15	Trabzon	1435	376.19	380.92	337.67	4.39	4.80	4.02	4.80
	16	Van	67.63	71.13	116.89	143.70	2.01	2.19	2.83	3.47
	ORTANCA			20.86	47.73	18.47	10.68	3.56	3.70	4.43
Karma Sektör	17	Adana	7.60	8.49	8.66	6.50	3.34	4.22	4.71	6.22
	18	Afyon	143.5	376.34	22.39	21.58	4.33	5.33	5.92	4.09
	19	Bolu	17.02	21.02	20.17	16.44	2.04	2.87	2.70	3.06
	20	Konya	22.32	189.39	18.02	23.59	4.13	4.58	3.12	3.06
	21	Mardin	21.91	38.76	57.96	8.86	3.74	4.55	4.72	2.79
	22	Niğde	32.98	19.34	8.05	11.23	2.89	2.91	3.65	4.34
	23	Unye-Ordu	50.26	12.34	5.76	9.45	4.43	3.43	4.33	3.69
ORTANCA			25.35	20.00	20.14	13.95	3.55	3.98	4.16	3.89
Özel Sektör	24	Akçimento	11.43	10.33	11.54	9.58	6.71	5.59	4.81	5.14
	25	Aslan Ç-Darıca	34.00	14.74	13.24	13.02	7.74	5.82	4.85	4.82
	26	Çanakkale	24.07	6.48	6.07	6.56	6.27	8.65	8.11	9.39
	27	Çimsa	22.98	17.93	11.55	8.60	4.73	2.92	2.80	3.40
	28	Baştaş-Ank.	54.83	80.92	91.67	18.98	8.02	6.80	5.77	5.02
	29	Batı Anadolu-izm.	15.44	16.87	20.46	10.02	5.61	5.18	7.94	5.64
	30	Bursa	16.64	22.32	12.73	11.80	9.57	6.98	5.48	6.04
	31	Cimentaş	34.01	170.54	29.62	23.81	5.00	4.46	4.86	4.63
	32	EşişehirÇ.	2.30	3.36	2.69	5.90	6.65	6.26	6.93	5.65
	33	Göllaş-Isparta	9.37	19.10	22.09	27.10	4.42	3.01	2.41	4.09
	34	NUH-Hereke	29.05	36.80	37.21	46.00	7.99	10.38	8.87	7.13
35	Yibitaş-Yozgat	8.63	26.48	33.71	28.97	5.61	5.66	6.91	7.57	
ORTANCA			23.7	23.2	19.8	14.9	6.53	5.98	5.81	5.72
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyi D.)		1435.8	376.34	380.92	337.67	13.90	10.38	10.15	9.39
	ÜST Çeyrek (%75)		50.26	68.20	29.62	27.10	6.65	5.82	5.92	5.66
	ORTANCA (Ortak D.)		21.09	22.13	17.16	11.92	4.16	4.55	4.72	4.69
	ALT Çeyrek (%25)		9.49	12.34	8.63	6.56	3.34	3.00	3.65	3.47
	Min. (Sektörün En kötüsü)		1.90	2.21	1.94	2.11	1.78	2.14	2.34	2.62

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			FİNANSAL YAPI (Mali Bütçe) ORANLARI							
			Borçlanma Oranı Borç / Özvarlık				Kaldıraç Oranı Borçlar / Aktif			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	0.69	0.42	0.43	0.48	0.41	0.30	0.30	0.32
	2	Aşkale-Erz.	2.73	0.97	0.62	0.60	0.73	0.49	0.38	0.37
	3	Bartın	1.23	0.76	1.94	2.50	0.55	0.43	0.56	0.71
	4	Çorum	0.96	0.90	2.60	1.71	0.49	0.47	0.72	0.63
	5	Denizli	9.10	1.34	0.64	0.46	0.90	0.57	0.39	0.32
	6	Elazığ - Altınova	8.19	(10.86)	(4.32)	(3.09)	0.89	1.10	1.30	1.48
	7	Ergani-D.bakır	30.75	8.79	2.41	3.00	0.97	0.90	0.71	0.75
	8	Gaziantep	1.47	1.53	2.48	2.09	0.60	0.61	0.71	0.68
	9	İskenderun	2.77	8.86	8.54	5.55	0.73	0.90	0.90	0.85
	10	Kars	(23.31)	(5.15)	(4.60)	(4.02)	1.04	1.24	1.28	1.33
	11	Kurtalan-Siirt	(11.03)	(16.48)	(29.98)	(24.82)	1.10	1.06	0.97	1.04
	12	Ladik-Samsun	0.55	0.43	0.46	0.55	0.35	0.55	0.32	0.36
	13	Sivas	1.32	1.24	1.95	(16.89)	0.57	0.72	0.66	1.06
	14	Sanlıurfa	20.42	2.53	1.01	0.60	0.95	1.79	0.50	0.38
	15	Trabzon	1.62	3.87	2.53	2.42	0.62	0.70	0.72	0.71
	16	Van	7.50	(4.18)	(6.33)	(2.37)	0.88	1.31	1.19	1.73
	ORTANCA			1.54	0.94	0.83	0.58	0.73	0.67	0.71
Karım Sektör	17	Adana	0.62	0.85	1.09	0.65	0.38	0.46	0.52	0.39
	18	Afyon	0.89	1.12	1.04	2.91	0.47	0.53	0.51	0.74
	19	Bolu	0.58	0.44	0.74	0.96	0.37	0.31	0.43	0.44
	20	Konya	0.52	0.78	0.93	0.84	0.34	0.44	0.48	0.46
	21	Mardin	0.21	0.32	0.65	0.42	0.17	0.24	0.39	0.30
	22	Niğde	1.04	1.65	2.33	2.83	0.51	0.62	0.70	0.74
	23	Unye-Ordu	0.48	0.80	1.12	0.54	0.32	0.44	0.53	0.35
ORTANCA			0.55	0.64	0.93	0.68	0.40	0.43	0.50	0.49
Özel Sektör	24	Akçimento	1.29	0.58	0.41	0.52	0.56	0.37	0.29	0.34
	25	Aslan Ç-Darıca	0.96	0.91	0.83	1.14	0.49	0.48	0.45	0.53
	26	Çanakkale	2.48	2.72	1.93	0.76	0.71	0.73	0.66	0.43
	27	Çimsa	0.77	1.19	0.64	0.37	0.44	0.54	0.39	0.27
	28	Baştaş-Ank.	1.10	0.80	2.53	2.33	0.52	0.44	0.72	0.70
	29	Batı Anadolu-izm.	0.60	0.64	0.64	0.49	0.38	0.39	0.39	0.33
	30	Bursa	0.52	0.73	0.71	0.67	0.34	0.42	0.42	0.40
	31	Cimentaş	0.56	0.79	1.21	0.62	0.36	0.44	0.55	0.38
	32	EşişehirÇ.	1.20	2.11	1.94	0.84	0.55	0.68	0.66	0.46
	33	Göltas-İsparta	0.43	0.72	0.78	0.90	0.30	0.42	0.44	0.47
	34	NUH-Hereke	0.54	0.81	0.52	0.50	0.35	0.38	0.34	0.33
	35	Yibitaş-Yozgat	0.87	0.82	1.13	0.80	0.47	0.45	0.53	0.45
ORTANCA			0.80	0.78	1.00	0.70	0.45	0.48	0.49	0.42
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyi D.)		30.75	8.86	8.54	5.55	1.10	1.31	1.30	1.73
	ÜST Çeyrek (%75)		1.51	1.34	1.94	1.71	0.73	0.72	0.71	0.74
	ORTANCA (Ortadaki D.)		0.89	0.80	0.83	0.71	0.49	0.49	0.51	0.47
	ALT Çeyrek (%25)		0.55	0.52	0.62	0.48	0.37	0.42	0.39	0.37
	Min. (Sektörün En Kötüsü)		(23.31)	(16.48)	(29.98)	(24.82)	0.17	0.24	0.29	0.27

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			FİNANSAL YAPI ORANLARI				KARLILIK ORANLARI			
			Borç Yapısı Kısa Vad. Borç / Topl. Borç.				Aktif Karlılığı Faal. Karı + Fin. Gid / Aktif			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	0.43	0.48	0.59	0.67	0.10	0.18	0.21	0.10
	2	Aşkale -Erzurum	0.92	1.00	0.96	0.91	0.37	0.54	0.62	0.58
	3	Bartın	0.96	0.96	0.64	0.55	0.39	0.56	0.51	0.24
	4	Çorum	0.98	0.95	0.60	0.54	0.64	0.71	0.64	0.53
	5	Denizli	0.17	0.58	0.55	0.62	0.00	0.08	0.09	0.10
	6	Elazığ - Altınova	0.74	0.82	0.67	0.67	0.18	0.06	0.15	0.04
	7	Ergani-D.bakır	0.61	0.67	0.65	0.71	(0.08)	(0.03)	0.05	(0.08)
	8	Gaziantep	0.70	0.74	0.47	0.46	0.39	0.27	0.30	0.24
	9	İskenderun	0.80	0.92	0.94	0.95	0.09	0.05	0.22	0.26
	10	Kars	0.99	1.00	0.99	0.97	(0.01)	(0.12)	(0.01)	0.09
	11	Kurtalan-Siirt	0.69	0.77	0.75	0.77	(0.09)	(0.07)	(0.05)	(0.10)
	12	Ladik-Samsun	0.46	0.55	0.70	0.75	0.14	0.18	0.25	0.16
	13	Sivas	0.70	0.68	0.74	0.83	0.34	0.36	0.29	0.11
	14	Sanlıurfa	0.70	0.70	0.66	0.58	(0.08)	0.06	0.06	0.03
	15	Trabzon	0.62	0.78	0.69	0.64	0.29	0.19	0.36	0.19
	16	Van	0.99	1.00	0.99	0.97	0.17	0.11	0.24	0.14
	ORTANCA			0.70	0.78	0.68	0.69	0.16	0.15	0.23
Karma Sektör	17	Adana	0.98	0.75	0.73	0.69	0.57	0.47	0.44	0.36
	18	Afyon	0.31	0.29	0.34	0.41	0.55	0.46	0.50	0.26
	19	Bolu	0.76	0.75	0.73	0.18	0.42	0.33	0.36	0.18
	20	Konya	1.00	0.77	0.80	0.77	0.55	0.42	0.59	0.49
	21	Mardin	0.76	0.84	0.78	0.65	0.32	0.35	0.51	0.51
	22	Niğde	0.60	0.54	0.48	0.39	0.47	0.44	0.30	0.24
	23	Unye-Ordu	0.88	0.75	0.62	0.71	0.35	0.21	0.27	0.25
ORTANCA			0.83	0.74	0.70	0.60	0.46	0.41	0.42	0.33
Özel Sektör	24	Akçimento	0.74	0.64	0.71	0.82	0.10	0.12	0.23	0.17
	25	Aslan Ç-Darıca	0.93	0.81	0.80	0.73	0.49	0.39	0.39	0.23
	26	Çanakkale	0.64	0.71	0.84	0.79	0.03	0.07	0.09	0.16
	27	Çimsa	0.35	0.38	0.52	0.67	0.25	0.21	0.20	0.25
	28	Baştaş-Ank.	0.61	0.77	0.24	0.63	0.30	0.33	0.19	0.16
	29	Balı Anadolu-İzm.	0.76	0.74	0.85	0.87	0.54	0.37	0.54	0.60
	30	Bursa	0.95	0.85	0.84	0.82	0.55	0.39	0.50	0.48
	31	Çimentaş	0.63	0.64	0.60	0.62	0.38	0.33	0.40	0.29
	32	EşişehirÇ.	0.55	0.73	0.61	0.74	0.23	0.15	0.15	0.28
	33	Göllaş-İsparta	0.91	0.98	0.74	0.83	0.46	0.35	0.31	0.33
	34	NUH-Hereke	0.97	0.84	1.00	0.98	0.46	0.20	0.41	0.45
35	Yibitaş-Yozgat	0.75	0.80	0.83	0.78	0.21	0.11	0.20	0.13	
ORTANCA			0.73	0.77	0.76	0.77	0.38	0.32	0.30	0.29
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyİ D.)		1.00	1.00	1.00	0.98	0.64	0.71	0.64	0.60
	ÜST Çeyrek (%75)		0.93	0.92	0.80	0.83	0.45	0.44	0.39	0.33
	ORTANCA (Oradaki D.)		0.74	0.75	0.73	0.71	0.34	0.27	0.29	0.23
	ALT Çeyrek (%25)		0.62	0.64	0.62	0.60	0.10	0.11	0.20	0.14
	Min. (Sektörün En kötüsü)		0.17	0.29	0.24	0.18	(0.09)	(0.12)	(0.05)	(0.10)

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			KARLILIK ORANLARI							
			ÖZSERMAYE KARLILIĞI V.O.Kâr / Özvarlık				Net Dönem Kârı / Aktif			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	(0.06)	0.19	0.23	0.13	(0.04)	0.10	0.09	0.06
	2	Aşkale -Erzurum	(0.17)	0.31	0.75	0.76	(0.05)	0.12	0.23	0.30
	3	Bartın	0.90	0.46	0.83	0.06	0.22	0.05	0.07	(0.02)
	4	Çorum	1.24	0.67	1.48	0.78	0.31	0.13	0.12	0.16
	5	Denizli	(0.29)	(0.18)	0.00	0.08	(0.03)	(0.08)	0.00	0.04
	6	Elazığ - Afşnova	(0.17)	(2.80)	(0.75)	(1.01)	(0.02)	(0.28)	(0.22)	(0.48)
	7	Ergani-D.bakır	(7.23)	(2.03)	(0.33)	(0.93)	(0.23)	(0.21)	(0.10)	(0.23)
	8	Gaziantep	0.81	0.38	0.62	0.58	0.16	0.06	0.04	0.05
	9	İskenderun	(0.99)	(2.06)	(0.50)	(0.27)	(0.26)	(0.21)	(0.05)	(0.04)
	10	Kars	(3.83)	(1.43)	(1.10)	(1.05)	(0.17)	(0.34)	(0.31)	(0.35)
	11	Kurtalan-Siirt	(2.88)	(4.35)	(4.32)	(8.25)	(0.29)	(0.28)	(0.14)	(0.35)
	12	Ladik-Samsun	0.14	0.20	0.32	0.18	0.05	0.07	0.11	0.05
	13	Sivas	0.65	0.53	0.37	(4.49)	0.19	0.15	0.09	(0.28)
	14	Sanlıurfa	(4.74)	(0.28)	(0.06)	(0.06)	(0.22)	(0.08)	(0.03)	(0.04)
	15	Trabzon	0.69	0.20	0.62	0.26	0.18	0.04	0.12	0.03
	16	Van	(0.97)	(1.52)	(0.71)	(1.00)	(0.11)	(0.48)	(0.13)	(0.73)
	ORTANCA			(0.17)	0.01	0.12	0.00	(0.04)	(0.02)	0.02
Karma Sektör	17	Adana	0.92	0.82	0.90	0.59	0.32	0.25	0.21	0.22
	18	Afyon	1.01	1.00	1.00	0.45	0.26	0.24	0.30	0.07
	19	Bolu	0.61	0.46	0.60	0.31	0.26	0.16	0.14	0.14
	20	Konya	0.92	0.74	1.15	0.90	0.34	0.17	0.28	0.29
	21	Mardin	0.38	0.46	0.84	0.72	0.25	0.23	0.26	0.40
	22	Niğde	0.92	0.75	0.98	0.24	0.22	0.11	0.09	0.04
	23	Unye-Ordu	0.51	0.36	0.55	0.39	0.19	0.11	0.09	0.15
ORTANCA			0.75	0.65	0.86	0.51	0.26	0.18	0.20	0.19
Özel Sektör	24	Akçimento	0.14	0.03	0.29	0.22	0.06	0.02	0.14	0.13
	25	Aslan Ç-Darıca	0.28	0.33	0.65	0.36	0.08	0.08	0.16	0.07
	26	Çanakkale	0.06	0.07	0.01	0.01	0.02	0.01	0.00	0.01
	27	Çimsa	0.39	0.19	0.12	0.17	0.16	0.08	0.06	0.11
	28	Baştaş-Ank.	0.36	0.26	0.43	0.30	0.12	0.08	0.04	0.04
	29	Batı Anadolu-İzm.	0.74	0.35	0.81	0.78	0.28	0.12	0.29	0.36
	30	Bursa	0.71	0.62	0.88	0.82	0.32	0.18	0.28	0.26
	31	Çimentoş	0.51	0.37	0.05	0.38	0.18	0.12	0.02	0.14
	32	EşişehirÇ.	0.39	0.17	0.10	0.24	0.18	0.06	0.03	0.13
	33	Göllaş-Isparta	0.73	0.63	0.53	0.66	0.35	0.27	0.19	0.22
	34	NUH-Hereke	0.71	0.29	0.63	0.68	0.31	0.11	0.23	0.33
35	Yibitaş-Yozgat	0.25	0.05	0.16	(0.12)	0.12	0.02	0.04	(0.06)	
ORTANCA			0.44	0.28	0.46	0.46	0.18	0.10	0.14	0.19
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyî D.)		1.24	1.00	1.48	0.90	0.35	0.27	0.30	0.40
	ÜST Çeyrek (%75)		0.81	0.63	0.65	0.59	0.25	0.16	0.14	0.16
	ORTANCA (Ortaklı D.)		0.39	0.36	0.32	0.24	0.16	0.10	0.09	0.06
	ALT Çeyrek (%25)		(0.17)	0.03	0.01	0.01	(0.03)	0.01	0.00	(0.02)
	Min. (Sektörün En kötüsü)		(7.23)	(4.35)	(4.32)	(8.25)	(0.29)	(0.48)	(0.31)	(0.73)

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			KARLILIK ORANLARI							
			Brüt Kar Marjı Oranı Brüt Satış Karı / Net Satışlar				Kâr Marjı Oranı V.O. Kar / Net Satışlar			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	0.29	0.37	0.40	0.38	(0.06)	0.18	0.19	0.10
	2	Açkale - Erzurum	0.46	0.47	0.53	0.51	(0.03)	0.08	0.24	0.25
	3	Bartın	0.44	0.39	0.43	0.29	0.18	0.10	0.14	0.01
	4	Çorum	0.48	0.51	0.51	0.46	0.34	0.15	0.21	0.13
	5	Denizli	0.23	0.37	0.40	0.44	(0.07)	(0.14)	0.00	0.09
	6	Elazığ - Altınova	0.32	0.32	0.38	0.35	(0.02)	(0.24)	(0.13)	(0.28)
	7	Ergani - O.bakır	0.16	0.25	0.35	0.27	(0.48)	(0.47)	(0.11)	(0.30)
	8	Gaziantep	0.44	0.44	0.41	0.41	0.23	0.10	0.08	0.12
	9	İskenderun	0.23	0.28	0.31	0.43	(0.08)	(0.09)	(0.02)	(0.02)
	10	Kars	0.18	0.20	0.36	0.37	(0.14)	(0.48)	(0.29)	(0.25)
	11	Kurtalan-Siirt	0.23	0.18	0.24	0.28	(0.53)	(0.62)	(0.21)	(0.52)
	12	Ladik-Samsun	0.45	0.46	0.53	0.45	0.16	0.21	0.27	0.13
	13	Sivas	0.45	0.46	0.44	0.34	0.24	0.17	0.10	(0.23)
	14	Sanlıurfa	0.32	0.32	0.35	0.37	(0.57)	(0.16)	(0.05)	(0.06)
	15	Trabzon	0.34	0.32	0.37	0.36	0.15	0.03	0.09	0.04
	16	Van	0.39	0.34	0.40	0.37	(0.10)	(0.37)	(0.08)	(0.44)
	ORTANCA			0.33	0.45	0.40	0.37	(0.05)	(0.03)	0.04
Karma Sektör	17	Adana	0.44	0.40	0.44	0.46	0.39	0.27	0.27	0.30
	18	Afyon	0.38	0.38	0.39	0.34	0.20	0.18	0.18	0.05
	19	Bolu	0.43	0.44	0.48	0.45	0.28	0.30	0.31	0.27
	20	Konya	0.36	0.26	0.57	0.53	0.48	0.26	0.43	0.43
	21	Mardin	0.25	0.31	0.43	0.56	0.28	0.25	0.41	0.49
	22	Niğde	0.45	0.49	0.50	0.40	0.32	0.21	0.21	0.09
	23	Ünye-Ordu	0.37	0.36	0.46	0.39	0.23	0.17	0.18	0.22
	ORTANCA			0.38	0.38	0.48	0.45	0.31	0.23	0.28
Özel Sektör	24	Akçimento	0.13	0.16	0.25	0.27	0.06	0.02	0.17	0.12
	25	Aslan Çarınca	0.34	0.34	0.44	0.37	0.08	0.11	0.27	0.15
	26	Çanakkale	0.15	0.18	0.20	0.27	0.06	0.04	0.01	0.01
	27	Çimsa	0.40	0.41	0.35	0.28	0.27	0.13	0.09	0.12
	28	Baştaş-Ank.	0.30	0.24	0.34	0.25	0.10	0.08	0.12	0.11
	29	Batı Anadolu-İzm.	0.40	0.31	0.39	0.47	0.32	0.14	0.35	0.44
	30	Bursa	0.42	0.37	0.48	0.47	0.31	0.27	0.38	0.37
	31	Çimentaş	0.33	0.41	0.43	0.39	0.24	0.16	0.02	0.17
	32	EşişehirÇ.	0.31	0.21	0.26	0.32	0.23	0.07	0.04	0.13
	33	Göltaş-İsparta	0.29	0.28	0.29	0.28	0.29	0.23	0.19	0.22
	34	NUH-Hereke	0.34	0.23	0.30	0.33	0.26	0.09	0.23	0.30
	35	Yibitaş-Yozgat	0.19	0.09	0.17	0.10	0.12	0.02	0.06	(0.04)
ORTANCA			0.30	0.27	0.33	0.34	0.20	0.11	0.16	0.18
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyi D.)		0.48	0.51	0.57	0.56	0.48	0.30	0.43	0.49
	ÜST Çeyrek (%75)		0.43	0.41	0.44	0.44	0.28	0.21	0.21	0.22
	ORTANCA (Ortadaki D.)		0.34	0.34	0.39	0.37	0.19	0.13	0.12	0.12
	ALT Çeyrek (%25)		0.25	0.28	0.31	0.30	(0.03)	0.02	0.01	0.01
	Min. (Sektörün En kötüsü)		0.13	0.09	0.17	0.10	(0.57)	(0.62)	(0.29)	(0.52)

(TABLO 3.1.'in Devamı)

Oranlar İşletmeler			KARLILIK ORANI				LİKİDİTE ORANI			
			Falz Ödeme Gücü Fal. Karı+Fin Gld./Fin.Gld.				Nakit Oranı Hazır Dış.+Menk.K./k.v.B.			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
Devlet Sektörü (ÇİTOSAN)	1	Adıyaman	0.11	5.75	8.04	3.34	0.01	0.01	0.01	0.01
	2	Aşkale-Erzurum	1.75	1.67	7.00	12.08	0.01	0.04	0.03	0.01
	3	Bartın	17.70	7.20	46.50	4.97	0.02	0.06	0.04	0.03
	4	Çorum	86.06	6.51	25.30	9.69	0.02	0.01	0.01	0.07
	5	Denizli	(0.07)	0.50	1.07	2.19	0.02	0.07	0.09	0.03
	6	Elazığ - Altınova	0.99	0.19	0.44	0.07	0.01	0.00	0.02	0.02
	7	Ergani-D.bakır	(0.58)	(0.22)	0.41	(0.52)	0.00	0.01	0.01	0.02
	8	Gaziantep	7.74	2.27	2.89	4.95	0.05	0.02	0.03	0.08
	9	İskenderun	0.26	0.19	0.91	0.86	0.03	0.07	0.01	0.01
	10	Kars	(0.05)	(0.55)	(0.03)	0.25	0.01	0.00	0.00	0.01
	11	Kurtalan-Siirt	(0.52)	(0.40)	(0.28)	(0.43)	0.00	0.00	0.01	0.01
	12	Ladik-Samsun	3.92	7.21	12.20	4.12	0.05	0.03	0.01	0.01
	13	Sivas	7.34	3.12	2.45	0.34	0.00	0.00	0.00	0.00
	14	Sanlıurfa	(0.53)	0.43	0.67	0.49	0.00	0.01	0.01	0.00
	15	Trabzon	13.09	1.27	2.02	1.65	0.12	0.07	0.09	0.39
	16	Van	0.63	0.20	0.68	0.19	0.01	0.00	0.00	0.00
ORTANCA			0.81	0.89	1.55	1.26	0.01	0.01	0.01	0.01
Karma Sektör	17	Adana	371.66	22.47	260.90	109.71	0.35	0.14	0.72	1.58
	18	Afyon	35.24	553.33	30.37	1.92	0.06	0.02	0.02	0.01
	19	Bolu	17.12	20.60	59.27	11.14	0.05	1.80	0.35	0.35
	20	Konya	—	—	—	—	0.70	0.53	0.99	1.30
	21	Mardin	59.32	86.14	1370.1	573.22	1.33	1.24	1.56	1.92
	22	Niğde	59.67	12.88	—	7.13	0.02	0.01	0.02	0.09
	23	Unye-Ordu	99.80	14.29	32.33	62.13	0.41	0.07	0.27	0.61
ORTANCA			45.0	26.1	40.6	47.2	0.27	0.54	0.47	0.84
Özel Sektör	24	Akçimento	2.37	1.21	5.91	5.45	0.07	0.06	0.67	0.02
	25	Aslan Ç-Darıca	1.30	2.53	15.39	3.41	0.17	0.06	0.60	0.02
	26	Çanakkale	0.53	1.01	0.68	1.02	0.01	0.01	0.00	0.00
	27	Çimsa	7.11	10.63	1.70	2.52	0.84	0.11	0.45	0.37
	28	Baştaş-Ank.	2.32	2.18	4.66	2.45	0.40	0.21	0.66	0.49
	29	Batı Anadolu-izm.	50.93	30.37	16.44	86.09	0.35	0.19	1.59	1.26
	30	Bursa	19.01	95.33	589.50	150.81	0.18	0.19	0.73	0.12
	31	Çimentaş	6.68	103.83	7.58	2.82	0.41	0.20	0.13	0.41
	32	EşişehirÇ.	4.47	1.56	1.29	1.89	0.19	0.17	0.15	0.25
	33	Göllaş-Isparta	35.87	17.56	8.33	19.94	0.23	0.18	0.34	0.39
	34	NUH-Hereke	287.94	10.44	201.11	714.33	0.32	0.15	1.08	0.48
35	Yibitaş-Yozgat	2.85	1.33	2.61	0.61	0.14	0.22	0.37	0.62	
ORTANCA			12.1	7.9	9.7	4.8	0.25	0.16	0.50	0.43
Çimento Sektörünün	MAX (Sektörün En İyi D.)		371.66	553.33	589.50	1507.31	1.33	1.80	1.59	1.92
	ÜST Çeyrek (%75)		59.32	19.01	95.33	72.08	0.33	0.18	0.50	0.43
	ORTANCA (Ortak D.)		6.68	5.75	8.04	3.41	0.05	0.06	0.09	0.07
	ALT Çeyrek (%25)		0.63	1.01	0.68	1.02	0.01	0.01	0.01	0.01
	Min. (Sektörün En kötüsü)		(0.58)	(0.55)	(0.03)	(0.52)	0.00	0.00	0.00	0.00

Kaynak: Tablodaki veriler, ilgili işletmelerin mali tablolarından yararlanılarak tarafımızdan hesaplanmıştır.

3.2.2. ORANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.2.1. LİKİDİTE ORANLARI

3.2.2.1.1. CARİ ORAN

Çimento sektörümüzün cari oran ortanca değeri son dört yılda 1.22 ile 1.52 değerleri arasında dalgalanmıştır. Görüldüğü gibi bu değerler gelişmekte olan ülkeler için yeterli kabul edilebilen 1,5 seviyesinin de altındadır.

Cari oranın ortanca değeri özel işletmelerde 1,20 ile 1,56 arasında, karma işletmelerde 1,69 ile 2,10 arasında ve devlet işletmelerinde ise 0,62 ile 0,99 değerleri arasında değişmektedir. Görüldüğü gibi sektörde sadece karma sektöre ait değerler kabul edilebilir seviyededir. Özel ve özellikle devlet sektörünün değerleri gelişmekte olan ülkeler seviyesinin de altındadır.

3.2.2.1.2. LİKİDİTE ORANI

Çimento sektörümüzün likidite oranı ortanca değeri son dört yılda 0,34 ile 0,75 arasında değişen değerler almıştır. Görüldüğü gibi bu değerler yeterli kabul edilen 1 değerinin altındadır.

Likidite değeri ortanca değeri özel işletmelerde 0,35 ile 0,80 arasında, devlet işletmelerinde 0,10 ile 0,38 arasında ve karma işletmelerde ise 0,62 ile 1,03 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerlerden karma ve özel sektöre ait son iki yılın değerleri ülkemiz şartlarında yeterli kabul edilebilir seviyededirler.

Devlet sektörüne ait işletmelerin kısa vadeli borç ödeme güçleri ise oldukça zayıftır. Bunun da en önemli nedeni, satış ve stok politikalarından dolayı stoklarının dönen varlıklar içindeki payının göreceli olarak yüksek olmasıdır.

3.2.2.1.3. NAKİT ORANI

Çimento sektörümüzün nakit oranı ortanca değeri son dört yılda 0,05 ile 0,09 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler yeterli kabul edilen 0,20 seviyesinin altında olup yetersizdirler.

Nakit oranı ortanca değeri özel işletmelerde 0,16 ile 0,50 arasında, karma işletmelerde 0,27 ile 0,84 arasında değişen ve yeterli kabul edilen değerler almıştır.

Devlet işletmelerinin son yıllarda ortanca değer olarak sürekli 0,01 gibi çok düşük değerde olması sektörün genel ortancasının da düşük olmasına neden olmuştur.

3.2.2.2. FAALİYET ORANLARI

3.2.2.2.1. ALACAK DEVİR HIZI ORANI

Çimento sektörümüzün alacak devir hızı oranı ortanca değeri son dört yılda 22,13 ile 11,92 arasında azalış eğiliminde değişen değerler almıştır.

Geçtiğimiz yıllarda alacak devir hızı değerleri yeterli kabul edilen 12 değerinin üzerindeyken, azalışlar sonunda son yılda sınır seviyesine inmiştir. Sektörde bu genel düşme eğilimi devam ederse, önümüzdeki yıllarda işletmeler alacaklarını tahsil etmekte zorlanabilirler.

Alacak devir hızı oranı ortanca değeri son yıllarda karma ve özel işletmelerde azalarak 14 seviyesine inmiştir. Bu değer de alacakların 1 aydan daha kısa bir sürede tahsil edilebildiği anlamında olup, yeterli seviyededir.

Devlet işletmelerinde de bu oran genelde yeterli seviyede seyretmiş ancak, son yıl 10,68 ile 12'nin altına düşmüş olup alacakların tahsili açısından tehlike sinyali vermektedir.

3.2.2.2.2. STOK DEVİR HIZI ORANI

Çimento sektörümüzün stok devir hızı oranı ortanca değeri son dört yılda 4,16 ile 4,72 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler yeterli kabul edilen 8 değerinin çok altında olup, yaklaşık 3 ay gibi uzun bir süre ortalama stokta kalma dönemini ifade etmektedir.

Aynı oran, devlet işletmelerinde 3,56 ile 4,66 arasında artış eğiliminde, karma sektörde 3,55 ile 4,15 arasında dalgalanan ve özel işletmelerde ise

6,53 ile 5,72 arasında azalış eğiliminde değişen değerler almıştır.

Görüldüğü gibi tüm sektörlerde stokta kalma süresi istenen 1,5 ayın üzerindedir.

3.2.2.3. FİNANSAL YAPI ORANLARI

3.2.2.3.1. BORÇLANMA ORANI

Çimento sektörümüzün borçlanma oranı ortanca değeri, son dört yılda 0,89 ile 0,71 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler yeterli kabul edilen 1 değerinin altında olup, yeterli seviyededir.

Borçlanma oranı ortanca değeri karma ve özel sektörlerde de yeterli seviyede olup, sadece devlet sektörüne ait 1988 yılı değeri 1,54 ile istenenden uzak kalmıştır. Yine de 1,54 değeri ülkemiz finansman koşullarında yeterli kabul edilebilir.

Borçlanma oranının 1'den küçük olması, ilgili işletmelerin pasif yapılarında özkaynaklarının ağırlıkta bulunduğu bir göstergesi olup, bu durum işletmeye borç sağlayan kişi ve kuruluşlar için bir güven oluşturmaktadır.

3.2.2.3.2. KALDIRAÇ ORANI

Çimento sektörümüze ait kaldıraç oranı ortanca değeri, son dört yılda 0,47 ile 0,51 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler yeterli kabul edilen 0,5 değerine çok yakın olup istenen değerlerdir.

Karma ve özel işletmelere ait değerler 0,5'in biraz altında olup, yeterli seviyededirler. Devlet işletmelerinin kaldıraç oranı ortanca değerleri ise 0,73 ile 0,67 değerleri arasında olup, ülkemiz koşullarında geçerli kabul edilen seviyededirler.

3.2.2.3.3. BORÇ YAPISI ORANI

Çimento sektörümüze ait borç yapısı oranı ortanca değeri son dört yılda 0,75 ile 0,71 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler ülkemiz koşullarında normal kabul edilen değerlerdir.

Borç yapısı oranı ortanca değeri devlet işletmelerinde 0,78 ile 0,68 arasında karma işletmelerde 0,83 ile 0,60 arasında ve özel işletmelerde 0,73 ile 0,77 arasında değişen değerler almış tır. Bu değerlerden, sektör borç yapısının kısa vadeli borç ağırlıklı olduğu ve uzun vadeli borçlardan yeterince yararlanılmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.2.4. KARLILIK ORANLARI

3.2.2.4.1. AKTİF KARLILIĞI ORANI

Çimento sektörümüze ait aktif karlılığı oranı ortanca değeri son dört yılda 0,34 ile 0,23 arasında azalış eğiliminde değerler almıştır.

Aynı oran, devlet sektöründe 0,23 ile 0,15 arasında, karma sektörde 0,46 ile 0,33 arasında azalış eğiliminde ve özel sektörde 0,38 ile 0,29 arasında azalış eğiliminde değerler almıştır. Görüldüğü gibi, aktif karlılığında ilk sırayı karma sektör almakta, bunu özel sektör izlemektedir.

Devlet sektöründe bazı işletmelerin bu yıllarda zarar etmesi, sektörün ortancasını da düşürmüştür.

3.2.2.4.2. ÖZSERMAYE KARLILIĞI ORANI

Çimento sektörümüze ait özsermaye karlılığı oranı ortanca değeri son dört yılda 0,39'dan 0,24'e azalan değerler almıştır.

Aynı oranın ortanca değeri devlet işletmelerinde (0,17) ile 0,12 değerleri arasında, karma işletmelerde 0,86 ile 0,51 değerleri arasında ve özel işletmelerde ise 0,28 ile 0,46 değerleri arasında gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi özel sektör ve özellikle karma sektör işletmelerinin özsermaye karlılıkları ülkemiz şartlarında iyi seviyededir. Ancak devlet işletmeleri ise, vergi öncesi karlılıkta istikrarsız ve yetersiz değerler gerçekleştirmişlerdir.

3.2.2.4.3. NET DÖNEM KARININ AKTİFLERE ORANI

Çimento sektörümüze ait net dönem karının aktiflere oranı ortanca değeri son dört yılda 0,16 ile 0,06 değerleri arasında azalış eğiliminde değerler almıştır.

Bu oranın ortanca değeri devlet işletmelerinde (0,04) ile 0,02 arasında, karma işletmelerde 0,26 ile 0,18 arasında ve özel işletmelerde ise 0,19 ile 0,10 arasında değişen değerler almıştır. Görüldüğü gibi karlılık sıralamasında karma sektör başta gelmekte, onu özel sektör izlemektedir. Devlet sektörü ise zarar ve kar arasında gidip gelen istikrarsız değerler almıştır.

3.2.2.4.4. BRÜT KAR MARJİ ORANI

Çimento sektörümüze ait brüt kar marjı oranı ortanca değeri son dört yılda 0,34 ile 0,39 arasında değişen değerler almıştır.

Aynı oran devlet işletmelerinde 0,33 ile 0,45, karma işletmelerde 0,38 ile 0,48 ve özel işletmelerde ise 0,27 il 0,34 arasında değişen değerler almıştır. Bu değerler ülkemiz koşullarında yeterli kabul edilebilir seviyededirler.

Bu değerlerden, sektörlerin maliyet marjlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

3.2.2.4.5. KAR MARJİ ORANI

Çimento sektörümüze ait kar marjı oranı ortanca değeri son dört yılda 0,19 ile 0,12 arasında azalış eğiliminde değerler almıştır.

Aynı oran, devlet işletmelerinde (0,05) ile 0,04 arasında, karma işletmelerde 0,31 ile 0,23 arasında ve özel işletmelerde ise 0,20 ile 0,11 arasında değişen değerler almıştır. Görüldüğü gibi devlet işletmeleri çoğunlukla zarar etmekte veya az miktarda kar etmektedirler. Karma ve özel işletmelerin kar marjları ise ülkemiz şartlarında yeterli kabul edilebilir seviyededir.

3.2.2.4.6 FAİZ ÖDEME GÜCÜ ORANI

Çimento sektörümüze ait faiz ödeme gücü oranı ortanca değeri son dört yılda 8,04 ile 3,41 arasında değişen değerler almıştır.

Bu oran, devlet işletmelerinde 0,81 ile 1,55, karma işletmelerde 26,1 ile 47,2 ve özel işletmelerde ise 12,1 ile 4,8 arasında değişen değerler almıştır.

Görüldüğü gibi devlet işletmeleri ödemek zorunda kaldıkları finansman giderlerini her zaman kazanamamışlardır.

Karma işletmeler ise, finansman giderlerinin çok üzerinde faaliyet karları elde etmişlerdir.

Özel sektörde bu oran çok istikrarsız değerler olmakla birlikte, ortanca değer olarak ülkemiz koşullarında yeterli seviyededir.

3.2.3. DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

Türkiye Çimento Sektörü'nün mülkiyet dağılımı açısından finansal oranlar yöntemi kullanılarak analiz edilmesiyle şu sonuçlara varılmıştır:

Kısa vadeli borç ödeme gücünü ifade eden likidite oranlarında devlet sektörünün almış olduğu değerler çok yetersiz, karma sektör işletmelerinin değerleri iyiye yakın ve özel sektör işletmelerinin değerleri ise ülkemiz şartlarında yeterli kabul edilebilen seviyededir.

Karma sektör işletmelerinin hisse senetlerinin İMKB'de işlem görmesi ve bu işletmelerin dönen varlıkları arasında menkul kıymetlerin yer alması bu işletmelerin likidite oranlarının yeterli olmasında önemli bir unsurdur.

Özel sektör işletmelerinin likidite oranları karma sektör işletmelerinin biraz geresinde olsa da, bu işletmelerin alacak ve stok devir hızlarındaki göreceli yükseklik kısa vadeli borç ödeme güçlerini yeterli kılmaktadır.

Uzun vadeli yabancı kaynak bulmakta güçlük çeken devlet işletmelerinin düşük oranları ise, çimento sektörünün ortanca değerini geliştirmekte olan ülkeler seviyesinin de aşağısına çekmiştir.

İktisadi varlıkların iyi kullanılıp kullanılmadığını gösteren faaliyet oranlarından alacak devir hızı oranı, son yıllarda azalmış olmakla birlikte sektörde yeterli seviyededir.

Stok devir hızı oranı ise, tüm sektörlerde istenenin altındadır. Bu da, stokta kalma sürelerinin istenenden uzun olduğunu gösterir.

İşletmelerin dengeli bir şekilde finanse edilip edilmediğinin göstergesi olan finansal yapı oranlarında ise, sektörde borçlarla özvarlıklar arasında bir denge söz konusudur.

Devlet işletmeleri yetersiz özvarlıklarından dolayı yabancı kaynaklara diğer işletmelerden daha fazla yer vermişlerdir.

Ayrıca, uzun vadeli yabancı kaynak sağlamadaki güçlüklerden dolayı sektörün borçlanma yapısı kısa vadeli borç ağırlıklıdır.

Karlılık oranlarında karma sektör işletmelerinin oranları oldukça iyi, özel sektör işletmelerinin oranları da ülkemiz koşullarında iyiye yakın seviyededir.

Devlet işletmelerinin brüt satış karları diğer sektörler gibi yeterli iken, ödemek zorunda kaldıkları finansman ve faaliyet dışı giderlerinden dolayı karlılıkları çok düşük veya negatif değerler almıştır.

Buradan da, devlet işletmelerinin rasyonel yönetilmedikleri, işletmelerin faiz yükü ve olağanüstü giderler altında ezilmekte oldukları anlaşılmaktadır.

3.3. TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN FABRİKA ÖLÇEKLERİ AÇISINDAN FİNANSAL ORANLAR YÖNTEMİYLE ANALİZİ

3.3.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde çimento sektörümüz, işletmelerin ölçekleri (üretim kapasiteleri) açısından finansal oranlar yöntemiyle incelenmişlerdir.

Bu amaçla çimento işletmelerimiz çimento üretimlerine göre üç gruba ayrılmışlardır. Bu ayırmada 1991 yılı fiili çimento üretimleri esas alınmıştır.

İlk grupta yıllık 1 milyon ton ve üzerinde üretim gerçekleştiren 9 adet "Büyük Ölçekli" tesis yer almıştır.

İkinci grupta, yıllık üretimleri 500 bin ton ile 1 milyon ton arasında gerçekleşen 9 adet "Orta Ölçekli" tesis yer almıştır.

Üçüncü ve son grupta da yıllık üretimleri 500 bin tonun altında gerçekleşen 17 adet "Küçük Ölçekli" tesis yer almıştır.

Tablo: 3.2.'de çimento sektörümüze ait işletmelerin son dört yıllık finansal oranları, ölçek gruplarına ayrılmış olarak verilmektedir. Ayrıca gruplara ve çimento sektörüne ait ortanca değerler de tablolarda eralmaktadır.

Tabloları takiben, finansal oranların gruplar itibariyle değerlendirmeleri yer almaktadır.

Tablo 3.2. Çimento Sektörümüze Ait Finansal Oranların
Fabrika Ölçeklerine Göre Dağılımı

İşletmeler	1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	LİKİDİTE ORANLARI								
		Cari Oran				Likidite Oranı				
		Dönen Var./Kısa Vad.B.				Dönen V.-Stok-Diğ.D.V./KVB				
		1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991	
BÜYÜK ÖLÇEKLİLER	1 Akcemento	1917	0.75	1.60	2.51	1.10	0.30	0.55	1.20	1.48
	2 Batı Anadolu	1536	1.56	1.51	1.66	2.18	1.10	0.66	0.51	1.80
	3 Nuh	1500	1.39	1.15	1.16	1.83	0.61	0.49	0.33	1.23
	4 Çanakkale	1485	0.16	0.35	0.36	0.82	0.06	0.17	0.19	0.39
	5 Çimsa	1422	2.27	1.47	2.12	2.60	1.26	0.31	0.83	1.08
	6 Adana	1335	1.94	2.01	1.96	2.77	0.92	1.08	1.23	2.26
	7 Çimentaş	1283	1.76	1.22	0.90	1.50	0.61	0.28	0.28	0.71
	8 Aslan	1206	0.89	1.03	1.54	0.94	0.38	0.34	0.88	0.27
	9 Bursa	1013	0.95	0.89	0.97	1.39	0.69	0.46	0.36	0.83
	Büyük ölçeklilerin Ortancası	Bin ton ve üzeri	1.39	1.22	1.54	1.50	0.61	0.46	0.51	1.08
ORTA ÖLÇEKLİLER	1 Göktaş	749	2.75	1.97	2.11	1.34	0.91	0.39	0.56	0.54
	2 Yibitaş	695	2.24	2.10	1.36	0.94	1.54	1.57	0.71	0.35
	3 Baştaş	673	1.59	1.29	1.23	1.70	0.91	0.52	0.31	0.75
	4 Bolu	626	2.11	3.20	1.56	2.24	0.35	2.02	0.53	0.74
	5 İskenderun	604	0.50	0.56	0.48	0.74	0.12	0.07	0.15	0.33
	6 Denizli	553	0.47	0.32	0.52	1.26	0.23	0.16	0.17	0.83
	7 Konya	547	1.75	1.90	1.97	2.29	0.87	0.57	1.21	1.44
	8 Ünye	543	1.71	1.27	1.57	2.34	0.58	0.37	1.03	1.11
	9 Ladik	524	2.74	2.81	2.51	2.20	1.93	1.89	1.91	1.59
	Orta ölçeklilerin Ortancası	500-1000 ton arası	1.88	1.71	1.63	1.67	0.82	0.55	0.60	0.71
KÜÇÜK ÖLÇEKLİLER	1 Eskişehir	499	1.60	0.85	1.05	1.29	1.24	0.65	0.78	0.77
	2 Gaziantep	462	1.15	0.94	1.52	2.01	0.26	0.19	0.41	0.89
	3 Çorum	413	1.59	1.26	1.76	2.31	0.40	0.18	0.90	1.11
	4 Adıyaman	406	1.86	2.86	2.85	2.56	0.85	1.99	2.22	1.79
	5 Trabzon	397	1.03	0.67	0.94	1.15	0.14	0.09	0.10	0.43
	6 Mardin	377	4.26	2.77	2.38	3.94	1.80	1.46	1.66	2.61
	7 Afyon	374	1.41	1.93	1.65	1.10	0.10	0.78	0.80	0.25
	8 Niğde	336	1.69	1.33	1.66	1.85	0.36	0.24	0.78	0.59
	9 Şanlıurfa	314	0.27	0.29	0.43	0.82	0.05	0.10	0.15	0.24
	10 Ergani	308	0.31	0.29	0.40	0.48	0.04	0.03	0.10	0.15
	11 Askale	293	0.83	1.06	1.72	2.01	0.06	0.12	0.41	0.83
	12 Sivas	290	0.79	1.09	0.91	0.55	0.16	0.05	0.14	0.03
	13 Elazığ	289	0.78	0.38	0.47	0.37	0.04	0.03	0.05	0.06
	14 Bartın	247	1.19	1.49	1.84	2.13	0.31	0.35	0.93	0.81
	15 Kurtalan	216	0.17	0.17	0.28	0.33	0.01	0.01	0.09	0.03
	16 Kars	180	0.31	0.37	0.34	0.31	0.02	0.01	0.00	0.01
	17 Van	156	0.63	0.45	0.40	0.23	0.04	0.02	0.02	0.01
Küçük ölçeklilerin Ortancası	500 tonun altı	1.21	0.94	1.08	1.24	0.16	0.15	0.40	0.55	
Çimento Sektörünün Ortancası		1.39	1.22	1.52	1.39	0.36	0.34	0.51	0.75	

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	LİKİDİTE ORANI				FAALİYET ORANI				
			Nakit Oranı				Alacak Devir Hızı				
			Hazır Değ. + Menk. K. Kısa Vad. Borçlar				Net Satışlar / K.V.Tic.Al.				
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991	
BÜYÜK ÖLÇEKLİLER	1	Akcimento	1917	0.07	0.06	0.67	0.02	11.43	10.33	11.54	9.58
	2	Batı Anadolu	1536	0.35	0.19	1.59	1.26	9.03	16.44	16.87	20.46
	3	Nuh	1500	0.32	0.15	1.08	0.48	53.92	29.05	36.80	37.21
	4	Ganakkale	1485	0.01	0.01	0.00	0.00	24.07	6.48	6.07	6.56
	5	Çimsa	1422	0.84	0.11	0.45	0.37	22.98	17.93	11.55	8.60
	6	Adana	1335	0.35	0.14	0.72	1.58	7.60	8.49	8.66	6.50
	7	Çimentaş	1283	0.41	0.20	0.13	0.41	34.01	110.54	29.62	4.49
	8	Aslan	1206	0.17	0.06	0.60	0.02	34.00	14.74	13.24	13.02
	9	Bursa	1013	0.18	0.19	0.42	0.12	9.49	16.64	22.32	12.73
		Büyük Ölçeklilerin Ortancası	Bin ton ve üzeri	0.26	0.14	0.58	0.42	22.98	16.23	14.98	10.24
ORTA ÖLÇEKLİLER	1	Göltaş	749	0.23	0.18	0.34	0.39	9.37	19.10	22.09	27.10
	2	Yibitaş	695	0.14	0.22	0.37	0.62	8.67	6.30	8.63	26.48
	3	Bastaş	673	0.40	0.21	0.66	0.49	7.93	54.83	80.92	91.67
	4	Bolu	626	0.05	1.80	0.35	0.35	17.02	21.02	20.17	16.44
	5	İskenderun	604	0.03	0.01	0.01	0.01	64.98	58.18	20.23	6.70
	6	Denizli	553	0.02	0.07	0.09	0.03	13.17	19.50	35.06	3.81
	7	Konya	547	0.70	0.53	0.99	1.30	22.32	189.39	18.02	23.59
	8	Ünye	543	0.41	0.07	0.27	0.61	50.26	12.34	5.76	9.45
	9	Ladik	524	0.05	0.03	0.01	0.01	1.90	2.21	1.94	2.11
		Orta Ölçeklilerin Ortancası	500-1000 ton arası	0.23	0.19	0.39	0.49	13.08	19.50	18.57	18.29
KÜÇÜK ÖLÇEKLİLER	1	Eskişehir	499	0.19	0.17	0.15	0.25	2.30	3.36	2.69	5.90
	2	Gaziantep	462	0.05	0.02	0.03	0.08	18.10	24.91	17.16	6.37
	3	Çorum	413	0.02	0.01	0.01	0.07	10.81	33.14	5.05	6.53
	4	Adıyaman	406	0.01	0.02	0.02	0.02	4.42	2.73	2.21	2.23
	5	Trabzon	397	0.12	0.07	0.09	0.39	1435.00	376.19	380.92	337.67
	6	Mardin	377	1.33	1.24	1.56	1.92	21.91	38.76	57.96	8.86
	7	Afyon	374	0.06	0.02	0.02	0.01	143.50	376.34	22.39	21.58
	8	Niğde	336	0.02	0.01	0.02	0.09	32.98	19.34	8.05	11.23
	9	Şanlıurfa	314	0.00	0.01	0.01	0.00	13.60	11.20	13.44	11.92
	10	Ergani	308	0.00	0.01	0.01	0.02	20.62	38.43	21.44	12.36
	11	Aşkale	293	0.01	0.04	0.03	0.01	50.02	57.03	14.16	6.62
	12	Sivas	290	0.00	0.00	0.00	0.00	21.09	130.49	19.77	45.88
	13	Elazığ	289	0.01	0.00	0.02	0.02	56.84	69.32	68.50	44.90
	14	Bartın	247	0.02	0.06	0.04	0.03	20.27	22.13	5.29	9.43
	15	Kurtalan	216	0.00	0.00	0.01	0.01	77.90	68.20	11.51	46.63
	16	Kars	180	0.01	0.00	0.00	0.01	102.60	150.00	—	—
	17	Van	156	0.01	0.00	0.00	0.00	67.63	71.13	116.89	143.70
	Küçük Ölçeklilerin Ortancası	500 tonun altı	0.03	0.02	0.02	0.03	21.91	55.08	17.16	11.92	
Çimento Sektörünün Ortancası			0.05	0.06	0.09	0.07	21.09	22.13	17.16	11.92	

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	FAALİYET ORANI				FINANSAL YAPI ORANI			
			Stok Devir Hızı				Borçlanma Oranı			
			Sat. Mal. / Ort. Stok				Borçlar / Özvarlık			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
BÜYÜK ÖLÇEK LİLER	1 Akçimento	1917	6.71	5.59	4.81	5.14	1.29	0.58	0.41	0.52
	2 Batı Anadolu	1536	7.19	5.61	5.18	7.94	0.54	0.60	0.64	0.64
	3 Nuh	1500	4.02	7.99	10.38	8.87	0.87	0.54	0.61	0.52
	4 Çanakkale	1485	6.27	8.65	8.11	9.39	2.48	2.72	1.93	0.76
	5 Çimsa	1422	4.73	2.92	2.80	3.40	0.77	1.19	0.64	0.37
	6 Adana	1335	3.34	4.22	4.71	6.22	0.62	0.85	1.09	0.65
	7 Çimentas	1283	5.00	4.46	4.86	2.74	0.56	0.79	1.21	1.14
	8 Aslan	1206	7.74	5.82	4.85	4.82	0.96	0.91	0.83	1.14
	9 Bursa	1013	7.98	9.57	6.98	5.48	0.81	0.52	0.73	0.71
	Büyük ölçeklilerin Ortancası		Bin ton ve üzeri	6.27	5.61	4.86	5.48	0.80	0.79	0.77
ORTA ÖLÇEK LİLER	1 Çiğir	749	4.42	3.01	2.41	4.09	0.43	0.72	0.78	0.90
	2 Yibitas	535	8.90	6.83	5.61	5.66	0.47	0.80	0.87	0.82
	3 Bastas	673	10.78	8.02	6.80	5.77	0.89	1.10	0.80	2.53
	4 Bolu	626	2.04	2.87	2.70	3.06	0.58	0.44	0.74	0.96
	5 Iskenderun	604	13.90	9.27	10.15	6.59	2.77	8.86	8.54	5.55
	6 Denizli	553	11.57	10.37	7.32	5.68	9.10	1.34	0.64	0.46
	7 Kenya	547	4.13	4.58	3.12	3.06	0.52	0.78	0.93	0.84
	8 Ünye	543	4.43	3.43	4.33	3.69	0.48	0.80	1.12	0.54
	9 Ladik	524	3.43	3.62	4.09	5.06	0.55	0.43	0.46	0.55
	Orta ölçeklilerin Ortancası		500-1000 ton arası	7.07	5.78	4.54	5.06	0.55	0.80	0.79
KÜÇÜK ÖLÇEK LİLER	1 Eskişehir	499	6.65	6.26	6.93	5.65	1.20	2.11	1.94	0.84
	2 Gaziantep	452	3.42	4.29	5.33	4.10	1.47	1.53	2.48	2.09
	3 Çorum	413	2.16	3.23	3.85	5.02	0.96	0.90	2.60	1.71
	4 Adıyaman	406	3.92	4.82	6.50	5.64	0.69	0.42	0.43	0.48
	5 Trabzon	397	4.39	4.80	4.02	4.80	1.62	3.87	2.53	2.42
	6 Mardin	377	3.74	4.55	4.72	2.79	0.21	0.32	0.65	0.42
	7 Afyon	374	4.33	5.33	5.92	4.09	0.89	1.12	1.04	2.91
	8 Niğde	336	2.89	2.91	3.65	4.34	1.04	1.65	2.33	2.83
	9 Şanlıurfa	314	2.30	3.77	5.44	4.47	20.42	2.53	1.01	0.60
	10 Ergani	308	3.69	2.76	4.82	4.69	30.75	8.79	2.41	3.00
	11 Aşkale	293	1.78	2.47	2.65	2.98	2.73	0.97	0.62	0.60
	12 Sivas	290	1.93	2.49	2.83	2.62	1.32	1.24	1.95	(16.89)
	13 Elazığ	289	1.93	3.00	4.27	4.62	8.19	(10.86)	(4.32)	(3.09)
	14 Bartın	247	4.16	4.82	4.59	5.85	1.23	0.76	1.94	2.50
	15 Kurtalan	216	4.73	4.69	4.62	4.37	(11.03)	(16.48)	(29.98)	(24.82)
	16 Kars	180	3.91	2.14	2.34	3.22	(23.31)	(5.15)	(4.60)	(4.02)
	17 Van	156	2.01	2.19	2.83	3.47	7.50	(4.18)	(6.33)	(2.37)
Küçük ölçeklilerin Ortancası		500 tonun altı	3.69	3.77	4.59	4.37	1.20	0.97	1.50	0.60
Çimento Sektörünün Ortancası			4.16	4.55	4.72	4.69	0.89	0.80	0.83	0.71

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	FINANSAL YAPI ORANLARI							
			Kaldıraç Oranı Borçlar/Aktif				Borcun Yapısı Oranı Kısa Vad. Borç/Topl. Borç			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
BÜYÜK ÖLÇEKLİLER	1 Akçimento	1917	0.56	0.37	0.29	0.34	0.74	0.64	0.71	0.82
	2 Batı Ahaddu	1536	0.35	0.38	0.39	0.39	0.94	0.76	0.74	0.85
	3 Nuh	1500	0.47	0.35	0.38	0.34	0.81	0.97	0.84	1.00
	4 Çarakkale	1485	0.71	0.73	0.66	0.43	0.64	0.71	0.84	0.79
	5 Çimsa	1422	0.44	0.54	0.39	0.27	0.35	0.38	0.52	0.67
	6 Adana	1335	0.38	0.46	0.52	0.39	0.98	0.75	0.73	0.69
	7 Çimentas	1283	0.36	0.44	0.55	0.53	0.63	0.64	0.60	0.60
	8 Aslan	1206	0.49	0.48	0.45	0.53	0.93	0.81	0.80	0.73
	9 Bursa	1013	0.45	0.34	0.42	0.42	0.97	0.95	0.85	0.84
	Büyük ölçeklilerin Ortancası		Bin ton ve üzeri	0.44	0.44	0.42	0.39	0.81	0.75	0.74
ORTA ÖLÇEKLİLER	1 Çimtaş	749	0.30	0.42	0.44	0.47	0.91	0.98	0.74	0.83
	2 Yibitaş	695	0.32	0.44	0.47	0.45	0.62	0.72	0.75	0.80
	3 Bastas	673	0.47	0.52	0.44	0.72	0.63	0.61	0.77	0.24
	4 Bolu	626	0.37	0.31	0.43	0.44	0.76	0.75	0.73	0.18
	5 İskenderun	604	0.73	0.90	0.90	0.85	0.80	0.92	0.94	0.95
	6 Denizli	553	0.90	0.57	0.39	0.32	0.17	0.58	0.55	0.62
	7 Konya	547	0.34	0.44	0.48	0.46	1.00	0.77	0.80	0.77
	8 Ünye	543	0.32	0.44	0.53	0.35	0.88	0.75	0.62	0.71
	9 Ladik	524	0.35	0.55	0.32	0.36	0.46	0.55	0.70	0.75
	Orta ölçeklilerin Ortancası		500-1000 ton arası	0.35	0.46	0.44	0.45	0.76	0.75	0.74
KÜÇÜK ÖLÇEKLİLER	1 Eskişehir	499	0.55	0.68	0.66	0.46	0.55	0.73	0.61	0.74
	2 Gaziantep	462	0.60	0.61	0.71	0.68	0.70	0.74	0.47	0.46
	3 Çorum	413	0.49	0.47	0.72	0.63	0.98	0.95	0.60	0.54
	4 Adıyaman	406	0.41	0.30	0.30	0.32	0.43	0.48	0.59	0.67
	5 Trabzon	397	0.62	0.79	0.72	0.71	0.62	0.78	0.69	0.64
	6 Mardin	377	0.17	0.24	0.39	0.30	0.76	0.84	0.78	0.65
	7 Afyon	374	0.47	0.53	0.51	0.74	0.31	0.29	0.34	0.41
	8 Niğde	336	0.51	0.62	0.70	0.74	0.60	0.54	0.48	0.39
	9 Şanlıurfa	314	0.95	0.72	0.50	0.38	0.70	0.70	0.66	0.58
	10 Ergoniu.	308	0.97	0.90	0.71	0.75	0.61	0.67	0.65	0.71
	11 Askale.	293	0.73	0.49	0.38	0.37	0.92	1.00	0.96	0.91
	12 Sivas	292	0.57	0.72	0.66	1.06	0.70	0.68	0.74	0.83
	13 Elazığ	289	0.89	1.10	1.30	1.48	0.74	0.82	0.67	0.67
	14 Bartın	247	0.55	0.43	0.66	0.71	0.96	0.96	0.64	0.55
	15 Kurtalan	216	1.10	1.06	0.97	1.04	0.69	0.77	0.75	0.77
	16 Kars	180	1.04	1.24	1.28	1.33	0.99	1.00	0.99	0.97
	17 Van	156	0.88	1.31	1.19	1.73	0.99	1.00	0.99	0.97
Küçük ölçeklilerin Ortancası		500 tonun altı	0.60	0.68	0.70	0.71	0.70	0.77	0.66	0.67
Çimento Sektörünün Ortancası			0.49	0.49	0.51	0.47	0.74	0.75	0.73	0.71

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	KARLILIK ORANLARI								
			Aktif Karlılığı				Özsermaye Karlılığı				
			Faal. Karı + Fin. Gid./Aktif				Vergi Ön. Kar./Özvarlık				
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991	
BÜYÜK ÖLÇEKLİLER	1	Aksimento	1917	0.10	0.12	0.23	0.17	0.14	0.03	0.29	0.22
	2	Batı Anadolu	1536	0.57	0.54	0.37	0.54	0.88	0.74	0.35	0.81
	3	Nuh	1500	0.45	0.46	0.20	0.41	0.83	0.71	0.29	0.63
	4	Ganakkale	1485	0.03	0.07	0.09	0.16	0.06	0.07	0.01	0.01
	5	Çimsa	1422	0.25	0.21	0.20	0.25	0.39	0.19	0.12	0.17
	6	Adana	1335	0.57	0.47	0.44	0.36	0.92	0.82	0.90	0.59
	7	Çimentas	1283	0.38	0.33	0.40	0.14	0.51	0.37	0.05	0.23
	8	Aslan	1206	0.49	0.39	0.39	0.23	0.28	0.33	0.65	0.36
	9	Bursa	1013	0.42	0.55	0.39	0.50	0.76	0.71	0.62	0.88
		Büyük ölçeklilerin Ortancası		Bin ton ve üzeri	0.42	0.39	0.37	0.25	0.55	0.55	0.44
ORTA ÖLÇEKLİLER	1	Göitas	749	0.46	0.35	0.31	0.33	0.73	0.63	0.53	0.66
	2	Yibitas	695	0.32	0.25	0.21	0.11	0.34	0.38	0.25	0.05
	3	Bastas	673	0.34	0.30	0.33	0.19	0.45	0.36	0.26	0.43
	4	Bolu	626	0.42	0.33	0.36	0.18	0.61	0.46	0.60	0.31
	5	İskenderun	604	0.09	0.05	0.22	0.26	(0.99)	(2.06)	(0.50)	(0.27)
	6	Denizli	553	0.00	0.08	0.09	0.10	(0.29)	(0.18)	0.00	0.08
	7	Konya	547	0.55	0.42	0.59	0.49	0.92	0.74	1.15	0.90
	8	Ünye	543	0.35	0.21	0.27	0.25	0.51	0.36	0.55	0.39
	9	Ladik	524	0.14	0.18	0.25	0.16	0.14	0.20	0.32	0.18
		Orta ölçeklilerin Ortancası		500 - 1000 ton arası	0.34	0.25	0.27	0.19	0.45	0.36	0.42
KÜÇÜK ÖLÇEKLİLER	1	Eskişehir	499	0.23	0.15	0.15	0.28	0.39	0.17	0.10	0.24
	2	Gaziantep	462	0.39	0.27	0.30	0.24	0.81	0.38	0.62	0.58
	3	Çorum	413	0.64	0.71	0.64	0.53	1.24	0.67	1.48	0.78
	4	Adıyaman	406	0.10	0.18	0.21	0.10	(0.06)	0.19	0.23	0.13
	5	Trabzon	397	0.23	0.19	0.36	0.19	0.69	0.20	0.62	0.26
	6	Mardin	377	0.32	0.35	0.51	0.51	0.38	0.46	0.84	0.72
	7	Afyon	374	0.55	0.46	0.50	0.26	1.01	1.00	1.00	0.45
	8	Niğde	336	0.47	0.44	0.30	0.24	0.92	0.75	0.98	0.24
	9	Şanlıurfa	314	(0.08)	0.06	0.06	0.03	(4.74)	(0.28)	(0.06)	(0.06)
	10	Ergani	308	(0.08)	(0.03)	0.05	(0.08)	(7.23)	(2.03)	(0.33)	(0.93)
	11	Aşkale	293	0.37	0.54	0.62	0.58	(0.17)	0.31	0.75	0.76
	12	Sivas	290	0.34	0.36	0.29	0.11	0.65	0.53	0.37	(4.49)
	13	Elazığ	289	0.18	0.06	0.15	0.04	(0.17)	(2.80)	(0.75)	(1.01)
	14	Bartın	247	0.39	0.56	0.51	0.24	0.90	0.46	0.83	0.06
	15	Kurtalan	216	(0.09)	(0.07)	(0.05)	(0.10)	(2.88)	(4.35)	(4.32)	(8.25)
	16	Kars	180	(0.01)	(0.12)	(0.01)	0.09	(3.83)	(1.43)	(1.10)	(1.05)
	17	Van	156	0.17	0.11	0.24	0.14	(0.97)	(1.52)	(0.71)	(1.00)
	Küçük ölçeklilerin Ortancası		500 tonun altı	0.29	0.19	0.29	0.19	0.38	0.25	0.37	0.13
Çimento Sektörünün Ortancası				0.34	0.27	0.29	0.23	0.39	0.36	0.32	0.24

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	KARLILIK ORANLARI							
			Net Dönem Karı/Aktif				Brüt Kar Marjı Oranı Brüt Satış Karı/Net Sat.			
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991
BÜYÜK ÖLÇEK LİLER	1 Akçimento	1917	0.06	0.02	0.14	0.13	0.13	0.16	0.25	0.27
	2 Batı Anadolu	1536	0.35	0.28	0.12	0.29	0.41	0.40	0.31	0.39
	3 Nuh	1500	0.24	0.31	0.11	0.23	0.41	0.34	0.23	0.30
	4 Çanakkale	1485	0.02	0.01	0.00	0.01	0.15	0.18	0.20	0.27
	5 Çimsa	1422	0.16	0.08	0.06	0.11	0.40	0.41	0.35	0.28
	6 Adana	1335	0.32	0.25	0.21	0.22	0.44	0.40	0.44	0.46
	7 Cimentas	1283	0.13	0.12	0.02	0.11	0.33	0.41	0.43	0.35
	8 Aslan	1206	0.03	0.08	0.16	0.07	0.34	0.34	0.44	0.37
	9 Bursa	1013	0.23	0.32	0.18	0.28	0.40	0.42	0.37	0.48
		Büyük ölçeklilerin Ortancası	Bin ton ve üzeri	0.24	0.21	0.12	0.15	0.40	0.40	0.35
ORTA ÖLÇEK LİLER	1 Göltaş	749	0.35	0.27	0.19	0.22	0.29	0.28	0.29	0.28
	2 Yibitaş	695	0.12	0.13	0.12	0.02	0.25	0.27	0.19	0.09
	3 Bastaş	673	0.14	0.12	0.08	0.04	0.19	0.30	0.24	0.34
	4 Bolu	626	0.26	0.16	0.14	0.14	0.43	0.44	0.48	0.45
	5 İskenderun	604	(0.26)	(0.21)	(0.05)	(0.04)	0.23	0.28	0.31	0.43
	6 Denizli	553	(0.03)	(0.08)	0.00	0.04	0.23	0.37	0.40	0.44
	7 Kenya	547	0.34	0.17	0.28	0.29	0.36	0.26	0.57	0.53
	8 Ünye	543	0.19	0.11	0.09	0.15	0.37	0.36	0.46	0.39
	9 Ladik	524	0.05	0.07	0.11	0.05	0.45	0.46	0.53	0.45
		Orta ölçeklilerin Ortancası	500 - 1000 ton arası	0.14	0.14	0.11	0.14	0.29	0.30	0.40
KÜÇÜK ÖLÇEK LİLER	1 Eskişehir	499	0.18	0.06	0.03	0.13	0.31	0.21	0.26	0.32
	2 Gaziantep	462	0.16	0.06	0.04	0.05	0.44	0.44	0.41	0.41
	3 Çorum	413	0.31	0.13	0.12	0.16	0.48	0.51	0.51	0.46
	4 Adıyaman	406	(0.04)	0.10	0.09	0.06	0.29	0.37	0.40	0.38
	5 Trabzon	397	0.18	0.04	0.12	0.03	0.34	0.32	0.37	0.36
	6 Mardin	377	0.25	0.23	0.26	0.40	0.25	0.31	0.43	0.56
	7 Afyon	374	0.26	0.24	0.30	0.07	0.38	0.38	0.39	0.34
	8 Niğde	336	0.22	0.11	0.09	0.04	0.45	0.49	0.50	0.40
	9 Şanlıurfa	314	(0.22)	(0.08)	(0.03)	(0.04)	0.32	0.32	0.35	0.37
	10 Uşak	308	(0.23)	(0.21)	(0.10)	(0.23)	0.16	0.25	0.35	0.27
	11 Askale	293	(0.05)	0.12	0.23	0.30	0.46	0.47	0.53	0.51
	12 Sivas	290	0.19	0.15	0.09	(0.28)	0.45	0.46	0.44	0.34
	13 Elazığ	289	(0.02)	(0.28)	(0.22)	(0.48)	0.32	0.32	0.38	0.35
	14 Bartın	247	0.22	0.05	0.07	(0.02)	0.44	0.39	0.43	0.29
	15 Kurtalan	216	(0.29)	(0.28)	(0.14)	(0.35)	0.23	0.18	0.24	0.28
	16 Kars	180	(0.17)	(0.34)	(0.31)	(0.35)	0.18	0.20	0.36	0.37
	17 Van	156	(0.11)	(0.48)	(0.13)	(0.73)	0.39	0.34	0.40	0.37
	Küçük ölçeklilerin Ortancası	500 tonun altı	0.05	0.06	0.07	0.03	0.34	0.34	0.40	0.37
Çimento Sektörünün Ortancası			0.16	0.10	0.09	0.06	0.34	0.34	0.39	0.37

(TABLO 3.2.'nin Devamı)

İşletmeler		1991 Yılı Çimento Üretimi (Bin Ton)	KARLILIK ORANLARI								
			Kar Marjı Oranı V.Ö. Kar / Net Satışlar				Faiz Ödeme Gücü Faal. Karı + Fin. Gid. / Fin. G.				
			1988	1989	1990	1991	1988	1989	1990	1991	
BÜYÜK ÖLÇEKLİLER	1	Akcimento	1917	0.06	0.02	0.17	0.12	2.37	1.21	5.91	5.45
	2	Başı Anadolu	1536	0.37	0.32	0.14	0.35	79.90	50.93	30.37	16.44
	3	Nuh	1500	0.28	0.26	0.09	0.23	114.04	287.94	10.44	201.11
	4	Ganakkale	1485	0.06	0.04	0.01	0.01	0.53	1.01	0.68	1.02
	5	Çimşak	1422	0.27	0.13	0.09	0.12	7.11	10.63	1.70	2.52
	6	Adana	1335	0.39	0.27	0.27	0.30	371.66	22.47	260.90	109.71
	7	Cimentas	1283	0.24	0.16	0.02	0.14	6.68	103.83	7.58	1.52
	8	Aslan	1206	0.08	0.11	0.27	0.15	1.30	2.53	15.39	3.41
	9	Bursa	1013	0.34	0.31	0.27	0.38	380.57	19.01	95.33	589.50
		Büyük ölçeklilerin Ortancası	Bin ton ve üzeri	0.27	0.18	0.15	0.22	7.11	19.01	10.44	5.45
ORTA ÖLÇEKLİLER	1	Göltaş	749	0.29	0.23	0.19	0.22	35.87	17.56	8.33	19.94
	2	Yibitaş	695	0.19	0.18	0.12	0.02	3.55	6.00	2.85	1.33
	3	Baştas	673	0.12	0.10	0.08	0.12	3.35	2.32	2.18	4.66
	4	Bolu	626	0.28	0.30	0.31	0.27	17.12	20.60	59.27	11.14
	5	İskenderun	604	(0.08)	(0.09)	(0.02)	(0.02)	0.26	0.19	0.91	0.86
	6	Denizli	553	(0.07)	(0.14)	0.00	0.09	(0.07)	0.50	1.07	2.19
	7	Konya	547	0.48	0.26	0.43	0.43	—	—	—	—
	8	Ünye	543	0.23	0.17	0.18	0.22	99.80	14.29	32.33	62.13
	9	Ladik	524	0.16	0.21	0.27	0.13	3.92	7.21	12.20	4.12
		Orta ölçeklilerin Ortancası	500 - 1000 ton arası	0.20	0.18	0.18	0.18	3.35	7.21	8.33	4.12
KÜÇÜK ÖLÇEKLİLER	1	Eskişehir	499	0.23	0.07	0.04	0.13	4.47	1.56	1.29	1.89
	2	Gaziantep	462	0.23	0.10	0.08	0.12	7.74	2.27	2.89	4.95
	3	Çorum	413	0.34	0.15	0.21	0.13	86.06	6.51	25.30	9.69
	4	Adıyaman	406	(0.06)	0.18	0.19	0.10	0.11	5.75	8.04	3.34
	5	Trabzon	397	0.15	0.03	0.09	0.04	13.09	1.27	2.02	1.65
	6	Mardin	377	0.28	0.25	0.41	0.49	59.32	86.14	1370.10	573.22
	7	Afyon	374	0.20	0.18	0.18	0.05	35.24	553.33	30.37	1.92
	8	Niğde	336	0.32	0.21	0.21	0.09	59.67	12.88	—	7.13
	9	Şanlıurfa	314	(0.57)	(0.16)	(0.05)	(0.06)	(0.53)	0.43	0.67	0.49
	10	Ergani	308	(0.48)	(0.47)	(0.11)	(0.30)	(0.58)	(0.22)	0.41	(0.52)
	11	Askale	293	(0.03)	0.08	0.24	0.26	1.75	1.67	7.00	12.08
	12	Sivas	290	0.24	0.17	0.10	(0.23)	7.34	3.12	2.45	0.34
	13	Elazığ	289	(0.02)	(0.24)	(0.13)	(0.28)	0.99	0.19	0.44	0.07
	14	Bartın	247	0.18	0.10	0.14	0.01	17.70	7.20	46.50	4.97
	15	Kurtalan	216	(0.53)	(0.62)	(0.21)	(0.52)	(0.52)	(0.40)	(0.28)	(0.43)
	16	Kars	180	(0.14)	(0.48)	(0.29)	(0.25)	(0.05)	(0.55)	(0.03)	0.25
	17	Van	156	(0.10)	(0.37)	(0.08)	(0.44)	0.65	0.20	0.68	0.19
	Küçük ölçeklilerin Ortancası	500 tonun altı	0.15	0.08	0.09	0.01	4.47	1.67	2.45	1.92	
Çimento Sektörünün Ortancası			0.19	0.13	0.12	0.12	6.68	5.75	8.04	3.41	

Kaynak: Tablodaki oranlar, ilgili işletmelerin finansal tablolarından yararlanılarak tarafımdan hesaplanmıştır.

3.3.2. ORANLARIN DEĞERLENDİRMELERİ

3.3.2.1. LİKİDİTE ORANLARI

3.3.2.1.1. CARİ ORAN

Türkiye çimento sektörüne ait işletmelerin ölçeklerine göre sınıflandırılması sonucu cari oran ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 1,22 ile 1,54, orta ölçekli işletmelerde 1,88 ile 1,63 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 0,94 ile 1,24 arasında değişen değerler almıştır.

Görüldüğü gibi orta ölçekli işletmelere ait cari oran ortanca değeri ülkemiz koşullarında yeterlidir.

Büyük ölçekli işletmelere ait cari oran ortanca değeri ise son iki yılda 1,5 civarında gerçekleşmiş olup ülkemiz şartlarında yeterli kabul edilebilir.

Küçük ölçekli işletmelere ait cari oran ortanca değeri ise yeterli kabul edilemeyecek seviyededir.

3.3.2.1.2. LİKİDİTE ORANI

Çimento sektörümüze ait likidite oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 0,46 ile 1,08, orta ölçekli işletmelerde 0,55 ile 0,82 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 0,15 ile 0,55 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden büyük ölçekli işletmelere ait son yıl değeri olan 1,08 yeterli kabul edilebilir. Bir de orta ölçekli işletmelere ait ortanca değer almış olduğu 0,82 değeri ülkemiz koşullarında yeterli sayılabilir. Küçük ölçekli işletmelere ait değerler ise, son iki yılda artış eğiliminde olmakla birlikte şimdilik istenen seviyenin altındadır.

3.3.2.1.3. NAKİT ORANI

Çimento sektörümüze ait nakit oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 0,14 ile 0,58, orta ölçekli işletmelerde 0,19 ile 0,49 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 0,02 ile 0,03 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden büyük ve orta ölçekli işletmelere ait olanları yeterli olup, sadece 1989 yılında biraz nakit sıkıntısı yaşanmıştır.

Küçük ölçekli işletmelerin nakit oranları ise, Mardin çimento işletmesinin değerleri ve Eskişehir ile Trabzon işletmelerinin son yıl değerleri dışında istenenin altındadır.

3.3.2.2. FAALİYET ORANLARI

3.3.2.2.1. ALACAK DEVİR HIZI ORANI

Çimento sektörümüze ait işletmelerin ölçeklere göre sınıflandırılması sonucu olacak devir hızı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 22,98 ile 10,24, orta ölçekli işletmelerde 13,08 ile 19,50 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 55,08 ile 11,92 arasında değişen değerler almıştır.

Alacak devir hızı oranı için 12 değerinin yeterli kabul edildiği düşünöldüğünde, sektördeki işletmelerin oranları yeterli kabul edilebilir.

Ancak, büyük ve küçük ölçekli işletmelerin son yıl değerleri istenen seviyenin biraz altında gerçekleşmiş olup, bu işletmelerin alacaklarının tahsilinde biraz daha dikkatli davranmaları gerekmektedir.

3.3.2.2.2. STOK DEVİR HIZI ORANI

Çimento sektörümüze ait işletmelerin ölçeklere göre sınıflandırılması sonucu stok devir hızı ortanca değerleri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 6,27 ile 4,86, orta ölçekli işletmelerde 7,07 ile 4,54 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 3,69 ile 4.59 arasında değişen değerler almıştır.

Stok devir hızı oranı için 8 değerinin yeterli kabul edildiği dikkate alınırsa, sektörde birkaç istisnai değer dışında bütün oranlar istenilenin altındadır.

3.3.2.3. FİNANSAL YAPI ORANLARI

3.3.2.3.1. BORÇLANMA ORANI

Çimento sektörümüzde borçlanma oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 0,80 ile 0,72, orta ölçekli işletmelerimizde 0,55 ile 0,80 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 1,50 ile 0,60 arasında değişmiştir.

Görüldüğü gibi, bu değerlerden küçük ölçekli işletmeler dışındakiler yeterli seviyededirler. Küçük ölçekli işletmelerin finansmanında yabancı kaynakların oranı istenenin üzerinde olmakla birlikte, bu değerler ülkemiz koşullarında normal kabul edilmektedir.

3.3.2.3.2. KALDIRAÇ ORANI

Çimento sektörümüzde kaldıraç oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 0,44 ile 0,39, orta ölçekli işletmelerimizde 0,35 ile 0,46 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 0,60 ile 0,71 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden küçük ölçekli işletmelerimize ait olanlarında borçların aktiflerdeki payı istenenin üzerinde olup, bu durum işletmelerin riskli finans edildiklerini ifade etmektedir.

Bunun en önemli nedeni, küçük ölçekli işletmelerin çoğunluğunu oluşturan devlet işletmelerinin yetersiz sermayeleri ve geçmiş yıllara ait zararlardan ötürü özvarlıklarındaki azalmadır.

Büyük ve orta ölçekli işletmelerin kaldıraç oranı ortanca değerleri ise yeterli seviyededir.

3.3.2.3.3. BORÇ YAPISI ORANI

Çimento sektörümüze ait borç yapısı oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 0,81 ile 0,74, orta ölçekli işletmelerimizde 0,76 ile 0,74 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 0,77 ile 0,66 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerler, uzun süreli yabancı kaynak sağlamanın zor olduğu ölkemiz koşullarında kabul edilen değerlerdir.

3.3.2.4. KARLILIK ORANLARI

3.3.2.4.1. AKTİF KARLILIğI ORANI

Çimento sektörümüze ait aktif karlılığı oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 0,42 ile 0,25 arasında azalış eğiliminde, orta ölçekli işletmelerde 0,34 ile 0,19 arasında azalış eğiliminde ve küçük ölçekli işletmelerde de 0,29 ile 0,19 arasında dalgalanan değerler almıştır.

Bu değerler, ölkemiz koşullarında diğer sektörler ve enflasyonla karşılaştırıldığında yeterli kabul edilebilir. Ancak, tüm gruplarda değerler son yılda azalış eğiliminde olup, bu durum ölkemiz ekonomik koşullarının, çimento sektörünün aktif karlılığını olumsuz etkilediğini göstermektedir.

3.3.2.4.2. ÖZSERMAYE KARLILIğI ORANI

Çimento sektörümüze ait özsermaye karşılığı oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 0,55 ile 0,44, orta ölçekli işletmelerde 0,45 ile 0,31 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 0,38 ile 0,13 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden küçük işletmelere ait son yıl ortanca değeri 0,13 çok düşük olup, diğer değerler kabul edilebilir seviyededirler.

3.3.2.4.3. NET DÖNEM KARININ AKTİFLERE ORANI

Çimento sektörümüzdeki işletmelere ait net dönem karının aktiflere oranının ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 0,24 ile 0,12, orta ölçekli işletmelerimizde 0,14 ile 0,11 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 0,07 ile 0,03 arasında değişmiştir.

Görüldüğü gibi, bu oranda da küçük ölçekli işletmelerimiz, bir çok fabrikanın net dönem karı elde edememesinden dolayı diğer işletmelerin gerisinde kalmıştır.

Büyük ve orta ölçekli işletmelerin ortanca değerleri ise ülkemiz koşullarında yeterli kabul edilebilir.

3.3.2.4.4. BRÜT KAR MARJİ ORANI

Çimento sektörümüze ait brük kar marjı oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerde 0,40 ile 0,35, orta ölçekli işletmelerde 0,29 ile 0,43 ve küçük ölçekli işletmelerde ise 0,34 ile 0,40 arasında değişen değerler almıştır.

Görüldüğü gibi, satış fiyatları üzerinden karlılığı ifade eden bu oran sektörler arasında birbirine yakın ve yeterli değerler almıştır. Bu durum kullanılan teknolojilerin fazla farklılık göstermemesi sonucu, maliyetlerin de birbirine yakın değerler aldığı bir göstergesidir.

3.3.2.4.5. KAR MARJİ ORANI

Çimento sektörümüze ait kar marjı oranı ortanca değerleri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 0,27 ile 0,15, orta ölçekli işletmelerimizde 0,20 ile 0,18 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 0,15 ile 0,01 arasında değişen değerler almıştır.

Küçük ölçekli işletmelerin ortanca değeri, son yıllarda bu gruptaki işletmelerin bir kısmının kar elde edememeleri sonucu çok düşük değerler almıştır.

Büyük ve orta ölçekli işletmelerin aldığı değerler ise yeterli kabul edilebilirler.

3.3.2.4.6. FAİZ ÖDEME GÜCÜ ORANI

Çimento sektörümüze ait faiz ödeme gücü oranı ortanca değeri son dört yılda büyük ölçekli işletmelerimizde 19,01 ile 5,45 orta ölçekli işletmelerimizde 3,35 ile 8,33 ve küçük ölçekli işletmelerimizde ise 4,47 ile 1.67 arasında değişen değerler almıştır.

İşletmelerin ödemek zorunda kaldıkları finansman giderlerinin kaç katını faaliyetleri sonucu kazandıklarını gösteren bu oranın ülkemiz için 3 olmasının yeterli olduğu düşünülürse, küçük ölçekli işletmelerimizin son yıllarda aldıkları değerler yetersiz kalmıştır.

3.3.3. DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

Türkiye Çimento Sektörü'nün fabrika ölçekleri açısından finansal oranlar yöntemi kullanılarak analiz edilmesiyle şu sonuçlara varılmıştır:

Kısa vadeli borç ödeme gücünün göstergesi olan likidite oranlarında orta ölçekli işletmelerin değerleri ülkemiz koşullarında oldukça iyi, büyük ölçekli işletmelerin de özellikle son yıl değerleri yeterlidir.

Küçük ölçekli işletmelerin likidite oranları ise, özellikle hazır değerlerinin çok düşük olmasından dolayı ülkemiz koşullarında yetersiz seviyededir.

İktisadi varlıkların iyi kullanılıp kullanılmadığını gösteren faaliyet oranlarından alacak devir hızı oranı ortanca değerleri, büyük ve küçük ölçekli işletmelerin son yıl değerleri dışında yeterli seviyededir.

Büyük ve küçük ölçekli işletmelerin ortanca değerleri ise son yılda azalarak yeterli kabul edilen 12 seviyesinin biraz altına inmiştir. Bu işletmelerin alacaklarının tahsiline daha dikkatli olmaları gerekmektedir.

Stok devir hızı oranı ise, tüm gruplarda istenenin altında olup, bu durum stok dönemlerinin 1,5 ayın üzerinde olduğunu göstermektedir.

İşletmelerin dengeli bir şekilde finanse edilip edilmediklerinin göstergesi olan finansal yapı oranlarında ise borçlarla özvarlıklar arasında genelde bir denge söz konusudur.

Küçük ölçekli işletmeler yetersiz özvarlıklarından dolayı yabancı kaynaklara diğer işletmelerden daha fazla yer vermişlerdir.

Ayrıca, uzun vadeli yabancı kaynak sağlamadaki güçlüklerden dolayı bütün işletmelerin borçlanma yapısı kısa vadeli borç ağırlıklıdır.

Karlılık oranlarında büyük ölçekli işletmelerin değerleri başı çekmekte, bu değerleri orta ölçekli işletmelerin değerleri izlemektedir. Çoğunluğu devlet işletmelerinden oluşan küçük ölçekli işletmelerin ise özellikle net dönem karları düşük değerlerdedir.

İşletmelerin, faaliyetleri sonucu, ödemek zorunda kaldıkları finansman giderlerinin kaç katını kazandıklarını gösteren faiz ödeme gücü oranı ise, küçük ölçekli işletmelerde son yıllarda istenenin altında değerler almıştır.

3.4. TÜRKİYE ÇİMENTO SEKTÖRÜNDEKİ KAMU ÇİMENTO FABRİKALARININ ÖZELLEŞTİRME AÇISINDAN FİNANSAL ORANLAR YÖNTEMİYLE ANALİZİ

3.4.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde kamu sektörü çimento fabrikalarının finansal oranları özelleştirme açısından incelenmiştir.

Devlet, 1989-1991 yılları arasında sahip olduğu çimento fabrikalarından 11 adedini halka arz ve blok satış yollarıyla özelleştirmiştir. Elinde kalan diğer 16 fabrikanın 11'ini de 1991 yılından itibaren özelleştirme programına almıştır. Bu 11 fabrikadan Adıyaman Çimento dışındaki 10 tanesinin satış işlemi Kamu Ortaklığı İdaresi'nce 17.6.1993 tarihinde tamamlanmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde kamu fabrikalarımız özelleştirme açısından, özelleştirme programına alınanlar (11 adet) ve alınmayanlar (5 adet) şeklinde iki gruba ayrılarak incelenmiştir.

Tablo: 3.3.'de bu 16 kamu fabrikasının son dört yılına ait finansal oranları, özelleştirme programı açısından iki gruba ayrılmış olarak verilmektedir.

Her iki gruba ait ortanca değerler ve kamu sektörü ortanca değerleri de tabloda yer almaktadır.

Tabloları takiben finansal oranların değerlendirmeleri yer almaktadır.

TABLO 3.3. Kamu Fabrikalarına Ait Finansal Oranların Üzelleştirme Programına Dahil Edilişlerine Göre Dağılımı

	L İ K İ D İ T E O R A N L A R I											
	Cari Oran				Likidite Oranı				Nakit Oranı			
	Dönen Var. / Kısa V. Borç.				D.V. - Stok - Diğer D.V. / K.V.B.				Hazır Değ. + Menk.K. / K.V.B.			
	'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91
İşletmeler												
1 Adıyaman	1.86	2.86	2.85	2.56	0.85	1.99	2.22	1.79	0.01	0.02	0.02	0.02
2 Askale	0.83	1.06	1.72	2.01	0.06	0.12	0.41	0.83	0.01	0.04	0.03	0.01
3 Bartın	1.19	1.49	1.84	2.13	0.31	0.35	0.93	0.81	0.02	0.06	0.04	0.03
4 Çorum	1.59	1.26	1.76	2.31	0.40	0.18	0.90	1.11	0.02	0.01	0.01	0.07
5 Denizli	0.47	0.32	0.52	1.26	0.23	0.16	0.17	0.83	0.02	0.07	0.09	0.03
6 Gaziantep	1.15	0.94	1.52	2.01	0.26	0.15	0.41	0.35	0.05	0.02	0.03	0.08
7 İskenderun	0.50	0.56	0.48	0.74	0.12	0.07	0.15	0.33	0.03	0.01	0.01	0.01
8 Ladik	2.74	2.81	2.51	2.20	1.93	1.89	1.91	1.59	0.05	0.03	0.01	0.01
9 Sivas	0.79	1.09	0.91	0.55	0.16	0.05	0.14	0.03	0.00	0.00	0.00	0.00
10 Sanlıurfa	0.27	0.29	0.43	0.82	0.05	0.10	0.15	0.24	0.00	0.01	0.01	0.00
11 Trabzon	1.03	0.67	0.94	1.15	0.14	0.09	0.10	0.43	0.12	0.07	0.09	0.39
ORTANCA	1.03	1.06	1.52	1.63	0.23	0.16	0.29	0.62	0.03	0.03	0.03	0.03
1 Elazığ	0.78	0.38	0.47	0.37	0.04	0.03	0.05	0.06	0.01	0.00	0.02	0.02
2 Ergani	0.31	0.29	0.40	0.48	0.04	0.03	0.10	0.15	0.00	0.01	0.01	0.02
3 Kars	0.31	0.37	0.34	0.31	0.02	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00	0.01
4 Kurtalan	0.17	0.17	0.28	0.33	0.01	0.01	0.09	0.03	0.00	0.00	0.01	0.01
5 Van	0.63	0.45	0.40	0.23	0.04	0.02	0.02	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00
ORTANCA	0.44	0.37	0.38	0.33	0.04	0.02	0.05	0.05	0.01	0.00	0.01	0.01
Kamu Sektörü Ortancası	0.79	0.62	0.72	0.99	0.13	0.10	0.15	0.38	0.01	0.01	0.01	0.01

(TABLO 3.3. 'ün Devamı)

	F A A L İ Y E T O R A N L A R I				F İ N A N S A L Y A P I O R A N L A R I			
	Stok Devir Hızı		Alacak Devir Hızı		Borçlanma Oranı		Borçlar / Özvarlık	
	'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91
İşletmeler								
1 Adıyaman	3.92	4.82	6.50	5.64	4.42	2.73	2.21	2.23
2 Askale	1.78	2.47	2.65	2.98	50.02	57.03	14.16	6.62
3 Bartın	4.16	4.82	4.59	5.85	20.27	22.13	5.23	9.43
4 Çorum	2.16	3.23	3.85	5.02	10.81	33.14	5.05	6.53
5 Denizli	11.57	10.37	7.32	5.68	13.17	19.50	35.06	3.81
6 Gaziantep	3.42	4.29	5.33	4.10	18.10	24.91	17.16	6.37
7 İskenderun	13.90	9.27	10.15	6.59	64.98	58.18	20.23	6.70
8 Ladik	3.43	3.62	4.09	5.06	1.90	2.21	1.94	2.11
9 Sivas	1.93	2.49	2.83	2.62	21.09	130.49	19.77	45.88
10 Şanlıurfa	2.30	3.77	5.44	4.47	13.60	11.20	5.29	6.62
11 Trabzon	4.39	4.80	4.02	4.80	1435.00	376.20	380.90	337.70
ORTANCA	3.43	4.29	4.59	5.02	18.10	24.91	14.16	6.60
1 Elazığ	1.93	3.00	4.27	4.62	56.84	69.32	68.50	44.90
2 Ergani	3.69	2.76	4.82	4.69	20.62	38.43	21.44	12.36
3 Kars	3.91	2.14	2.34	3.22	102.60	150.00	—	—
4 Kurtalan	4.73	4.69	4.62	4.37	77.90	68.20	11.51	46.63
5 Van	2.01	2.19	2.83	3.47	67.63	71.13	116.89	143.70
ORTANCA	3.69	2.76	4.27	4.37	67.63	69.32	68.50	46.63
Kamu Sektörü Ortancası	3.56	3.70	4.43	4.66	20.86	47.73	18.47	10.68
ORTANCA	1.47	1.24	1.48	1.17	1.47	1.24	1.48	1.17
ORTANCA	8.19	(10.86)	(4.32)	(3.09)	8.19	(10.86)	(4.32)	(3.09)
ORTANCA	30.75	8.79	2.41	3.00	30.75	8.79	2.41	3.00
ORTANCA	(23.31)	(5.15)	(4.60)	(4.02)	(23.31)	(5.15)	(4.60)	(4.02)
ORTANCA	(11.03)	(16.48)	(29.98)	(24.82)	(11.03)	(16.48)	(29.98)	(24.82)
ORTANCA	7.50	(4.18)	(6.33)	(2.37)	7.50	(4.18)	(6.33)	(2.37)
ORTANCA	8.19	(5.15)	(5.50)	(3.00)	8.19	(5.15)	(5.50)	(3.00)
ORTANCA	1.54	0.94	0.83	0.58	1.54	0.94	0.83	0.58

(TABLO 3.3.'ün Devamı)

	FİNANSAL YAPI ORANLARI				KARLILIK ORANLARI			
	Kaldıraç Oranı Borçlar / Aktif				Aktif Karlılığı Faal. Karı + Fin. Gid. / Aktif			
	'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91
İşletmeler								
1 Adıyaman	0.41	0.30	0.30	0.32	0.43	0.48	0.59	0.67
2 Askale	0.73	0.49	0.38	0.37	0.92	1.00	0.96	0.91
3 Bartın	0.55	0.43	0.66	0.71	0.96	0.96	0.64	0.55
4 Çorum	0.49	0.47	0.72	0.63	0.98	0.95	0.60	0.54
5 Denizli	0.90	0.57	0.39	0.32	0.17	0.58	0.55	0.62
6 Gaziantep	0.60	0.61	0.71	0.68	0.70	0.74	0.47	0.46
7 İskenderun	0.73	0.90	0.90	0.85	0.80	0.92	0.94	0.95
8 Ladik	0.35	0.55	0.32	0.36	0.46	0.55	0.70	0.75
9 Sivas	0.57	0.72	0.66	1.06	0.70	0.68	0.74	0.83
10 Şanlıurfa	0.95	0.72	0.50	0.38	0.70	0.70	0.66	0.58
11 Trabzon	0.62	0.70	0.72	0.71	0.62	0.78	0.69	0.64
ORTANCA	0.60	0.57	0.66	0.50	0.70	0.74	0.66	0.64
1 Elazığ	0.89	1.10	1.30	1.48	0.74	0.82	0.67	0.67
2 Ergani	0.97	0.90	0.71	0.75	0.61	0.67	0.65	0.71
3 Kars	1.04	1.24	1.28	1.33	0.99	1.00	0.99	0.97
4 Kurtalan	1.10	1.06	0.97	1.04	0.69	0.77	0.75	0.77
5 Van	0.88	1.31	1.19	1.73	0.99	1.00	0.99	0.97
ORTANCA	0.97	1.10	1.19	1.33	0.74	0.82	0.75	0.77
Kamu Sektörü Ortancası	0.73	0.67	0.71	0.71	0.70	0.78	0.68	0.69

(TABLO 3.3. 'ün Devamı)

		K A R L I L I K O R A N L A R I											
		Özsermaye Karlılığı Vergi Ön. Kar / Özvarlık			Net Dönem Karı/Aktif			Brüt Kar Marjı Brüt Satış Karı / Net Satışlar					
		'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91
K.O. Tarafından Özelleştirme Programında Alınan Kamu Fabrikaları	İşletmeler												
	1 Adıyaman	(0.06)	0.19	0.23	0.13	(0.04)	0.10	0.09	0.06	0.29	0.37	0.40	0.38
	2 Askale	(0.17)	0.31	0.75	0.76	(0.05)	0.12	0.23	0.30	0.46	0.47	0.53	0.51
	3 Bartın	0.90	0.46	0.83	0.06	0.22	0.05	0.07	(0.02)	0.44	0.39	0.43	0.29
	4 Çorum	1.24	0.67	1.48	0.78	0.31	0.13	0.12	0.16	0.48	0.51	0.51	0.46
	5 Denizli	(0.29)	(0.18)	0.00	0.08	(0.03)	(0.08)	0.00	0.04	0.23	0.37	0.40	0.44
	6 Gaziantep	0.81	0.38	0.62	0.58	0.16	0.06	0.04	0.05	0.44	0.44	0.41	0.41
	7 İskenderun	(0.99)	(2.06)	(0.50)	(0.27)	(0.26)	(0.21)	(0.05)	(0.04)	0.23	0.28	0.31	0.43
	8 Ladik	0.14	0.20	0.32	0.18	0.05	0.07	0.11	0.05	0.45	0.46	0.53	0.45
	9 Sivas	0.65	0.53	0.37	(4.49)	0.19	0.15	0.09	(0.28)	0.45	0.46	0.44	0.34
	10 Şanlıurfa	(4.74)	(0.28)	(0.06)	(0.06)	(0.22)	(0.08)	(0.03)	(0.04)	0.32	0.32	0.35	0.37
11 Trabzon	0.69	0.20	0.62	0.76	0.18	0.04	0.12	0.03	0.34	0.32	0.37	0.36	
ORTANCA		0.14	0.25	0.43	0.13	0.05	0.06	0.09	0.04	0.44	0.39	0.41	0.41
Özelleştirilmiş Büyük ölçekli Kamu Fabrikası	1 Elazığ	(0.17)	(2.80)	(0.75)	(1.04)	(0.02)	(0.28)	(0.22)	(0.48)	0.32	0.32	0.38	0.35
	2 Ergani	(7.23)	(2.03)	(0.33)	(0.93)	(0.23)	(0.21)	(0.10)	(0.23)	0.16	0.25	0.35	0.27
	3 Kars	(3.83)	(1.43)	(1.10)	(1.05)	(0.17)	(0.34)	(0.31)	(0.35)	0.18	0.20	0.36	0.37
	4 Kurtalan	(2.88)	(4.35)	(4.32)	(8.25)	(0.29)	(0.28)	(0.14)	(0.35)	0.23	0.18	0.24	0.28
	5 Van	(0.97)	(1.52)	(0.71)	(1.00)	(0.11)	(0.48)	(0.13)	(0.73)	0.39	0.34	0.40	0.37
ORTANCA		(2.88)	(2.03)	(0.75)	(1.00)	(0.17)	(0.28)	(0.14)	(0.35)	0.23	0.25	0.36	0.35
Kamu Sektörü Ortancası		(0.17)	0.01	0.12	0.00	(0.04)	(0.02)	0.02	(0.03)	0.33	0.37	0.40	0.37

		KARLILIK ORANLARI :							
		Kar Marjı Oranı			Faiz Ödeme Gücü				
		Vergi Önc. Kar/Net Satışlar			Faal. Karı + Fin. Gid./Fin. Gid.				
		'88	'89	'90	'91	'88	'89	'90	'91
K.O.İ. Tarafından Özelleştirme Programında Alınan Kamu Fabrikaları	İşletmeler								
	1 Adıyaman	(0.06)	0.18	0.19	0.10	0.11	5.75	8.04	3.34
	2 Aşkale	(0.03)	0.08	0.24	0.26	1.75	1.67	7.00	12.08
	3 Bartın	0.18	0.10	0.14	0.01	17.70	7.20	46.50	4.97
	4 Çorum	0.34	0.15	0.21	0.13	86.06	6.51	25.30	9.69
	5 Denizli	(0.07)	(0.14)	0.00	0.03	(0.07)	0.50	1.07	2.19
	6 Gaziantep	0.23	0.10	0.08	0.12	7.74	2.27	2.89	4.95
	7 İskenderun	(0.08)	(0.09)	(0.02)	(0.02)	0.26	0.19	0.91	0.86
	8 Ladik	0.16	0.21	0.27	0.13	3.92	7.21	12.20	4.12
	9 Sivas	0.24	0.17	0.10	(0.23)	7.34	3.12	2.45	0.34
	10 Şanlıurfa	(0.57)	(0.16)	(0.05)	(0.06)	(0.53)	0.43	0.67	0.49
11 Trabzon	0.15	0.03	0.09	0.04	13.09	1.27	2.02	1.65	
	ORTANCA	0.10	0.10	0.10	0.09	2.75	2.27	2.60	3.34
Özelleştirilmesi Düşünülmeyen Kamu Fabrik.	1 Elazığ	(0.02)	(0.24)	(0.13)	(0.28)	0.99	0.19	0.44	0.07
	2 Ergani	(0.48)	(0.47)	(0.11)	(0.30)	(0.58)	(0.22)	0.41	(0.52)
	3 Kars	(0.14)	(0.48)	(0.29)	(0.25)	(0.05)	(0.55)	(0.03)	0.25
	4 Kurtalan	(0.53)	(0.62)	(0.21)	(0.52)	(0.52)	(0.40)	(0.28)	(0.43)
	5 Van	(0.10)	(0.37)	(0.08)	(0.44)	0.63	0.20	0.68	0.19
	ORTANCA	(0.14)	(0.47)	(0.13)	(0.30)	(0.05)	(0.22)	0.41	0.07
	Kamu Sektörü Ortancası	(0.05)	(0.03)	0.04	0.00	0.81	0.89	1.55	1.26

Kaynak: Tablodaki oranlar, ilgili işletmelerin finansal tablolarından yararlanarak tarafımdan hesaplanmıştır.

3.4.2. ORANLARIN DEĞERLENDİRMELERİ

3.4.2.1. LİKİDİTE ORANLARI

3.4.2.1.1. CARİ ORAN

Kamu çimento sektörüne ait cari oran ortanca değeri son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 1,03 ile 1,63 arasında artan ve özelleştirilmeyen işletmelerde ise 0,44 ile 0,33 arasında azalan değerler almıştır.

Bu değerlerden sadece özelleştirilen işletmelerin son iki yıl ortanca değerleri ülkemiz şartlarında yeterli kabul edilebilir seviyededir.

3.4.2.1.2. LİKİDİTE ORANI

Kamu sektörümüze ait çimento işletmelerimizin likidite oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerimizde 0,16 ile 0,62 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerimizde ise, 0,02 ile 0,05 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerin hepsi istenenin altında likidite değerleri olup, yalnız özelleştirilen işletmelere ait son yıl değeri olan 0,62, ülkemiz koşullarında yeterli kabul edilebilir.

3.4.2.1.3. NAKİT ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait nakit oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,03 değerinde sabit kalırken, özelleştirilmeyen işletmelerde 0,01 ve altında değerler almıştır.

Bu nakit oranlarından hiçbirisi kısa vadeli borç ödeme gücü açısından yeterli değildir.

3.4.2.2. FAALİYET ORANLARI

3.4.2.2.1. ALACAK DEVİR HIZI ORANI

Kamu sektörümüze ait alacak devir hızı oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerimizde 24,91 ile 6,60 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerimizde ise 69,32 ile 46,63 arasında değişen değerler almışlardır.

Alacak devir hızı oranı için 12 değeri yeterli kabul edilebildiğine göre, bu değerlerden özelleştirilen işletmelere ait son yıl değeri dışındaki değerler yeterli seviyededirler.

Özelleştirilmeyen işletmelerin oranlarının büyük çıkmasının nedeni kısa vadeli ticari alacaklarının düşük değerlerde olmasıdır.

3.4.2.2.2. STOK DEVİR HIZI ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait stok devir hızı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 3,43 ile 5,02 arasında artarak ve özelleştirilmeyen işletmelerde ise 2,76 ile 4,37 arasında değişmiştir.

Bu değerlerin hepsi 8'den küçük olup, istenenin üzerinde stokta kalma süresini ifade etmektedirler.

3.4.2.3. FİNANSAL YAPI ORANLARI

3.4.2.3.1. BORÇLANMA ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait borçlanma oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerimizde 1,48 ile 1,17 arasında dalgalanan ve özelleştirilmeyen işletmelerimizde ise 8,19 ile (5,50) arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden özelleştirilen işletmelere ait olanları ülkemiz koşullarında kabul edilebilir değerlerdir. Özelleştirilmeyen işletmelerin ise, geçmiş yıllar zararlarından ötürü çoğunlukla negatif veya küçük değerler alan özvarlıkları bu oranların da negatif ve yetersiz çıkmasına neden olmuştur.

3.4.2.3.2. KALDIRAÇ ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait kaldıraç oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,66 ile 0,50 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerde ise 0,97 ile 1,33 arasında artan değerler almıştır.

Bu değerlerden özelleştirilen işletmelerimize ait olanları ülkemiz koşullarında normal karşılanabilir. Özelleştirilmeyen işletmelerimizin değerleri ise, aşırı borçlanma ile finanse edildiklerinden dolayı tehlike sinyalleri vermektedir.

3.4.2.3.3. BORÇ YAPISI ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait borç yapısı oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,74 ile 0,64 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerde ise 0,74 ile 0,82 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerler, uzun süreli borç sağlamanın zor olduğu ülkemiz koşullarında normal kabul edilen değerlerdir.

3.4.2.4. KARLILIK ORANLARI

3.4.2.4.1. AKTİF KARLILIğI ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait aktif karlılığı oranı ortancası özelleştirilen işletmelerde 0,29 ile 0,20 ve özelleştirilmeyen işletmelerde ise (0,03) ile 0,05 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden, özelleştirilmeyen işletmelerin bir kısmının zarar etmesi sonucu bu işletmelerin oranlarının yetersiz değerler aldığı görülmektedir.

3.4.2.4.2. ÖZSERMAYE KARLILIğI ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait özsermaye karlılığı oranı ortanca değer olarak son dört yılda, özelleştirilen işletmelerimizde 0,43 ile 0,13 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerimizde ise (2,88) ile (0,75) arasında değişmiştir.

Bu değerlerden özelleştirilen işletmelerin değerleri ülkemiz koşullarında yeterli kabul edilebilirken, özelleştirilmeyen işletmelerin değerleri ise bu işletmelerin hiçbirinin vergi öncesi kar elde edememesi sonucu negatif ve yetersiz seviyededir.

3.4.2.4.3. NET DÖNEM KARININ AKTİFLERE ORANI

Kamu çimento sektörüne ait net dönem karının aktiflere oranının ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,09 ile 0,04 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerde ise (0,14) ile (0,35) arasında değişen değerler almıştır.

Görüldüğü gibi, vergi öncesi kar elde edemeyen işletmelerin net dönem karı da elde edememeleri sonucunda bu oran özelleştirilmeyen işletmelerimizde negatif değerler almıştır.

3.4.2.4.4. BRÜT KAR MARJİ ORANI

Kamu çimento sektörüne ait brüt kar marjı oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,44 ile 0,39 arasında, özelleştirilmeyen işletmelerde ise 0,23 ile 0,36 arasında değişen değerler almıştır.

Bu değerlerden, özelleştirilmeyen işletmelerin kullandıkları teknolojileri ve yönetimleri sonucu maliyetlerinin özelleştirilen işletmelere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.2.4.5. KAR MARJİ ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait kar marjı oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 0,10 ile 0,09, özelleştirilmeyen işletmelerde ise (0,47) ile (0,13) arasında değişmiştir.

Bu değerlerden, özelleştirilen işletmelerin vergi öncesi karlarının net satışlarının yaklaşık % 10'u olduğu buna rağmen özelleştirilmeyen işletmelerin yine zarar ettikleri görülmektedir.

3.4.2.4.6. FAİZ ÖDEME GÜCÜ ORANI

Kamu çimento sektörümüze ait faiz ödeme gücü oranı ortancası son dört yılda özelleştirilen işletmelerde 2,27 ile 3,34, özelleştirilmeyen işletmelerde ise (0,22) ile 0,41 arasında değişen değerler almışlardır.

Özelleştirilen işletmelerimizin değerleri ülkemiz koşullarında yeterli kabul edilen seviyede olmakla birlikte son yıllarda artış eğilimindedir.

Özelleştirilmeyen işletmelerimizin değerleri ise, bu işletmelerin zarar etmeleri ve finansman sorunlarını farklı yöntemlerle çözmeleri sonucu istikrarsız ve çok düşük seviyededirler.

3.4.3. DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

Kamu çimento işletmelerimizin özelleştirme açısından finansal oranlar yöntemi kullanılarak analiziyle şu sonuçlara varılmıştır:

Kısa vadeli borç ödeme gücünün göstergesi olan likidite oranları özelleştirilmeyen işletmelerde son derece düşük seviyededir. Özelleştirilen işletmelerin ise, son iki yıldaki cari oranı ile son yıl ilikidite oranı ülkemiz şartlarında yeterli olup, diğer oranları istenenin altındadır.

Ayrıca tüm kamu işletmelerinin hazır değerleri son derece düşük seviyededir.

Faaliyet oranlarından stok devir hızı bütün kamu işletmelerinde istenenin altındadır. Alacak devir hızı ise, özelleştirilen işletmelerin son yılki ortanca değeri dışında sektörün tümünde yeterli seviyededir. Özelleştirilmeyen işletmelerin alacak devir hızlarının yüksek değerler almasının nedeni bu işletmelerin kısa vadeli ticari alacaklarının çok az olmasıdır.

Borç yapılarında ise, özelleştirilmeyen işletmelerde daha fazla olmak üzere, kısa vadeli borçlar ağırlıktadır.

Karlılık oranlarında, özelleştirilen işletmelerin çok yüksek olmamakla birlikte kar elde ettikleri görülmektedir.

Özelleştirilmeyen işletmeler ise, ödemek zorunda kaldıkları faaliyet dışı ve finansman giderleri yüzünden sürekli zarar etmişlerdir.

Bu durum kamuoyunda, kar eden kamu fabrikalarının özelleştirilip, rasyonel yönetilmedikleri için zarar eden kamu fabrikalarının devletin elinde bırakıldığı şeklinde eleştirilere neden olmuştur.

SONUÇ

Türkiye'de çimento sektörünün bugünkü durumunu orta seviyede teknolojik yapıda ancak, yeni teknolojilere mevcut imkanlarla uyum sağlamayı başarmış, sürekli büyüyen, dinamik karakterli olarak tanımlamak mümkündür.

Özellikle 1985 yılında çimento fiyatlarının serbest bırakılması ve iç tüketimdeki canlılık; yeni teknolojilerin uygulanıp maliyetlerin düşürülmesi, verimliliğin artırılması ve çevre korumasına yenilik yatırımlara hız kazandırmıştır.

Bugün Türkiye'de 6'sı klinker öğütme tesisi olmak üzere toplam 46 adet çimento fabrikası mevcuttur. Bu fabrikalardan özel sektöre ait alanları batı bölgelerimizde ve sahilde olup, kapasiteleri genelde 1 milyon ton/yıl'ın üzerindedir. Devlet işletmeleri ise doğu bölgelerimizde ve düşük kapasitelidir.

Fabrikaların yerli yapım oranları ülkemizde sevindirici düzeydedir. Orta büyüklükteki bir çimento fabrikasının ağırlıkça % 85-90, değerice % 60'dan fazlası yerli olarak üretilmektedir.

Enerji tasarrufuna yönelik olarak fuel-oil kullanımından kömür kullanımına geçişte büyük başarı sağlanmış ve özel sektör fabrikalarında bu dönüşüm tamamlanmıştır.

Hammadde ve katkı maddeleri açısından ise ülkemiz çok şanslı durumdadır. Hammadde kaynaklarımız yeterli ve istenen kalitededir.

Bu avantajların yanında sektörün güçlenmesi gereken yönleri ise şöyle sıralanabilir :

-Elektrik enerjimizin kesintiye uğraması ve voltaj dalgalanmaları üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

-Ülkemiz linyit kaynaklarının genelde düşük kalorili olması nedeniyle, dışa bağımlı petrokok gibi yüksek kalorili kömürlerle karıştırılarak kullanılması gerekmektedir.

- Ülkemizde emek-yoğun nitelikteki sektörde ortalama işçi verimliliği 2100 ton/yıl, A.T. ülkelerinin genelinde 2600 ton/yıl civarındadır. Tam otomasyona geçmiş yeni çimento tesislerinde ise, (örneğin: İngiltere'de) bu oranın 4000 ton/yıl değerine ulaştığı rapor edilmektedir.

Modernizasyona yönelik olarak yapılan yeni yatırımlara (örn: ön kalsiyasyon yatırımı) özel sektör öncülük etmekte ve özelleştirme kapsamına alınan kamu fabrikalarında da aynı gelişmenin sağlanacağı beklenmektedir.

1992 yılı verileriyle 28,6 milyon ton olan çimento üretimimiz Avrupa'da 3., Dünya'da 10. sıradadır. İhracatımız da son yıllardaki istikrarlı artışıyla Avrupa'da 2. sıraya yerleşmiştir.

Avrupa'da üretimi artmakta olan tek ülke olmamız, Orta Doğu ve Türk Cumhuriyetleri'ne yakınlığımız da sektörün pazar sıkıntısının olmadığına göstergeleridir.

Çimento işletmelerimiz, son yıllarda uygulanan özelleştirme programının da öncülüğünü yapmışlardır. 1989 yılından günümüze kadar özelleştirme programına alınan toplam 22 çimento işletmesinden 21'inin satılmasıyla 650 milyon \$'ın üzerinde gelir elde edilmiştir.

Bu özelleştirmede yerli ve yabancı özel işletmeler, geleceğin parlak sektörü çimentoda yerlerini almışlardır.

Ayrıca çalışmamızda, işletmelerin borç ödeme, faaliyet, finansal yapı ve karlılık durumlarının belirlenmesi ve sorunların ortaya çıkarılması için çimento sektörümüze ait işletmelerin finansal tabloları oranlar yöntemiyle analiz edilmiştir.

Sektörün mülkiyet dağılımı açısından analizi sonucunda, özel ve karma işletmelerin oranlarının istenen seviyede olduğu, devlet işletmelerinin ise borç ödeme ve karlılık oranlarının çok yetersiz olduğu gözlenmiştir.

Sektördeki işletmelerin ölçeklere göre analizi sonucunda büyük ve orta ölçekli işletmelerin oranlarının yeterli düzeyde olduğu, küçük ölçekli işletmelerin ise, likidite ve karlılık oranlarının yetersiz oldukları

görülmüştür. Küçük ölçekli işletmelerin genelde devlet işletmelerinden oluştuğuna dikkat edilirse, bu durum mülkiyet dağılımı açısından analizle aynı sonuçları vermektedir.

Sektördeki kamu fabrikalarının özelleştirme açısından analizi sonucunda, özelleştirilen işletmelerin oranlarının ülkemiz koşullarında normal düzeyde oldukları, az da olsa kar elde ettikleri gözlenmektedir. Özelleştirilmeyen işletmelerin ise, borç ödeme güçlerinin yetersiz olduğu ve sürekli zarar ettikleri görülmektedir.

Bu durum kamuoyunda, kar eden fabrikaların özelleştirilip, rasyonel yönetilmeyerek faaliyet dışı ve finansman giderleri altında ezilerek zarar eden fabrikaların devletin elinde bırakıldığı şeklinde eleştirilere neden olmuştur.

Sektörün kuruluş ve gelişme dönemlerinde öncülük eden, son özelleştirmelerden sonra üretimde payı % 11'lere düşen devlet işletmelerinin sektördeki etkinliğinin tamamen yok olup olmayacağını zaman gösterecektir.

EKLER

Çalışmamızın bu kısmında çimento sektörümüze ati toplam 35 adet işletmenin finansal tablolarına yer verilmiştir.

Sırasıyla devlet, karma ve özel sektöre ait tablolar birbirini izlemektedir. Finansal tabloların (bilanço ve gelir tablosu) düzenlenmesinde İMKB şirketler yıllığındaki düzen esas alınmıştır.

SET Holding'e ait 5 adet özel fabrikanın finansal tabloları, elde edilemediği için, yeni faaliyete geçin fabrikaların finansal tabloları ise incelenecek kadar geçmişleri olmadığı için yer alamamıştır.

Finansal tablolarda, ilgili işletmenin son dört yılına ait bilanço ve gelir tabloları birlikte aynı sayfada yer almaktadır.

İncelemede kolaylık olması açısından değerler milyon ile sadeleştirilmiştir.

EK : 1

ADİYAMAN ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	10.249	21.386	41.439	65.767
Hazır Değerler	41	149	228	390
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.739	14.672	32.087	45.640
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	25	62	5	2
Stoklar	4.365	6.048	7.180	15.101
Diğer Dönen Varlıklar	1.079	455	1.939	4.634
DURAN VARLIKLAR	22.136	31.402	41.172	52.651
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	354	587	612	1.246
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	--	--	--	--
Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--
Maddi Duran Varlıklar	37.897	62.433	96.304	147.917
Birikmiş Amortismanlar (-)	(16.232)	(31.803)	(56.100)	(96.936)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	--	--	--	--
Diğer Duran Varlıklar	117	185	356	424
AKTİF TOPLAMI	32.385	52.788	82.611	118.418
KISA VADELİ BORÇLAR	5.683	7.484	14.550	25.733
Finansal Borçlar	3.608	3.463	--	13.617
Ticari Borçlar	343	1.552	--	6.870
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	133	240	--	132
Alınan Sipariş Avansları	1.010	48	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	589	2.181	--	4.514
UZUN VADELİ BORÇLAR	7.535	8.095	10.125	12.565
Finansal Borçlar	--	8.092	--	12.565
Ticari Borçlar	--	--	--	--
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	--	--	--	--
Alınan Sipariş Avansları	--	--	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	--	3	--	--
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	--	--	--	--
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	19.167	3	--	--
ÖZSERMAYE	9.200	37.209	57.936	80.120
Ödenmiş Sermaye	35	9.200	9.200	9.200
Emisyon Primi	13.306	54	--	138
Yeniden Değerleme Değer Artışı	--	26.123	--	61.596
Yedekler	(1.156)	--	--	1.512
Net Dönem Karı (Zararı)	2.218	5.206	7.471	7.674
Geçmiş Yıllar Zararları	32.385	3.374	--	--
PASİF TOPLAMI	32.385	52.788	82.611	118.418
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	20.926	40.037	71.056	101.835
Satışların Maliyeti	14.899	25.116	42.959	62.838
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	6.027	14.921	28.097	38.997
Faaliyet Giderleri	2.674	5.337	10.978	18.081
Diğer Faaliyet Gelirleri	576	1.631	1.986	2.624
Diğer Faaliyet Giderleri	3.783	2.681	3.635	7.225
Finansman Giderleri	1.281	1.483	1.923	4.888
FAALİYET KARI	(1.135)	7.051	13.547	11.427
Olaganüstü Gelirler ve Karlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	21	0	400	1.137
DÖNEM KARI	(1.156)	7.051	13.147	10.290
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	--	1.845	5.676	2.616
NET DÖNEM KARI	(1.156)	5.206	7.471	7.674
Dağıtılan Toplam Temelü	--	--	--	--

EK : 2

AŞKALE ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	5.468	6.068	13.199	26.332
Hazır Değerler	62	229	216	134
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	283	393	2.795	10.174
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	48	50	124	98
Stoklar	4.537	5.004	8.959	13.100
Diğer Dönen Varlıklar	538	392	1.105	2.826
DURAN VARLIKLAR	4.284	5.577	7.638	10.520
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	9	351	356	667
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	257	--	--	--
Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--
Maddi Duran Varlıklar	8.212	12.617	19.371	24.388
Birikmiş Amortismanlar	(4.391)	(7.557)	(12.276)	(14.746)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	--	--	--	--
Diğer Duran Varlıklar	197	166	187	211
AKTİF TOPLAMI	9.752	11.645	20.837	36.852
KISA VADELİ BORÇLAR	6.564	5.729	7.693	12.544
Finansal Borçlar	2.134	719	--	155
Ticari Borçlar	4.229	4.143	1.608	4.084
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	28	50	130	191
Alınan Sipariş Avansları	41	36	181	154
Borç ve Gider Karşılıkları	132	781	5.774	7.960
UZUN VADELİ BORÇLAR	577	--	313	1.233
Finansal Borçlar	577	--	313	1.223
Ticari Borçlar	--	--	--	--
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	--	--	--	--
Alınan Sipariş Avansları	--	--	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	--	--	--	--
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
ÖZSERMAYE	2.611	5.916	12.831	23.075
Ödenmiş Sermaye	1.100	1.100	1.100	1.100
Emisyon Primi	41	49	64	88
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1.964	3.912	6.559	9.781
Yedekler	416	416	419	882
Net Dönem Kârı (Zararı)	(446)	1.349	4.689	11.224
Geçmiş Yıllar Zararları	464	(910)	--	--
PASİF TOPLAMI	9.752	11.645	20.837	36.852
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	14.156	22.413	39.571	67.325
Satışların Maliyeti	7.635	11.782	18.492	32.862
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	6.521	10.631	21.079	34.463
Faaliyet Giderleri	2.902	4.365	8.232	12.991
Diğer Faaliyet Gelirleri	0	0	384	617
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	70	11
Finansman Giderleri	2.068	3.744	1.880	1.828
FAALİYET KARI	1.551	2.522	11.281	20.250
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	113	210	85	79
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	2.110	886	1.775	2.782
DÖNEM KARI	(446)	1.846	9.591	17.547
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	--	497	4.902	6.323
NET DÖNEM KARI	(446)	1.349	4.689	11.224
Dağıtılan Toplam Temettü	--	--	--	--

EK: 3

BARTIN ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	4.611	6.016	15.498	19.876
Hazır Değerler	88	232	313	267
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	811	1.099	7.482	6.964
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	307	66	92	306
Stoklar	2.570	3.629	6.190	9.853
Diğer Dönen Varlıklar	835	990	1.421	2.486
DURAN VARLIKLAR	2.700	3.759	4.349	3.945
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	166	344	369	580
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	4.722	8.217	12.917	18.593
Birikmiş Amortismanlar	(2.200)	(4.821)	(9.161)	(15.448)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	208	208
Diğer Duran Varlıklar	12	19	16	12
AKTİF TOPLAMI	7.311	9.775	19.847	23.821
KISA VADELİ BORÇLAR	3.874	4.045	8.436	9.325
Finansal Borçlar	-	41	138	254
Ticari Borçlar	2.186	1.021	2.580	5.895
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	92	124	315	529
Alınan Sipariş Avansları	88	76	173	235
Borç ve Gider Karşılıkları	1.508	2.783	5.230	2.412
UZUN VADELİ BORÇLAR	162	166	4.651	7.685
Finansal Borçlar	162	166	384	282
Ticari Borçlar	-	-	4.267	7.403
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	3.275	5.564	6.760	6.811
Ödenmiş Sermaye	500	500	500	500
Emisyon Primi	45	1.611	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	810	2.584	4.355	6.281
Yedekler	335	415	437	508
Net Dönem Karı (Zararı)	1.585	454	1.415	(478)
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	7.311	9.775	19.847	23.821
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	16.435	24.325	39.568	65.659
Satışların Maliyeti	9.130	14.943	22.546	46.934
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.305	9.382	17.022	18.725
Faaliyet Giderleri	3.920	4.740	7.892	13.129
Diğer Faaliyet Gelirleri	0	851	915	625
Diğer Faaliyet Giderleri	535	0	0	000
Finansman Giderleri	161	763	216	1.251
FAALİYET KARI	2.689	4.730	9.829	4.970
Olaganüstü Gelirler ve Karlar	270	0	000	000
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	2.195	4.208	4.577
DÖNEM KARI	2.959	2.535	5.621	393
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	1.374	2.081	4.206	871
NET DÖNEM KARI	1.585	454	1.415	(478)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 4

ÇORUM ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	8.398	8.539	21.845	29.725
Hazır Değerler	113	98	137	889
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.888	1.040	10.947	13.367
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	104	59	86	34
Stoklar	5.436	4.805	8.115	10.636
Diğer Dönen Varlıklar	857	2.537	2.560	4.799
DURAN VARLIKLAR	2.605	6.485	6.555	8.266
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	113	115	117	128
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	--	--	--	--
Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--
Maddi Duran Varlıklar	4.447	9.722	13.121	20.252
Birikmiş Amortismanlar	(2.167)	(3.726)	(7.042)	(12.315)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	--	--	--	--
Diğer Duran Varlıklar	212	374	359	201
AKTİF TOPLAMI	11.003	15.024	28.400	37.991
KISA VADELİ BORÇLAR	5.290	6.796	12.379	12.872
Finansal Borçlar	--	957	197	445
Ticari Borçlar	1.342	1.677	1.264	4.185
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	122	83	305	289
Alınan Sipariş Avansları	74	94	1.104	890
Borç ve Gider Karşılıkları	3.752	3.985	9.509	7.063
UZUN VADELİ BORÇLAR	108	325	8.126	11.104
Finansal Borçlar	--	--	592	1.016
Ticari Borçlar	--	--	7.534	10.088
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	108	325	--	--
Alınan Sipariş Avansları	--	--	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	--	--	--	--
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
ÖZSERMAYE	5.605	7.903	7.895	14.015
Ödenmiş Sermaye	500	500	500	500
Emisyon Primi	53	2.641	76	94
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1.154	2.087	3.149	6.435
Yedekler	502	671	771	941
Net Dönem Kârı (Zararı)	3.396	2.004	3.399	6.045
Geçmiş Yıllar Zararları	--	--	--	--
PASİF TOPLAMI	11.003	15.024	28.400	37.991
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	20.412	34.466	55.275	87.230
Satışların Maliyeti	10.634	16.518	24.853	47.093
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	9.778	17.948	30.422	40.137
Faaliyet Giderleri	3.604	7.887	13.061	21.626
Diğer Faaliyet Gelirleri	883	553	781	1.499
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	0	0
Finansman Giderleri	82	1.631	717	2.065
FAALİYET KARI	6.975	8.983	17.425	17.945
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	121	28	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	140	3.717	5.703	7.018
DÖNEM KARI	6.956	5.294	11.722	10.927
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	3.560	3.290	8.323	4.882
NET DÖNEM KARI	3.396	2.004	3.399	6.045
Dağıtılan Toplam Temettü	--	--	--	--

EK: 5

DENİZLİ ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	3.753	8.664	12.683	48.958
Hazır Değerler	175	1.946	2.135	1.162
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.644	2.498	1.981	30.894
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	9	34	37	4
Stoklar	1.925	3.801	7.619	15.820
Diğer Dönen Varlıklar	-	475	911	1.078
DURAN VARLIKLAR	49.001	73.654	101.948	150.233
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	514	930	1.304	1.601
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	101.582	157.838	123.852	189.324
Birikmiş Amortismanlar	(53.413)	(85.175)	(23.312)	(40.888)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	56	55
Diğer Duran Varlıklar	318	61	48	141
AKTİF TOPLAMI	52.754	82.318	114.631	199.191
KISA VADELİ BORÇLAR	7.950	27.461	24.575	38.819
Finansal Borçlar	6.900	7.178	14.277	28.626
Ticari Borçlar	834	19.305	8.707	5.297
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	-	452	756	841
Alınan Sipariş Avansları	88	273	37	140
Borç ve Gider Karşılıkları	128	253	798	3.915
UZUN VADELİ BORÇLAR	39.580	19.676	20.142	23.997
Finansal Borçlar	19.941	19.676	20.142	23.997
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	19.639	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	5.224	35.181	69.914	136.375
Ödenmiş Sermaye	-	8.000	8.000	10.000
Emisyon Primi	-	48	72	122
Yeniden Değerleme Değer Artışı	6.752	33.501	68.320	124.584
Yedekler	-	-	-	-
Net Dönem Kârı (Zararı)	(1.528)	(6.368)	(110)	8.231
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	6.368	(6.562)
PASİF TOPLAMI	52.754	82.318	114.631	199.191
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	21.652	46.960	69.455	117.725
Satışların Maliyeti	16.699	29.692	41.803	66.508
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	4.953	17.268	27.652	51.217
Faaliyet Giderleri	3.908	7.742	10.405	17.804
Diğer Faaliyet Gelirleri	25	244	806	1.182
Diğer Faaliyet Giderleri	1.129	3.533	7.624	13.870
Finansman Giderleri	839	12.352	9.708	9.462
FAALİYET KARI	(898)	(6.115)	721	11.263
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	630	253	831	412
DÖNEM KARI	(1.528)	(6.368)	(110)	10.851
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	-	-	-	2.620
NET DÖNEM KARI	(1.528)	(6.368)	(110)	8.231
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 6

ELAZIĞ - ALTINOVA ÇİMENTO

BİLANÇO	TL Milyon (Million)			
	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	6.095	6.663	11.738	13.977
Hazır Değerler	62	52	576	580
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	243	335	707	1.509
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	12	83	29	83
Stoklar	5.069	5.541	8.642	10.348
Diğer Dönen Varlıklar	709	652	1.784	1.457
DURAN VARLIKLAR	5.696	12.949	16.904	24.603
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	234	235	526	673
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	6.766	14.980	23.105	36.781
Birikmiş Amortismanlar	(1.452)	(3.007)	(6.737)	(12.890)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	148	741	10	39
AKTİF TOPLAMI	11.791	19.612	28.642	38.580
KISA VADELİ BORÇLAR	7.776	17.678	25.050	38.111
Finansal Borçlar	88	651	1.106	3.244
Ticari Borçlar	7.400	16.248	22.452	-
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	62	336	317	-
Alınan Sipariş Avansları	40	50	91	-
Borç ve Gider Karşılıkları	186	393	1.084	-
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.732	3.923	12.217	18.887
Finansal Borçlar	2.732	3.923	6.433	-
Ticari Borçlar	-	-	5.784	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	1.283	(1.989)	(8.625)	(18.418)
Ödenmiş Sermaye	500	500	500	500
Emisyon Primi	52	1.521	90	115
Yeniden Değerleme Değer Artışı	817	1.644	2.878	11.732
Yedekler	133	133	133	133
Net Dönem Kârı (Zararı)	(219)	(5.568)	(6.439)	(18.672)
Geçmiş Yıllar Zararları	-	(219)	(5.787)	(12.226)
PASİF TOPLAMI	11.791	19.612	28.642	38.580
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	13.811	23.221	48.433	67.750
Satışların Maliyeti	9.333	15.888	30.251	43.852
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	4.478	7.333	18.182	23.898
Faaliyet Giderleri	2.470	4.965	9.390	13.561
Diğer Faaliyet Gelirleri	70	159	214	271
Diğer Faaliyet Giderleri	0	1.281	4.754	9.165
Finansman Giderleri	2.100	6.428	9.558	19.480
FAALİYET KARI	(22)	(5.182)	(5.306)	(18.037)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	19	12	4	9
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	216	398	1.129	644
DÖNEM KARI	(219)	(5.568)	(6.439)	(18.672)
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(219)	(5.568)	(6.439)	(18.672)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 7

ERGANİ ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	6.356	8.334	12.623	26.345
Hazır Değerler	48	256	169	1.148
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	814	556	2.663	6.358
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	9	48	211	708
Stoklar	4.740	6.863	8.559	15.901
Diğer Dönen Varlıklar	745	611	1.021	2.230
DURAN VARLIKLAR	29.143	40.231	55.219	75.703
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	150	153	154	797
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	--	--	--	--
Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--
Maddi Duran Varlıklar	28.691	40.062	96.023	146.838
Birikmiş Amortismanlar	--	--	(40.976)	(72.049)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2	--	--	--
Diğer Duran Varlıklar	300	16	18	117
AKTİF TOPLAMI	35.499	48.565	67.842	102.048
KISA VADELİ BORÇLAR	20.830	29.129	31.183	54.535
Finansal Borçlar	4.114	4.916	9.346	23.740
Ticari Borçlar	16.460	23.653	20.107	28.540
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	103	90	566	622
Alınan Sipariş Avansları	20	134	208	186
Borç ve Gider Karşılıkları	133	336	956	1.447
UZUN VADELİ BORÇLAR	13.551	14.476	16.754	22.014
Finansal Borçlar	13.551	14.476	16.754	22.014
Ticari Borçlar	--	--	--	--
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	--	--	--	--
Alınan Sipariş Avansları	--	--	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	--	--	--	--
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
ÖZSERMAYE	1.118	4.960	19.905	25.499
Ödenmiş Sermaye	7.700	7.700	7.700	7.700
Emisyon Primi	28	42	69	125
Yeniden Değerleme Değer Artışı	13.414	27.301	48.754	77.931
Yedekler	--	--	--	--
Net Dönem Karı (Zararı)	(8.088)	(10.059)	(6.535)	(23.639)
Geçmiş Yıllar Zararları	11.936	20.024	30.083	36.618
PASİF TOPLAMI	35.499	48.565	67.842	102.048
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	16.788	21.366	57.103	78.593
Satışların Maliyeti	14.098	16.017	37.181	57.299
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	2.690	5.349	19.922	21.294
Faaliyet Giderleri	2.027	4.776	10.112	16.967
Diğer Faaliyet Gelirleri	364	513	304	579
Diğer Faaliyet Giderleri	3.734	2.529	6.530	12.807
Finansman Giderleri	4.663	6.604	8.769	15.118
FAALİYET KARI	(7370)	(8.047)	(5.185)	(23.019)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	26	25	7	6
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	744	2.037	1.357	626
DÖNEM KARI	(8.088)	(10.059)	(6.535)	(23.639)
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	--	--	--	--
NET DÖNEM KARI	(8.088)	(10.059)	(6.535)	(23.639)
Dağıtılan Toplam Temettü	--	--	--	--

EK: 8

GAZİANTEP ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	7.328	11.132	19.364	41.806
Hazır Değerler	3.27	280	445	1.725
Menkul Kıymetler	--	--	--	--
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.246	1.653	4.603	16.397
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	89	347	115	386
Stoklar	4.535	6.236	11.221	18.903
Diğer Dönen Varlıklar	1.131	2.616	2.980	4.395
DURAN VARLIKLAR	8.105	15.231	18.360	24.633
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	301	531	531	541
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	--	--	--	--
Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--
Maddi Duran Varlıklar	11.219	20.523	30.543	48.525
Birikmiş Amortismanlar	(3.653)	(6.328)	(13.455)	(25.186)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	31	--	--	--
Diğer Duran Varlıklar	207	505	741	753
AKTİF TOPLAMI	15.433	26.363	37.724	66.439
KISA VADELİ BORÇLAR	6.389	11.875	12.746	20.821
Finansal Borçlar	315	933	1.041	3.342
Ticari Borçlar	2.988	7.253	4.680	5.187
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	255	657	778	858
Alınan Sipariş Avansları	24	16	23	25
Borç ve Gider Karşılıkları	2.807	3.016	6.224	11.409
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.791	4.087	14.125	24.124
Finansal Borçlar	2.791	4.087	6.341	11.447
Ticari Borçlar	--	--	7.784	12.677
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	--	--	--	--
Alınan Sipariş Avansları	--	--	--	--
Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	--	--	--	--
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
ÖZSERMAYE	6.253	10.401	10.853	21.494
Ödenmiş Sermaye	500	500	500	500
Emisyon Primi	65	2.613	105	140
Yeniden Değerleme Değer Artışı	2.705	5.066	7.923	16.836
Yedekler	526	649	728	808
Net Dönem Karı (Zararı)	2.457	1.573	1.597	3.210
Geçmiş Yıllar Zararları	--	--	--	--
PASİF TOPLAMI	15.433	26.363	37.724	66.439
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	22.551	41.175	78.971	104.381
Satışların Maliyeti	12.706	23.124	46.566	61.806
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	9.845	18.051	32.405	42.575
Faaliyet Giderleri	3.584	8.351	15.741	16.635
Diğer Faaliyet Gelirleri	96	204	176	1.992
Diğer Faaliyet Giderleri	306	2.843	5.551	12.194
Finansman Giderleri	782	3.108	3.908	3.180
FAALİYET KARI	5269	3.953	7.381	12.558
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	181	0	686	0
DÖNEM KARI	5.088	3.953	6.695	12.558
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	2.631	2.380	5.098	9.348
NET DÖNEM KARI	2.457	1.573	1.597	3.210
Dağıtılan Toplam Temettü	--	--	--	--

EK: 9

ISKENDERUN ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	2.823	9.629	15.480	46.536
Hazır Değerler	182	193	388	371
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	472	852	4.250	20.720
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	30	78	72	39
Stoklar	1.439	6.269	5.453	18.569
Diğer Dönen Varlıklar	700	2.237	5.317	6.837
DURAN VARLIKLAR	6.796	11.201	22.692	32.310
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	304	391	644	806
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	12.136	22.623	44.412	62.665
Birikmiş Amortismanlar	(5.770)	(11.843)	(23.348)	(31.756)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	126	30	984	595
AKTİF TOPLAMI	9.619	20.830	38.172	78.846
KISA VADELİ BORÇLAR	5.666	17.162	32.087	63.281
Finansal Borçlar	441	625	1.076	2.922
Ticari Borçlar	4.861	15.986	26.539	57.307
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	215	350	3.813	2.057
Alınan Sipariş Avansları	56	14	114	84
Borç ve Gider Karşılıkları	93	187	545	911
UZUN VADELİ BORÇLAR	1.400	1.556	2.083	3.535
Finansal Borçlar	1.400	1.556	2.083	3.535
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	2.553	2.112	4.002	12.030
Ödenmiş Sermaye	1.370	1.370	1.370	1.370
Emisyon Primi	30	57	71	84
Yeniden Değerleme Değer Artışı	3.158	7.041	10.907	22.190
Yedekler	510	510	510	510
Net Dönem Kârı (Zararı)	(2515)	(4.351)	(1.990)	(3.268)
Geçmiş Yıllar Zararları	-	2.515	6.866	8.856
PASİF TOPLAMI	9.619	20.830	38.172	78.846
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	30.670	49.567	85.979	138.778
Satışların Maliyeti	23.630	35.719	59.467	79.136
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.040	13.848	26.512	59.642
Faaliyet Giderleri	5.451	12.424	17.651	38.319
Diğer Faaliyet Gelirleri	51	215	335	985
Diğer Faaliyet Giderleri	747	603	839	2.026
Finansman Giderleri	3.380	5.336	9.139	23.545
FAALİYET KARI	(2.487)	(4.299)	(782)	(3.265)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	16	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	28	68	1.208	5
DÖNEM KARI	(2.515)	(4.351)	(1.990)	(3.268)
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(2.515)	(4.351)	(1.990)	(3.268)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

KARS ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	2.544	6.487	8.512	11.861
Hazır Değerler	93	70	105	352
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	94	68	-	-
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	5	47	-	-
Stoklar	2.123	5.504	6.020	9.850
Diğer Dönen Varlıklar	229	798	2.387	1.659
DURAN VARLIKLAR	5.266	7.601	11.304	17.737
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	127	251	426	589
Maddi Duran Varlıklar	8.787	13.774	21.244	31.880
Birikmiş Amortismanlar	(4.376)	(6.718)	10.366	14.732
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	728	294	-	-
AKTİF TOPLAMI	7810	14.088	19.816	29.598
KISA VADELİ BORÇLAR	8.086	17.470	25.018	38.158
Finansal Borçlar	62	76	-	-
Ticari Borçlar	7.863	17.075	-	-
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	16	16	-	-
Alınan Sipariş Avansları	36	47	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	109	256	-	-
UZUN VADELİ BORÇLAR	74	10	304	1.246
Finansal Borçlar	74	10	-	-
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	(350)	(3392)	(5.506)	(9.806)
Ödenmiş Sermaye	1.950	1.950	1.950	1.950
Emisyon Primi	30	40	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1.659	3.462	-	-
Yedekler	-	-	-	-
Net Dönem Kârı (Zararı)	(1340)	(4.855)	(6.052)	(10.306)
Geçmiş Yıllar Zararları	2649	3.989	8.844	14.896
PASİF TOPLAMI	7810	14.088	19.816	29.598
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	9.644	10.204	21.113	40.771
Satışların Maliyeti	7.868	8.171	13.503	25.565
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	1.776	2.033	7.610	15.206
Faaliyet Giderleri	1.942	3.585	7.900	12.647
Diğer Faaliyet Gelirleri	108	76	135	229
Diğer Faaliyet Giderleri	1	169	10	12
Finansman Giderleri	1.256	2.985	5.005	11.089
FAALİYET KARI	(1.315)	(4630)	(5.170)	(8.313)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	2
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	25	225	882	1.995
DÖNEM KARI	(1.340)	(4.855)	(6.052)	(10.306)
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(1.340)	(4.855)	(6.052)	(10.306)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 11

SIİRT - KURTALAN ÇİMENTO

BİLANÇO	TL Milyon (Million)			
	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	3.847	6.566	13.613	25.801
Hazır Değerler	76	146	417	591
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	213	323	3.753	1.404
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	10	44	-	-
Stoklar	3.000	4.747	9443	12.162
Diğer Dönen Varlıklar	548	1.306	-	11.644
DURAN VARLIKLAR	26.553	42.138	52.831	72.565
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	75	75	75	926
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	40.146	68.022	95.621	146.483
Birikmiş Amortismanlar	(13.876)	(26.496)	(42.865)	(74.844)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	208	537	-	-
AKTİF TOPLAMI	30.400	48.704	66.444	98.366
KISA VADELİ BORÇLAR	22.933	39.726	48.227	79.109
Finansal Borçlar	3.725	4.126	-	-
Ticari Borçlar	19.023	35.043	-	-
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	31	182	-	-
Alınan Sipariş Avansları	26	34	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	128	341	-	-
UZUN VADELİ BORÇLAR	10.499	12.124	16.072	23.386
Finansal Borçlar	10.499	12.124	-	-
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	(3.032)	(3.146)	2.145	(4.129)
Ödenmiş Sermaye	7.800	7.800	-	-
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	13.951	27.492	-	-
Yedekler	35	70	-	-
Net Dönem Kârı (Zararı)	(8.733)	(13.690)	(9.266)	(34.049)
Geçmiş Yıllar Zararları	16.085	24.818	38.508	47.775
PASİF TOPLAMI	30.400	48.704	66.444	98.366
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	16.593	22.030	43.214	65.468
Satışların Maliyeti	12.766	18.161	32.761	47.247
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	3.827	3.869	10.453	18.221
Faaliyet Giderleri	2.710	4.807	10.414	16.217
Diğer Faaliyet Gelirleri	86	517	428	778
Diğer Faaliyet Giderleri	3.839	2886	3.741	12.329
Finansman Giderleri	5.089	8286	11.520	22.037
FAALİYET KARI	(7.725)	(11.555)	(14.794)	(31.584)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	18	22	7.690	50
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	1.026	2.157	2.162	2.515
DÖNEM KARI	(8.733)	(13.690)	(9.266)	(34.049)
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(8.733)	(13.690)	(9.266)	(34.049)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

LADIK ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	18.559	29.526	55.670	82.143
Hazır Değerler	327	336	316	308
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	12.711	19.245	41.643	59.058
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	35	257	325	21
Stoklar	4.500	8.154	10.388	16.548
Diğer Dönen Varlıklar	986	1.534	2.998	6.208
DURAN VARLIKLAR	23.170	33.754	44.903	58.326
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	287	771	1.269	1.271
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	39.902	66.095	101.269	155.384
Birikmiş Amortismanlar	(17.073)	(33.221)	(57.825)	(98.662)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	54	109	190	333
AKTİF TOPLAMI	41.729	63.280	100.573	140.469
KISA VADELİ BORÇLAR	6.774	10.493	22.143	37.362
Finansal Borçlar	3.645	3.607	5.433	13.635
Ticari Borçlar	884	1.458	2.994	10.374
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	114	253	899	1.178
Alınan Sipariş Avansları	20	37	76	143
Borç ve Gider Karşılıkları	2.111	5.138	12.741	12.032
UZUN VADELİ BORÇLAR	8.009	8.437	9.549	12.735
Finansal Borçlar	8.009	8.437	9.549	12.735
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	26.946	44.350	68.881	90.372
Ödenmiş Sermaye	9.700	9.700	9.700	9.700
Emisyon Primi	45	66	84	159
Yeniden Değerleme Değer Artışı	14.943	29.456	46.815	69.639
Yedekler	376	688	1.493	3.417
Net Dönem Karı (Zararı)	1.882	4.440	10.789	7.457
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	41.729	63.280	100.573	140.469
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	24.113	42.512	80.650	124.324
Satışların Maliyeti	13.373	22.928	37.946	68.134
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	10.740	19.584	42.701	56.190
Faaliyet Giderleri	3.829	7.437	16.701	30.808
Diğer Faaliyet Gelirleri	2.756	2.050	2.475	3.782
Diğer Faaliyet Giderleri	3.656	2.567	3.631	7.361
Finansman Giderleri	1.535	1.612	2.037	5.287
FAALİYET KARI	4.476	10.018	22.807	16.516
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	19	0	0	56
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	651	929	761	67
DÖNEM KARI	3.844	9.089	22.046	16.505
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	1.962	4.649	11.257	9.048
NET DÖNEM KARI	1.882	4.440	10.789	7.457
Dağıtılan Toplam Temettü				

SİVAS ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	7.158	8.246	15.588	25.625
Hazır Değerler	28	24	34	10
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	797	212	2.309	1.390
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	86	176	22	32
Stoklar	5453	6.595	11.418	20.583
Diğer Dönen Varlıklar	794	1239	1.805	3.610
DURAN VARLIKLAR	7.063	11.738	19.052	27.288
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	357	474	555	846
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	9.354	16.420	29.990	47.125
Birikmiş Amortismanlar	(3.328)	(6.802)	(11.982)	(21.158)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	97
Diğer Duran Varlıklar	680	1.646	489	378
AKTİF TOPLAMI	14.221	19.984	34.640	52.913
KISA VADELİ BORÇLAR	5.634	7.554	17.066	46.472
Finansal Borçlar	534	1.917	2.085	6.319
Ticari Borçlar	3.343	3.324	12.355	38.099
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	107	72	333	221
Alınan Sipariş Avansları	89	84	76	381
Borç ve Gider Karşılıkları	1.561	2.157	2.217	1.452
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.450	3.510	5.845	9.772
Finansal Borçlar	2.450	3.510	5.845	9.772
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	6.137	8.920	11.729	(3.331)
Ödenmiş Sermaye	1.300	1.300	1.300	1.300
Emisyon Primi	56	77	98	148
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1703	3.793	6.065	8.859
Yedekler	429	687	987	1.308
Net Dönem Kârı (Zararı)	2.649	3.063	3.279	(14.946)
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	14.221	19.984	34.640	52.913
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	16.812	27.664	45.652	63.770
Satışların Maliyeti	9.306	14.990	25.491	41.855
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.506	12.674	20.161	21.915
Faaliyet Giderleri	2.883	5546	10.108	16.161
Diğer Faaliyet Gelirleri	152	120	267	178
Diğer Faaliyet Giderleri	5	7	313	1
Finansman Giderleri	650	2.322	4.080	17.195
FAALİYET KARI	4.120	4.919	5.927	(11.264)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	5	26	6	19
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	159	251	1.545	3.701
DÖNEM KARI	3966	4.694	4.388	(14.946)
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	1.317	1.631	1.109	-
NET DÖNEM KARI	2.649	3.063	3.279	(14.946)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 14

ŞANLIURFA ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	8.511	9.560	13.136	23.755
Hazır Değerler	115	206	347	106
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.342	2.858	4.078	6.978
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	9	101	-	13
Stoklar	6.034	5.449	7.690	15.576
Diğer Dönen Varlıklar	1.011	946	1.021	1.082
DURAN VARLIKLAR	38.087	55.337	78.707	108.720
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	215	522	522	528
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	46.270	76.238	117.766	187.539
Birikmiş Amortismanlar	(9.090)	(21.595)	(39.721)	(80.148)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	692	172	140	801
AKTİF TOPLAMI	46.598	64.897	91.843	132.475
KISA VADELİ BORÇLAR	31.230	32.564	30.467	29.067
Finansal Borçlar	3.802	5.011	9.811	23.321
Ticari Borçlar	27.075	27.016	18.925	3.774
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	199	259	1.030	437
Alınan Sipariş Avansları	26	21	21	299
Borç ve Gider Karşılıkları	128	257	680	1.236
UZUN VADELİ BORÇLAR	13.193	13.967	15.605	20.680
Finansal Borçlar	13.193	13.967	15.605	20.680
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	2.175	18.366	45.771	82.728
Ödenmiş Sermaye	6.001	6.001	6.001	6.001
Emisyon Primi	32	44	72	135
Yeniden Değerleme Değer Artışı	17.814	39.181	69.460	111.139
Yedekler	-	-	-	-
Net Dönem Karı (Zararı)	(10.320)	(5.188)	(2.902)	(4.785)
Geçmiş Yıllar Zararları	11.352	21.672	26.860	29.762
PASİF TOPLAMI	46.598	64.897	91.843	132.475
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	18.250	32.005	54.825	83.183
Satışların Maliyeti	12.405	21.632	35.715	51.994
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	5.845	10.373	19.110	31.189
Faaliyet Giderleri	2.040	3.914	7.850	14.656
Diğer Faaliyet Gelirleri	182	259	360	477
Diğer Faaliyet Giderleri	7.579	2.797	5777	12.585
Finansman Giderleri	6.728	9130	8.745	8.952
FAALİYET KARI	(10.320)	(5.209)	(2.902)	(4.527)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	21	0	3
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	0	0	261
DÖNEM KARI	(10.320)	(5.188)	(2.902)	(4.785)
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(10.320)	(5.188)	(2.902)	(4.785)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

TRABZON ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	4.240	8.208	12.703	21.939
Hazır Değerler	507	913	1.241	7.527
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	13	137	137	252
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	44	33	33	394
Stoklar	3.186	10.248	10.248	12.316
Diğer Dönen Varlıklar	490	1.044	1.044	1.450
DURAN VARLIKLAR	6.419	14.451	14.451	20.637
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	170	562	562	564
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	9.881	24.003	24.003	38.786
Birikmiş Amortismanlar	(3.883)	(10.323)	(10.323)	(19.403)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	248	209	209	690
AKTİF TOPLAMI	10.659	19.726	27.154	42.576
KISA VADELİ BORÇLAR	4.101	12.184	13.499	19.143
Finansal Borçlar	86	617	976	2.873
Ticari Borçlar	2.770	10.791	9.093	11.797
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	170	222	701	1.126
Alınan Sipariş Avansları	50	95	223	147
Borç ve Gider Karşılıkları	1.025	459	2.506	3.200
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.473	3.495	5.962	10.971
Finansal Borçlar	2.473	3.495	5.962	10.971
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	4.085	4.047	7.693	12.462
Ödenmiş Sermaye	800	800	800	800
Emisyon Primi	52	76	89	117
Yeniden Değerleme Değer Artışı	883	1.834	2.925	9.289
Yedekler	447	633	699	1.013
Net Dönem Kârı (Zararı)	1.903	704	3.180	1.243
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	10.659	19.726	27.154	42.576
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	18.658	32.352	52.187	85.093
Satışların Maliyeti	12.358	22.122	32.716	54.188
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	6.300	10.230	19.471	30.905
Faaliyet Giderleri	3.325	5869	9.170	15.360
Diğer Faaliyet Gelirleri	215	140	197	1250
Diğer Faaliyet Giderleri	126	681	640	7.769
Finansman Giderleri	234	3001	4.847	4.864
FAALİYET KARI	2.830	819	4.984	3.162
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	6	0	10	24
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	0	246	0
DÖNEM KARI	2.836	819	4.748	3.186
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	933	115	1.568	1.943
NET DÖNEM KARI	1.903	704	3.180	1.243
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 16

VAN ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	3.792	5.652	8.225	9.709
Hazır Değerler	65	40	98	163
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	118	176	235	291
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	64	55	75	111
Stoklar	2810	4.742	6.970	8.198
Diğer Dönen Varlıklar	735	639	847	943
DURAN VARLIKLAR	3.123	3.989	9.213	15.477
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	121	127	240	450
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	4.972	7.290	8.973	15.027
Birikmiş Amortismanlar	(2.147)	(3.574)	-	-
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	177	146	-	-
AKTİF TOPLAMI	6.915	9.641	17.438	25.186
KISA VADELİ BORÇLAR	6.032	12.650	20.415	42.305
Finansal Borçlar	44	50	-	-
Ticari Borçlar	5844	12.346	-	-
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	16	15	-	-
Alınan Sipariş Avansları	19	14	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	109	225	-	-
UZUN VADELİ BORÇLAR	69	26	293	1.244
Finansal Borçlar	69	26	293	1.244
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	-
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	814	(3035)	(3.270)	(18.284)
Ödenmiş Sermaye	600	600	2400	2.400
Emisyon Primi	40	32	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	705	1.472	-	-
Yedekler	260	260	-	-
Net Dönem Kârı (Zararı)	(761)	(4.608)	(2.317)	(18.284)
Geçmiş Yıllar Zararları	-	791	5.399	7.716
PASİF TOPLAMI	6.915	9.641	17.438	25.186
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	7.980	12.519	27.469	41.816
Satışların Maliyeti	4.888	8.281	16.580	26.286
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	3.092	4.238	10.889	15.530
Faaliyet Giderleri	1.707	3.198	6.735	12.082
Diğer Faaliyet Gelirleri	62	63	77	86
Diğer Faaliyet Giderleri	255	0	73	60
Finansman Giderleri	1.879	5397	6.107	18.629
FAALİYET KARI	687	(4294)	(1.949)	(15.155)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	26	3	2	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	130	317	370	3.129
DÖNEM KARI	791	(4.608)	(2.327)	(18.284)
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	-	-	-	-
NET DÖNEM KARI	(791)	(4.608)	(2.317)	(18.284)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK: 17

ADANA ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	30.728	49.296	101.378	227.076
Hazır Değerler	2.991	3.406	1.018	16.933
Menkul Kıymetler	2.519	-	36.387	112.889
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	8.143	13.921	25.196	55.231
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	989	9.151	1.180	-
Stoklar	14.547	18.864	33.131	29.065
Diğer Dönen Varlıklar	1.539	3.954	4.466	12.958
DURAN VARLIKLAR	11.731	21.651	34.024	75.583
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	759	1.791	2.375	4.456
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	42	72	222	-
Finansal Duran Varlıklar	2.820	4.808	11.114	11.928
Maddi Duran Varlıklar	20.828	38.076	63.106	122.493
Birikmiş Amortismanlar	(12.718)	(23.096)	(42.793)	(68.907)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	-	-	-	5.613
AKTİF TOPLAMI	42.459	70.947	135.402	302.659
KISA VADELİ BORÇLAR	15.858	24.514	51.716	81.963
Finansal Borçlar	159	1.239	1.426	8.192
Ticari Borçlar	3.408	5.187	16.223	24.982
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.756	3.899	4.726	6.584
Alınan Sipariş Avansları	18	31	19	238
Borç ve Gider Karşılıkları	10.517	14.158	29.322	41.967
UZUN VADELİ BORÇLAR	331	8.097	18.938	36.781
Finansal Borçlar	331	5.490	4.350	14.438
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	2.607	14.588	22.343
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	2.607	14.588	22.343
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	16.189	32.611	70.654	118.744
ÖZSERMAYE	26.270	38.336	64.748	183.915
Ödenmiş Sermaye	1.708	1.708	1.708	86.526
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	5.077	10.315	21.153	11.299
Yedekler	5.853	8.894	13.031	19.580
Net Dönem Karı (Zararı)	13.632	17.419	28.856	66.510
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	42.459	70.947	135.402	302.659
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	61.879	118.210	218.309	358.814
Satışların Maliyeti	34.399	70.416	122.345	193.521
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	27.480	47.794	95.964	165.293
Faaliyet Giderleri	8.011	18.659	45.767	82.619
Diğer Faaliyet Gelirleri	4.731	4.217	9.343	26.428
Diğer Faaliyet Giderleri	42	29	54	376
Finansman Giderleri	65	1.483	228	991
FAALİYET KARI	24.093	31.840	59.258	107.735
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	-	300	564	883
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	654	1.644	141
DÖNEM HARI	24.093	31.486	58.178	108.477
Ö.Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	10.461	14.067	29.322	41.967
NET DÖNEM HARI	13.632	17.419	28.856	66.510
Dağıtılan Toplam Temettü	10.592	13.287	22.308	50.284

AFYON ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	4.882	11.170	22.343	31.008
Hazır Değerler	201	123	335	194
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	143	101	3.189	4.375
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	13	4.281	7.282	2.624
Stoklar	3.714	5.129	9.520	20.983
Diğer Dönen Varlıklar	811	1.536	2.017	2.832
DURAN VARLIKLAR	2.735	3.280	4.189	10.087
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	-	722	716	1.293
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	413	58	2	2
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	4.570	6.816	11.158	22.325
Birikmiş Amortismanlar	(2.339)	(4.316)	(7.732)	(13.866)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	91	-	45	333
AKTİF TOPLAMI	7.617	14.450	26.532	41.095
KISA VADELİ BORÇLAR	3.453	5.773	13.514	28.260
Finansal Borçlar	67	72	75	7.206
Ticari Borçlar	531	1.792	4.197	11.883
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	2.791	529	3.984	6.554
Alınan Sipariş Avansları	64	31	96	781
Borç ve Gider Karşılıkları	-	3.349	5.162	1.836
UZUN VADELİ BORÇLAR	127	1.874	-	2.335
Finansal Borçlar	127	67	-	1.000
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	1.807	-	113
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	1.222
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	1.222
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	4.037	6.803	13.018	10.500
Ödenmiş Sermaye	500	500	2.500	2.500
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1.033	2.167	1.559	3.037
Yedekler	490	698	1.039	2.047
Net Dönem Karı (Zararı)	2.014	3.438	7.920	2.916
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	7.617	14.450	26.532	41.095
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	20.517	38.010	71.410	94.409
Satışların Maliyeti	12.727	23.552	43.382	62.413
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.790	14.458	28.028	31.996
Faaliyet Giderleri	3.940	8.750	17.217	24.434
Diğer Faaliyet Gelirleri	308	932	2.492	3.067
Diğer Faaliyet Giderleri	-	-	-	-
Finansman Giderleri	118	12	438	5.540
FAALİYET KARI	4.040	6.628	12.865	5.089
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	90	158	247	1.194
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	57	-	30	1.531
DÖNEM KARI	4.073	6.786	12.082	4.752
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	2.059	3.348	5.162	1.836
NET DÖNEM KARI	2.014	3.438	7.920	2.916
Dağıtılan Toplam Temettü	1.815	3.097	5.595	1.917

BOLU ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	10.752	37.334	39.296	47.496
Hazır Değerler	268	17.479	8.927	1.875
Menkul Kıymetler	-	3.520	-	5.500
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.478	2.574	4.459	8.262
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	40	36	41	54
Stoklar	8.966	12.265	22.376	26.834
Diğer Dönen Varlıklar	-	1.460	3.493	4.971
DURAN VARLIKLAR	7.571	13.439	41.921	190.072
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	623	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	971	1.235	1.623
Finansal Duran Varlıklar	10	10	10	65
Maddi Duran Varlıklar	20.262	36.750	84.245	256.860
Birikmiş Amortismanlar	(13.325)	(25.771)	(44.716)	(75.449)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1	1	1	-
Diğer Duran Varlıklar	-	1.478	1.146	6.973
AKTİF TOPLAMI	18.323	50.773	81.217	237.568
KISA VADELİ BORÇLAR	5.098	11.664	25.261	21.192
Finansal Borçlar	933	711	1.428	307
Ticari Borçlar	1.351	2.248	5.082	13.949
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	430	629	1.551	2.096
Alınan Sipariş Avansları	23	-	565	432
Borç ve Gider Karşılıkları	2.361	8.076	16.635	4.408
UZUN VADELİ BORÇLAR	1.610	3.900	9.413	95.308
Finansal Borçlar	1.610	1.048	593	83.678
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	15	15
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	2.852	8.805	11.615
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	2.852	8.805	11.615
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	11.615	35.209	46.543	121.068
Ödenmiş Sermaye	1.500	15.750	15.750	67.725
Emisyon Primi	-	4.448	4.447	5.175
Yeniden Değerleme Değer Artışı	3.817	4.956	10.853	8.414
Yedekler	1.517	2.045	3.990	7.220
Net Dönem Kârı (Zararı)	4.781	8.010	11.503	32.534
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	18.323	50.773	81.217	237.568
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	25.159	54.117	89.936	135.868
Satışların Maliyeti	14.289	30.495	46.713	75.346
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	10.870	23.622	43.223	60.522
Faaliyet Giderleri	3.471	8.881	21.387	23.550
Diğer Faaliyet Gelirleri	346	2.284	7.500	5.004
Diğer Faaliyet Giderleri	9	116	59	282
Finansman Giderleri	452	821	494	3.743
FAALİYET KARI	7.284	16.088	28.783	37.951
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	-	-	31	27
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	142	2	676	1.036
DÖNEM KARI	7.142	16.086	28.138	36.942
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	2.361	8.076	16.635	4.408
NET DÖNEM KARI	4.781	8.010	11.503	32.534
Dağıtılan Toplam Temettü	3.266	5.828	8.946	28.241

KONYA ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	10.506	16.303	49.914	87.610
Hazır Değerler	4.203	4.569	25.208	595
Menkul Kıymetler	-	-	-	49.173
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	997	217	5.112	5.248
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	32	96	265	209
Stoklar	4.549	8.764	16.330	21.858
Diğer Dönen Varlıklar	725	2.657	2.999	10.527
DURAN VARLIKLAR	7.104	8.995	16.013	21.977
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	269	454	1.009	1.252
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	5	30	30	30
Maddi Duran Varlıklar	18.149	31.229	51.060	68.990
Birikmiş Amortismanlar	(11.350)	(22.811)	(36.334)	(48.756)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	31	93	248	461
AKTİF TOPLAMI	17.610	25.298	65.927	109.587
KISA VADELİ BORÇLAR	6.020	8.573	25.346	38.252
Finansal Borçlar	-	-	-	-
Ticari Borçlar	946	1.360	3.030	11.474
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	458	758	1.601	4.627
Alınan Sipariş Avansları	78	236	104	158
Borç ve Gider Karşılıkları	4.538	6.219	20.611	21.993
UZUN VADELİ BORÇLAR	-	2.495	6.345	11.680
Finansal Borçlar	-	-	-	-
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	2.495	6.345	11.680
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	2.495	6.345	11.680
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	11.590	14.230	34.236	59.655
Ödenmiş Sermaye	3.124	6.248	6.248	6.248
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	1.238	2.100	6.487	12.585
Yedekler	1.154	1.560	2.883	9.005
Net Dönem Karı (Zararı)	6.074	4.322	18.618	31.817
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	17.610	25.298	65.927	109.587
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	22.252	41.097	92.124	123.823
Satışların Maliyeti	14.271	30.510	39.171	58.417
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.981	10.587	52.953	65.406
Faaliyet Giderleri	-	2.495	17.922	26.829
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.791	2.444	3.946	15.211
Diğer Faaliyet Giderleri	-	-	-	-
Finansman Giderleri	-	-	-	-
FAALİYET KARI	9.772	10.541	38.977	53.810
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	840	5	252	-
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	-	-	-
DÖNEM KARI	10.612	10.541	39.229	53.810
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	4.538	6.219	20.611	21.993
NET DÖNEM KARI	6.074	4.322	18.618	31.817
Dağıtılan Toplam Temettü	3.749	2.999	12.496	16.245

EK: 21

MARDİN ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	7.882	13.821	40.628	72.968
Hazır Değerler	639	859	1.408	1.754
Menkul Kıymetler	1.818	5.339	25.268	33.823
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	740	862	1.209	11.291
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	133	221	372	1411
Stoklar	4.438	5.727	11.137	20.736
Diğer Dönen Varlıklar	114	813	1.234	3.953
DURAN VARLIKLAR	6.334	10.631	15.288	23.392
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	125	125	126	128
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	128	289	669	1.152
Maddi Duran Varlıklar	14.761	24.205	38.208	57.394
Birikmiş Amortismanlar	(8.755)	(14.074)	(23.815)	(35.450)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	75	86	100	158
AKTİF TOPLAMI	14.216	24.452	55.916	96.360
KISA VADELİ BORÇLAR	1.852	4.993	17.068	18.502
Finansal Borçlar	-	218	18	26
Ticari Borçlar	433	1.409	1.531	6.073
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	393	648	1.509	2.204
Alınan Sipariş Avansları	28	11	38	242
Borç ve Gider Karşılıkları	998	2.707	13.972	9.957
UZUN VADELİ BORÇLAR	594	972	4.907	10.041
Finansal Borçlar	594	111	111	-
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	861	4.796	10.041
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	861	4.796	10.041
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	11.770	18.487	33.941	67.817
Ödenmiş Sermaye	2000	2000	2000	16.000
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	4.871	9.008	15.004	8.788
Yedekler	1.406	1.757	2.355	4.389
Net Dönem Kârı (Zararı)	3.493	5.722	14.582	38.682
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	14.216	24.452	55.916	96.360
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	16.210	33.412	70.069	99.984
Satışların Maliyeti	12.104	23.119	39.819	44.451
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	4.106	10.293	30.250	55.533
Faaliyet Giderleri	632	3.253	7.077	22.805
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.159	1.596	5.793	16.397
Diğer Faaliyet Giderleri	65	108	193	401
Finansman Giderleri	77	99	21	85
FAALİYET KARI	4.491	8.429	28.752	48.639
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	-	-	-	-
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	-	198	-
DÖNEM KARI	4.491	8.429	28.554	48.639
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	998	2.707	13.972	9.957
NET DÖNEM KARI	3493	5.722	14.582	38.682
Dağıtılan Toplam Temettü	2.402	3.762	12.568	33.158

EK: 22

NİĞDE ÇİMENTO

BİLANÇO	TL Milyon (Million)			
	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	6.950	9.128	19.431	22.354
Hazır Değerler	67	78	218	1.070
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	562	1.424	5896	6.108
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	847	121	2.983	2
Stoklar	4529	5.149	7.943	10.887
Diğer Dönen Varlıklar	945	2.356	2.391	4.287
DURAN VARLIKLAR	6.489	11.304	14.967	20.091
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	202	204	600	918
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	11	9	9	9
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	50
Maddi Duran Varlıklar	12.039	21.148	30.902	45.777
Birikmiş Amortismanlar	(5.802)	(10.393)	(16.572)	(26.784)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	39	336	28	121
AKTİF TOPLAMI	13.439	20.432	34.398	42.445
KISA VADELİ BORÇLAR	4.101	6.851	11.674	12.093
Finansal Borçlar	64	598	1.416	2.378
Ticari Borçlar	626	1.108	976	2.775
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	3.321	4.998	8.537	2.091
Alınan Sipariş Avansları	45	54	28	76
Borç ve Gider Karşılıkları	45	93	717	4893
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.757	5.879	12.510	19.395
Finansal Borçlar	2.657	3.546	5.371	9.701
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	100	2.333	7.139	9.694
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	2.220	7.029	9.573
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	100	113	110	121
ÖZSERMAYE	6.581	7.702	10.214	10.957
Ödenmiş Sermaye	500	500	500	500
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	2890	4.514	6.148	8.137
Yedekler	267	413	527	679
Net Dönem Kârı (Zararı)	2924	2275	3.039	1641
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	13.439	20.432	34.398	42.445
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	18.532	27.537	47.437	68.606
Satışların Maliyeti	10.190	14.081	23.921	40.902
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	8.342	13.456	23.516	27.704
Faaliyet Giderleri	2.420	4.541	8.156	17.932
Diğer Faaliyet Gelirleri	403	116	509	316
Diğer Faaliyet Giderleri	-	-	5.716	-
Finansman Giderleri	106	701	-	1.415
FAALİYET KARI	6.219	8.330	10.153	8.673
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	4	13	-	475
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	201	2528	-	3.120
DÖNEM KARI	6.022	5815	10.153	6.028
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	3.098	3.540	7.114	4.387
NET DÖNEM KARI	2.924	2.275	3.039	1.641
Dağıtılan Toplam Temettü	2.778	2161	2.887	1.558

EK : 23

ÜNYE ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	7.770	15.407	32.471	58.119
Hazır Değerler	1.873	826	1430	1.444
Menkul Kıymetler	-	-	4.178	13.732
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	484	3.432	15.390	12.029
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	307	175	167	368
Stoklar	4.710	10.974	11.306	26.356
Diğer Dönen Varlıklar	396	-	-	4.191
DURAN VARLIKLAR	8.135	20.856	30.129	41.112
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	259	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	134	540	890	1.286
Finansal Duran Varlıklar	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	22.670	46.533	74.136	118.834
Birikmiş Amortismanlar	(15.123)	(27.674)	(48.551)	(80.865)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	195	169	92	405
Diğer Duran Varlıklar	-	1288	3.562	1.672
AKTİF TOPLAMI	15.905	36.263	62.600	99.231
KISA VADELİ BORÇLAR	4.556	12.091	20.632	24.788
Finansal Borçlar	149	1.897	407	1.514
Ticari Borçlar	1.266	4.509	6513	10.428
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	554	2.072	3.176	2.665
Alınan Sipariş Avansları	43	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	2.544	3.613	10.536	10.181
UZUN VADELİ BORÇLAR	608	4.041	12.455	10.154
Finansal Borçlar	608	2.619	4.387	2.265
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	1.422	8.068	7.889
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	1.422	8.068	7.889
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	10.741	20.131	29.513	64.289
Ödenmiş Sermaye	1500	9.000	9.000	31.500
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	5.286	5.858	12.512	14.083
Yedekler	996	1.405	2.262	4.017
Net Dönem Kârı (Zararı)	2.959	3.868	5.739	14.689
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	15.905	36.263	62.600	99.231
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	24.327	42.335	88.669	113.634
Satışların Maliyeti	15.361	26.919	48.290	69.586
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	8.966	15.416	40.379	44.068
Faaliyet Giderleri	3.864	8.210	23.738	24.422
Diğer Faaliyet Gelirleri	493	253	397	4.835
Diğer Faaliyet Giderleri	6	-	-	-
Finansman Giderleri	56	522	527	394
FAALİYET KARI	5.533	6.937	16.511	24.087
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	140	253	288	784
Olaganüstü Giderler ve Zararlar:	170	35	525	1
DÖNEM KARI	5.503	7.155	16.274	24.870
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	2.544	3.287	10.535	10.181
NET DÖNEM KARI	2.959	3.868	5.739	14.689
Dağıtılan Toplam Temettü	2.550	3.012	3.983	11.970

AKÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	26.850	50.133	127.459	113.656
Hazır Değerler	2.438	1.792	6.068	1.943
Menkul Kıymetler	-	-	28.005	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	7929	15.314	26.033	46.028
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	301	208	650	1.568
Stoklar	15.316	31.960	61.246	63.441
Diğer Dönen Varlıklar	866	859	5.457	676
DURAN VARLIKLAR	59.030	83.061	116.326	254.460
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	719	1.875	3.016	5.151
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	7.900	15.245	31.830	44.551
Maddi Duran Varlıklar	104.881	170.609	257.607	488.106
Birikmiş Amortismanlar	(54.547)	(104.704)	(176.873)	(286.833)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	245	1.831
Diğer Duran Varlıklar	77	36	501	1.654
AKTİF TOPLAMI	85.880	133.194	243.785	368.116
KISA VADELİ BORÇLAR	35.838	31.330	50.787	103.628
Finansal Borçlar	25.656	11.167	6.087	36.255
Ticari Borçlar	7.292	17.647	25.517	57.241
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.791	1.766	3.764	9.285
Alınan Sipariş Avansları	896	367	23	11
Borç ve Gider Karşılıkları	203	383	15.396	836
UZUN VADELİ BORÇLAR	12.599	17.457	20.319	22.241
Finansal Borçlar	12.599	12.192	8.052	5.817
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	5.265	12.267	16.424
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	5.265	12.267	16.424
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	37.443	84.407	172.679	242.247
Ödenmiş Sermaye	15.750	39.375	84.656	84.656
Emisyon Primi	454	1.020	1.247	1.247
Yeniden Değerleme Değer Artışı	10.585	34.572	41.855	80.813
Yedekler	5.665	6.936	9.962	26.736
Net Dönem Karı (Zararı)	4.989	2.504	34.959	48.795
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	85.880	133.194	243.785	368.116
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	90.654	158.185	300.457	441.131
Satışların Maliyeti	79.321	132.145	224.149	320.728
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	11.333	26.040	76.308	120.403
Faaliyet Giderleri	5.967	15.684	36.362	73.239
Diğer Faaliyet Gelirleri	3.738	6.507	16.906	18.557
Diğer Faaliyet Giderleri	130	424	1.394	4.395
Finansman Giderleri	3.782	13.551	9.391	11.246
FAALİYET KARI	5.192	2.888	46.067	50.080
Olaganüstü Gelirler ve Karlar	-	-	7.459	4.945
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	-	3.095	1.622
DÖNEM KARI	5.192	2.888	50.431	53.403
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	203	384	15.472	4.608
NET DÖNEM KARI	4.989	2.504	34.959	48.795
Dağıtılan Toplam Temettü	3.591	2.209	17.315	25.397

EK: 25

ASLAN ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	17.763	29.440	80.163	85.984
Hazır Değerler	3.287	1.771	2.564	1.486
Menkul Kıymetler	-	-	28.700	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	2.372	7.674	14.150	20.243
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	1.943	191	432	2.985
Stoklar	7.547	17.984	25.608	43.245
Diğer Dönen Varlıklar	2.614	1.820	8.709	18.025
DURAN VARLIKLAR	26.045	44.449	61.891	148.971
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	-	1.472	2.007	3.925
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	1.020	-	-	18.765
Finansal Duran Varlıklar	699	400	400	45.734
Maddi Duran Varlıklar	52.251	90.603	134.158	182.455
Birikmiş Amortismanlar	(30.834)	(50.255)	(76.861)	(107.592)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	24	3.703
Diğer Duran Varlıklar	2.909	2.229	2.163	1.981
AKTİF TOPLAMI	43.808	73.889	142.054	234.955
KISA VADELİ BORÇLAR	19.896	28.489	51.925	91.186
Finansal Borçlar	11.500	10.552	148	21.820
Ticari Borçlar	2.567	7.487	12.946	27.842
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.686	2.285	9.454	15.727
Alınan Sipariş Avansları	1.596	847	1.463	2.313
Borç ve Gider Karşılıkları	2.574	7.318	27.914	23.484
UZUN VADELİ BORÇLAR	1.545	6.782	12.684	34.105
Finansal Borçlar	1.545	1.169	26	-
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	12.508
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	5.613	12.658	21.597
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	5.613	12.658	21.597
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	22.367	38.618	77.445	109.664
Ödenmiş Sermaye	10.546	17.592	35.677	35.677
Emisyon Primi	-	-	1	95
Yeniden Değerleme Değer Artışı	7.816	13.858	16.372	41.603
Yedekler	381	1.598	2.282	14.889
Net Dönem Karı (Zararı)	2.624	5.570	23.113	17.400
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	43.808	73.889	142.054	234.955
GELİR TABLOSU	43.808	73.889	142.054	234.955
Net Satışlar	80.641	113.078	187.363	263.472
Satışların Maliyeti	53.509	74.319	105.642	166.093
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	27.132	38.759	81.721	97.379
Faaliyet Giderleri	4.678	10.044	29.946	48.163
Diğer Faaliyet Giderleri	653	27	2.989	5.620
Diğer Faaliyet Giderleri	1.580	-	-	-
Finansman Giderleri	16.554	11.378	3.559	16.080
FAALİYET KARI	4.973	17.364	51.205	38.756
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	1.225	699	1.534	1.363
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	5.175	2.689	347
DÖNEM KARI	6.198	12.888	50.050	39.772
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	2.574	7.318	26.937	22.372
NET DÖNEM KARI	3.624	5.570	23.113	17.400
Dağıtılan Toplam Temettü	2.642	4.404	10.305	7.706

EK: 26

ÇANAKKALE ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	8.879	35.512	63.378	107.002
Hazır Değerler	442	1.321	813	1.364
Menkul Kıymetler	-	-	-	-
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.449	15.550	31.659	55.204
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	1.363	1.084	957	10.160
Stoklar	5.079	14.110	23.714	32.709
Diğer Dönen Varlıklar	546	3.447	6.235	7.565
DURAN VARLIKLAR	112.360	163.147	254.988	395.253
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	367	857	3.422	4.072
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	6.792	6.792	10.867	10.867
Maddi Duran Varlıklar	138.714	230.722	388.052	608.256
Birikmiş Amortismanlar	(34.127)	(76.199)	(147.461)	(228.191)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
Diğer Duran Varlıklar	614	975	108	249
AKTİF TOPLAMI	121.239	198.659	318.366	502.255
KISA VADELİ BORÇLAR	55.636	102.704	175.209	172.569
Finansal Borçlar	45.733	74.445	138.811	126.311
Ticari Borçlar	7.860	16.609	20.869	35.844
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	629	3.589	4.567	4.766
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	1.414	8.061	10.962	5.648
UZUN VADELİ BORÇLAR	30.753	42.586	34.463	44.943
Finansal Borçlar	30.753	41.895	28.254	33.811
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	-	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	691	6.209	11.132
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	691	6.209	11.132
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	34.850	53.369	108.694	284.743
Ödenmiş Sermaye	28.688	40.163	52.211	156.634
Emisyon Primi	-	-	-	-
Yeniden Değerleme Değer Artışı	9.099	13.219	56.451	124.830
Yedekler	-	-	-	31
Net Dönem Kârı (Zararı)	2.084	2.950	45	3.248
Geçmiş Yıllar Zararları	(5.021)	(2.963)	(13)	-
PASİF TOPLAMI	121.239	198.659	318.366	502.255
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	34.884	100.817	192.310	362.274
Satışların Maliyeti	29.801	83.014	153.454	264.931
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	5.083	17.803	38.856	97.343
Faaliyet Giderleri	1.430	3.133	8.582	14.868
Diğer Faaliyet Gelirleri	30	10	9	217
Diğer Faaliyet Giderleri	-	-	243	-
Finansman Giderleri	6.984	14.566	44.220	81.317
FAALİYET KARI	(3.301)	114	(14.180)	1.375
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	5.385	4.614	40.313	5.774
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	-	1.198	24.851	2.695
DÖNEM KARI	2.084	3.530	1.282	4.254
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	-	580	1.237	1.006
NET DÖNEM KARI	2.084	2.950	45	3.248
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	2.350

ÇİMSA ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	28.758	47.807	110.188	159.338
Hazır Değerler	7.150	3.551	6.108	8.214
Menkul Kıymetler	3.494	-	17.237	14.266
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	2.889	5.718	17.421	39.873
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	2.411	826	2.571	3.704
Stoklar	10.647	30.801	62.296	82.052
Diğer Dönen Varlıklar	2.167	6.911	4.555	11.229
DURAN VARLIKLAR	54.321	110.561	143.748	175.191
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	713	1.133	1.907	4.115
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	-	-	-	-
Finansal Duran Varlıklar	10.262	20.078	27.954	28.154
Maddi Duran Varlıklar	84.510	183.799	299.005	439.020
Birikmiş Amortismanlar	(41.374)	(94.863)	(185.623)	(296.782)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	88	253	207	162
Diğer Duran Varlıklar	122	161	298	522
AKTİF TOPLAMI	83.079	158.368	253.936	334.529
KISA VADELİ BORÇLAR	12.670	32.522	51.988	61.261
Finansal Borçlar	2.326	12.798	7.416	21.400
Ticari Borçlar	3.066	11.882	36.033	19.631
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.913	6.114	6.299	15.285
Alınan Sipariş Avansları	172	312	124	576
Borç ve Gider Karşılıkları	5.193	1.416	2.116	4.369
UZUN VADELİ BORÇLAR	23.514	53.524	47.164	29.576
Finansal Borçlar	23.514	50.699	38.740	17.986
Ticari Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	-	-	41	-
Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	-	2.825	8.383	11.590
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	2.825	8.383	11.590
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-	-
ÖZSERMAYE	46.895	72.322	154.784	243.692
Ödenmiş Sermaye	10.800	21.600	56.160	56.160
Emisyon Primi	541	633	1.147	1.147
Yeniden Değerleme Değer Artışı	9.906	18.483	53.050	112.825
Yedekler	12.663	19.434	28.012	36.127
Net Dönem Karı (Zararı)	12.985	12.172	16.415	37.433
Geçmiş Yıllar Zararları	-	-	-	-
PASİF TOPLAMI	83.079	158.368	253.936	334.529
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	66.385	102.551	201.235	343.077
Satışların Maliyeti	39.552	60.489	130.297	245.411
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	26.833	42.062	70.938	97.666
Faaliyet Giderleri	8.067	11.613	27.651	22.728
Diğer Faaliyet Gelirleri	2.593	6.290	10.453	15.577
Diğer Faaliyet Giderleri	489	2.861	4.031	8.541
Finansman Giderleri	2.936	3.187	29.181	32.551
FAALİYET KARI	17.934	30.691	20.528	49.423
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	250	926	5.395	6.129
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	6	18.029	7.503	13.913
DÖNEM KARI	18.178	13.588	18.420	41.639
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	5.193	1.416	2.005	4.206
NET DÖNEM KARI	12.985	12.172	16.415	37.433
Dağıtılan Toplam Temettü	6.063	6.275	7.746	17.971

BAŞTAŞ ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	11.033	17.223	39.458	100.274
Hazır Değerler	3.466	2.868	15.377	43.974
Menkul Kıymetler				
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	863	954	1.476	8.527
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	127	596	467	17.188
Stoklar	5.566	11.699	19.479	26.026
Diğer Dönen Varlıklar	1.011	1.133	2.659	4.559
DURAN VARLIKLAR	15.592	23.294	92.815	104.158
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	497	645	636	1.799
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	0	1	64.526	67.921
Maddi Duran Varlıklar	34.903	58.598	83.723	111.560
Birikmiş Amortismanlar	(19.948)	(36.117)	(56.338)	(77.712)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				
Diğer Duran Varlıklar	140	167	268	530
AKTİF TOPLAMI	26.625	40.517	132.273	204.432
KISA VADELİ BORÇLAR	8.560	13.949	23.193	90.534
Finansal Borçlar	4.534	4.463	2.517	63.223
Ticari Borçlar	1.602	5.279	6.630	14.719
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	561	963	3.475	2.882
Alınan Sipariş Avansları	420	440	341	145
Borç ve Gider Karşılıkları	1.443	2.804	10.230	9.565
UZUN VADELİ BORÇLAR	5.370	4.059	71.578	52.456
Finansal Borçlar	5.328	2.994	2.080	974
Ticari Borçlar	7	7	1	1
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	35	82	64.053	45.231
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	976	5444	6.250
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	976	5444	6.250
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	12.695	22.509	37.502	61.442
Ödenmiş Sermaye	270	270	270	30.510
Emisyon Primi	0	0	0	0
Yeniden Değerleme Değer Artışı	6.995	15.292	26.515	13.080
Yedekler	2.342	3.810	4.787	8.935
Net Dönem Kârı (Zararı)	3.088	3.137	5.930	8.907
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	26.625	40.517	132.273	204.432
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	47.321	77.200	135.308	161.003
Satışların Maliyeti	33.317	58.691	89.942	114.267
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	14.004	18.509	45.366	46.736
Faaliyet Giderleri	6.445	6.487	21.467	19.448
Diğer Faaliyet Gelirleri	399	1.307	1.258	4.554
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	0	0
Finansman Giderleri	3.427	6.114	5.403	12.932
FAALİYET KARI	4.531	7.215	19.754	18.910
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	1.274	3.594	438
DÖNEM KARI	4.531	5.941	16.160	18.472
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	1.443	2.804	10.230	9.565
NET DÖNEM KARI	3.088	3.137	5.930	8.907
Dağıtılan Toplam Temettü				

BATI ANADOLU ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	21.010	31.401	120.739	206.639
Hazır Değerler	4.003	3.472	10.518	12.000
Menkul Kıymetler	851	169	77.459	93.636
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	4.278	6.063	11.602	35.180
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	74	8	2	7
Stoklar	10.275	17.011	19.174	53.014
Diğer Dönen Varlıklar	1.529	4.678	1.984	12.802
DURAN VARLIKLAR	27.809	34.405	45.427	87.513
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	919	1.783	3.058	6.975
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	2	2	65	251
Maddi Duran Varlıklar	62.347	113.257	184.234	293.017
Birikmiş Amortismanlar	(35.585)	(80.790)	(142.370)	(213.452)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	126	153	440	722
AKTİF TOPLAMI	48.819	65.806	166.166	294.152
KISA VADELİ BORÇLAR	13.908	18.917	55.300	84.045
Finansal Borçlar	1.071	2.281	2.547	1.444
Ticari Borçlar	1.979	6.327	12.412	25.995
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.245	3.720	4.383	6.078
Alınan Sipariş Avansları	1.056	749	1.396	1.499
Borç ve Gider Karşılıkları	8.557	5.840	34.562	49.029
UZUN VADELİ BORÇLAR	4.406	6.793	9.385	12.285
Finansal Borçlar	3.795	3.249	2.251	1.018
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	611	3.544	7.134	11.267
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	611	3.544	7.134	11.267
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	30.505	40.096	101.481	197.822
Ödenmiş Sermaye	600	600	6.000	48.000
Emisyon Primi	0	0	59	53
Yeniden Değerleme Değer Artışı	6.326	16.346	30.679	19.926
Yedekler	9.705	15.130	17.028	24.449
Net Dönem Karı (Zararı)	13.874	8.020	47.715	105.394
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	48.819	65.806	166.166	294.152
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	70.316	102.265	237.419	352.484
Satışların Maliyeti	41.863	70.612	143.654	203.679
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	28.453	31.653	93.765	148.805
Faaliyet Giderleri	3.730	8.122	18.666	23.948
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.816	1.208	14.768	52.374
Diğer Faaliyet Giderleri	412	264	475	410
Finansman Giderleri	513	806	5.436	2.054
FAALİYET KARI	25.614	23.669	83.956	174.767
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	135	447	1.536	3.411
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	3.318	10.256	3.215	23.755
DÖNEM KARI	22.431	13.860	82.277	154.423
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	8.557	5.840	34.562	49.029
NET DÖNEM KARI	13.874	8.020	47.715	105.394
Dağıtılan Toplam Temettü				

EK : 30

BURSA ÇİMENTO

TL Milyon (Million)

BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	9.137	20.366	54.789	64.395
Hazır Değerler	1.801	3.992	5.367	7.567
Menkul Kıymetler	0	0	11.050	0
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	2.866	3.497	11.930	20.800
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	54	85	4.220	230
Stoklar	3.484	10.706	18.370	24.940
Diğer Dönen Varlıklar	932	2.086	3.852	10.858
DURAN VARLIKLAR	22.407	38.260	58.455	122.488
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	341	698	1.020	2.039
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	6.319	21.429	21.621	58.744
Maddi Duran Varlıklar	33.781	53.470	93.801	146.713
Birikmiş Amortismanlar	(18.034)	(37.342)	(57.990)	(85.011)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	0	5	3	3
AKTİF TOPLAMI	31.544	58.626	113.244	186.883
KISA VADELİ BORÇLAR	10.286	21.072	39.319	61.448
Finansal Borçlar	47	2.334	342	13
Ticari Borçlar	2.440	5.725	6.658	11.188
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.784	1.189	3.069	4.106
Alınan Sipariş Avansları	1.473	1.581	2.175	2.161
Borç ve Gider Karşılıkları	4.542	10.243	27.075	43.980
UZUN VADELİ BORÇLAR	547	3.719	7.637	13.214
Finansal Borçlar	547	284	13	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	3.435	7.624	13.214
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	3.435	7.624	13.214
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	20.711	33.835	66.288	112.221
Ödenmiş Sermaye	1.701	5.103	5.103	20.412
Emisyon Primi	0	0	0	0
Yeniden Değerleme Değer Artışı	4.243	9.431	18.263	18.705
Yedekler	4.554	8.664	11.647	25.052
Net Dönem Kârı (Zararı)	10.213	10.637	31.275	48.042
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	31.544	58.626	113.244	186.883
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	47.687	78.049	151.913	245.415
Satışların Maliyeti	27.804	49.520	79.685	130.708
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	19.883	28.529	72.228	114.707
Faaliyet Giderleri	3.338	8.936	17.602	28.030
Diğer Faaliyet Gelirleri	940	3.001	1.966	2.284
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	0	0
Finansman Giderleri	920	237	96	59
FAALİYET KARI	16.565	22.357	56.496	88.902
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	1.825	1.568	2.900	4.273
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	3.635	3.045	1.046	1.154
DÖNEM KARI	14.755	20.880	58.350	92.021
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	4.542	10.243	27.075	43.979
NET DÖNEM KARI	10.213	10.637	31.275	48.042
Dağıtılan Toplam Temettü				

EK : 31

ÇİMENTAŞ ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	16.565	25.081	38.130	91.250
Hazır Değerler	3.603	4.025	5.315	13.547
Menkul Kıymetler	250	0	0	6.724
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	1.683	847	5.652	12.163
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	237	840	943	4.707
Stoklar	9.043	15.768	23.281	52.421
Diğer Dönen Varlıklar	1.749	3.601	2.939	1.688
DURAN VARLIKLAR	24.995	47.738	89.760	114.246
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	1.078	1.545	2.489	5.431
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	2.846
Finansal Duran Varlıklar	3.752	5.360	5.523	5.670
Maddi Duran Varlıklar	56.734	119.774	248.518	336.449
Birikmiş Amortismanlar	(36.738)	(79.286)	(167.697)	247.429
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	169	345	927	280
AKTİF TOPLAMI	41.560	72.819	127.890	205.496
KISA VADELİ BORÇLAR	9.387	20.496	42.170	48.895
Finansal Borçlar	191	3.308	20.144	5.556
Ticari Borçlar	1.792	7.965	10.393	16.773
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.012	2.186	4.309	4.568
Alınan Sipariş Avansları	262	400	6.635	3.205
Borç ve Gider Karşılıkları	6.130	6.637	689	18.793
UZUN VADELİ BORÇLAR	5.571	11.554	27.802	29.893
Finansal Borçlar	5.571	6.091	18.940	11.827
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	5.463	8.862	18.066
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	5.463	8.862	18.066
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	26.602	40.769	57.918	126.708
Ödenmiş Sermaye	7.000	9.500	10.000	15.000
Emisyon Primi	0	750	2.171	2.014
Yeniden Değerleme Değer Artışı	6.609	14.029	32.607	68.830
Yedekler	5.664	7.973	10.934	11.318
Net Dönem Kârı (Zararı)	7.329	8.517	2.206	29.546
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	41.560	72.819	127.890	205.496
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	57.233	93.630	167.396	289.614
Satışların Maliyeti	38.141	55.278	94.980	176.881
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	19.092	38.352	72.416	112.733
Faaliyet Giderleri	5.895	17.031	25.226	52.434
Diğer Faaliyet Gelirleri	2.491	2.871	4.323	2.204
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	0	3.015
Finansman Giderleri	2.348	233	6.800	21.128
FAALİYET KARI	13.340	23.959	44.713	38.360
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	335	1.007	1.505	10.679
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	216	9.812	43.323	700
DÖNEM KARI	13.459	15.154	2.895	48.339
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	6.130	6.637	689	18.793
NET DÖNEM KARI	7.329	8.517	2.206	29.546
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK : 32

ESKİŞEHİR ÇİMENTO				
	TL Milyon (Million)			
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	6.098	7.634	14.418	16.853
Hazır Değerler	732	1.534	2.079	3.248
Menkul Kıymetler	0	0	0	0
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	4.021	3.706	8.661	6.778
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Stoklar	1.146	1.989	2.982	6.715
Diğer Dönen Varlıklar	198	405	696	112
DURAN VARLIKLAR	5.752	8.716	17.313	21.635
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	150	288	444	704
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	3.145	4.336	7.678	8.611
Maddi Duran Varlıklar	6.289	11.224	22.592	37.712
Birikmiş Amortismanlar	(3.832)	(7.132)	(13.401)	(25.392)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	0
AKTİF TOPLAMI	11.850	16.350	31.731	38.488
KISA VADELİ BORÇLAR	3.820	8.774	13.703	13.030
Finansal Borçlar	1.946	4.786	9.659	9.894
Ticari Borçlar	1.874	3.127	3.654	2.623
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	0	161	390	513
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR	2.653	3.017	7.247	4.532
Finansal Borçlar	2.362	1.996	6.300	2.467
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	291	1.021	947	2.065
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	0	0	0
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	5.377	5.259	10.781	20.926
Ödenmiş Sermaye	2.550	2.550	5.550	5.550
Emisyon Primi	0	0	0	0
Yeniden Değerleme Değer Artışı	429	981	2.540-1	9.002
Yedekler	275	823	1.648	1.360
Net Dönem Kârı (Zararı)	2.123	905	1.044	5.014
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	11.850	16.350	31.731	38.488
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	9.232	12.440	23.259	40.013
Satışların Maliyeti	6.348	9.812	17.223	27.408
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	2.884	2.628	6.036	12.605
Faaliyet Giderleri	185	445	963	2.678
Diğer Faaliyet Gelirleri	227	451	608	784
Diğer Faaliyet Giderleri	192	120	980	80
Finansman Giderleri	611	1.609	3.657	5.617
FAALİYET KARI	2.123	905	1.044	5.014
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	0	0	0
DÖNEM KARI	2.123	905	1.044	5.014
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	0	0	0	0
NET DÖNEM KARI	2.123	905	1.044	5.014
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

EK : 33

GÖLTAŞ ÇİMENTO

BİLANÇO	TL Milyon (Million)			
	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	11.330	23.429	27.963	40.276
Hazır Değerler	956	2.192	4.558	11.765
Menkul Kıymetler	0	2	2	2
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	2.773	2.386	2.915	4.516
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	0	4	8	68
Stoklar	4.526	17.357	20.480	22.380
Diğer Dönen Varlıklar	3.075	1.488	0	1.545
DURAN VARLIKLAR	3.627	5.576	12.987	36.119
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	291	708	362	716
Maddi Duran Varlıklar	16.836	30.984	61.915	129.791
Birikmiş Amortismanlar	(13.500)	(26.116)	(49.290)	(94.561)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	173
AKTİF TOPLAMI	14.957	29.005	40.950	76.395
KISA VADELİ BORÇLAR	4.113	11.892	13.281	30.167
Finansal Borçlar	0	2.690	2.436	6.514
Ticari Borçlar	1.038	4.814	5.059	10.446
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	438	1.651	1.169	3.347
Alınan Sipariş Avansları	0	164	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	2.637	2.573	4.617	9.860
UZUN VADELİ BORÇLAR	390	269	4.676	6.151
Finansal Borçlar	390	269	653	674
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	4.023	5.477
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	0	4.023	5.477
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	10.454	16.844	22.993	40.077
Ödenmiş Sermaye	600	600	4.200	4.200
Emisyon Primi	0	0	107	96
Yeniden Değerleme Değer Artışı	2.299	3.869	4.545	8.573
Yedekler	2.313	4.412	6.547	10.722
Net Dönem Karı (Zararı)	5.242	7.963	7.594	16.486
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	14.957	29.005	40.950	76.395
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	25.977	45.580	64.393	122.406
Satışların Maliyeti	18.405	32.984	45.593	87.555
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	7.572	12.596	18.800	34.851
Faaliyet Giderleri	1.826	2.981	6.567	10.325
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.106	534	334	676
Diğer Faaliyet Giderleri	0	0	0	139
Finansman Giderleri	191	578	1.509	1.257
FAALİYET KARI	6.661	9.571	11.058	23.806
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	979	1.208	1.237	2.635
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	243	84	95
DÖNEM KARI	7.640	10.536	12.211	26.346
Ö.Vergi ve Diğer Y.Yükümlülük	2.398	2.573	4.617	9.860
NET DÖNEM KARI	5.242	7.963	7.594	16.486
Dağıtılan Toplam Temettü	0	0	0	0

EK : 34

NUH ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	20.720	26.911	94.257	135.822
Hazır Değerler	5.687	3.397	14.507	12.809
Menkul Kıymetler	0	0	41.000	35.500
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	3.200	4.041	7.176	10.039
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	14	103	837	2.598
Stoklar	8.417	13.532	28.311	57.497
Diğer Dönen Varlıklar	3.402	5.838	2.426	17.379
DURAN VARLIKLAR	32.118	45.360	55.568	174.771
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	844	1.541	2.067	4.540
Finansal Duran Varlıklar	35	84	87	315
Maddi Duran Varlıklar	63.309	112.363	176.109	357.693
Birikmiş Amortismanlar	(32.094)	(68.658)	(122.779)	(198.634)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	10.657
Diğer Duran Varlıklar	24	30	84	0
AKTİF TOPLAMI	52.838	72.271	149.825	310.593
KISA VADELİ BORÇLAR	18.047	23.131	51.497	100.928
Finansal Borçlar	146	4.348	245	5.348
Ticari Borçlar	8.155	10.789	15.417	30.118
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.517	3.346	5.053	11.841
Alınan Sipariş Avansları	0	0	3.827	14.095
Borç ve Gider Karşılıkları	8.229	4.648	26.955	39.526
UZUN VADELİ BORÇLAR	500	4.318	82	2.216
Finansal Borçlar	500	331	82	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	3.987	0	2.216
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	0	0	2.216
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	3.987	0	0
ÖZSERMAYE	34.291	44.822	98.246	207.449
Ödenmiş Sermaye	3.933	11.798	35.393	70.785
Emisyon Primi	0	0	0	0
Yeniden Değerleme Değer Artışı	7.392	12.587	22.817	26.490
Yedekler	6.805	12.214	5.157	9.056
Net Dönem Kârı (Zararı)	16.161	8.223	34.879	101.118
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	52.838	72.271	149.825	310.593
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	92.953	148.713	267.013	461.837
Satışların Maliyeti	61.111	113.919	185.673	308.076
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	31.842	34.794	81.340	153.761
Faaliyet Giderleri	4.539	5.998	14.831	16.781
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.920	629	6.578	31.245
Diğer Faaliyet Giderleri	4.748	15.191	10.944	27.385
Finansman Giderleri	85	1.363	309	197
FAALİYET KARI	24.390	12.871	61.834	140.644
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	0	0
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	0	0	0
DÖNEM KARI	24.390	12.871	61.834	140.644
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	8.229	4.648	26.955	39.526
NET DÖNEM KARI	16.161	8.223	34.879	101.118
Dağıtılan Toplam Temettü	0	0	0	0

EK : 35

YİBİTAŞ ÇİMENTO				
TL Milyon (Million)				
BİLANÇO	1988	1989	1990	1991
DÖNEN VARLIKLAR	12.239	12.744	29.090	45.877
Hazır Değerler	1.252	3.007	10.967	19.898
Menkul Kıymetler	0	0	0	0
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	3.487	1.609	2.680	4.665
Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	1.675	164	1.361	1.154
Stoklar	5.751	7.964	13.676	18.548
Diğer Dönen Varlıklar	74	0	406	1.612
DURAN VARLIKLAR	13.562	24.768	38.847	46.270
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	343	587	302	2.461
Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	0	0	0	0
Finansal Duran Varlıklar	233	358	916	2.508
Maddi Duran Varlıklar	35.206	55.010	85.991	115.414
Birikmiş Amortismanlar	(22.220)	(31.187)	(49.092)	(74.296)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Duran Varlıklar	0	0	230	292
AKTİF TOPLAMI	25.801	37.512	67.937	92.156
KISA VADELİ BORÇLAR	8.992	13.519	29.965	31.975
Finansal Borçlar	2.354	5.461	15.827	20.218
Ticari Borçlar	3.548	5.391	10.177	9.054
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	2.420	2.470	1.712	2.631
Alınan Sipariş Avansları	212	24	4	71
Borç ve Gider Karşılıkları	458	173	2.245	71
UZUN VADELİ BORÇLAR	3.008	3.430	6.055	9.050
Finansal Borçlar	3.008	2.804	1.816	1.251
Ticari Borçlar	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	0
Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	0
Borç ve Gider Karşılıkları	0	626	4.239	7.799
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	0	626	4.239	7.799
Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
ÖZSERMAYE	13.801	20.563	31.917	51.131
Ödenmiş Sermaye	2.500	2.500	2.500	37.500
Emisyon Primi	0	0	0	0
Yeniden Değerleme Değer Artışı	7.675	15.104	24.803	17.433
Yedekler	611	2.127	1.710	2.115
Net Dönem Kârı (Zararı)	3.015	832	2.904	0
Geçmiş Yıllar Zararları	0	0	0	0
PASİF TOPLAMI	25.801	37.512	67.937	92.156
GELİR TABLOSU				
Net Satışlar	30.104	42.612	90.356	135.131
Satışların Maliyeti	24.252	38.798	74.813	121.947
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	5.852	3.814	15.543	13.184
Faaliyet Giderleri	874	626	2.351	3.583
Diğer Faaliyet Gelirleri	376	849	576	1.956
Diğer Faaliyet Giderleri	0	5	0	0
Finansman Giderleri	1.881	3.027	5.267	18.937
FAALİYET KARI	3.473	1.005	8.501	(7.380)
Olaganüstü Gelirler ve Kârlar	0	0	385	1.505
Olaganüstü Giderler ve Zararlar	0	0	3.737	42
DÖNEM KARI	3.473	1.005	5.149	(5.917)
Ö. Vergi ve Diğer Y. Yükümlülük	458	173	2.245	0
NET DÖNEM KARI	3.015	832	2.904	(5.917)
Dağıtılan Toplam Temettü	-	-	-	-

YARARLANILAN KAYNAKLAR**KİTAPLAR**

AKDOĞAN, Nalan- TENKER Nejat. Finansal Tablolar ve Analizi, 2.b. Ankara: Feryal Matbaacılık, 1985.

AKGÜÇ, Öztin. Finansal Yönetim. 5.b. İstanbul: Avcıol Matbaası, 1989.

AKGÜÇ, Öztin. Mali Tablolar Analizi. 8.b. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayını, 1990.

BEKTÖRE, Sabri. Mali Tablolar Analizi. Eskişehir: İ.T.İ.A. Basımevi, 1975.

ÇABUK, Adem. Finansal Tablolar Analizi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1988.

DOĞAN, Abdullah. Tekstil, Kağıt, Demir-Çelik ve Çimento Sanayiinin Ekonomik, Mali ve Yeterlilik Durumunun Standart Oranlarla İzlenmesi. Ankara: M.P.M. Yayını, 1988.

DURMUŞ, Ahmet Hayri. Mali Tablolar Tahlili. İstanbul: Met-er Matbaası, 1981.

FOSTER, George. Financial Statement Analysis. New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1978.

GIBSON, Charles-FRISHKOPF, Patricia A. Financial Statement Analysis, 2nd ed. Boston: Kent Publishing Company, 1983.

GÖNENLİ, Atilla. Finansal Tablolar. İstanbul: Sermet Matbaası, 1979.

GÖNENLİ, Atilla. İşletmelerde Finansal Yönetim. 6.b. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1988.

GÜRUS, Alp. Ticaret Bankalarımızda Finansal Analiz ve Rasyo Metodunun Uygulanması. İstanbul: 1972.

GÜVEMLİ, Oktay. Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili. İstanbul: Çağlayan Kitabevi, 1981.

HİÇŞAŞMAZ, Mazhar. Bilanço ve Gelir Tabloları Analizi. Ankara: İ.T.İ.A. Basımevi, 1982.

PAMUKÇU, Ali Bülent. İşletme Finansı. İstanbul: Der Yayınları, 1989.

TEMEL, Adil. Çimento Sanayii Konusunda Kısa Bir Değerlendirme. Ankara: D.P.T. Yayını, 1987.

TOKOL, Tuncer. İşletmelerde Finansal Yönetim. Bursa: Bursa Üniversitesi Basımevi, 1981.

YALKIN, Yüksel Koç. İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri. Ankara: Olgaç Matbaası, 1988.

MAKALELER

BEKDAŞ, Gönül. "Çimento Sağlam Gidiyor", *Trend*, 30 Mayıs 1993, ss.25-27.

BOYACIOĞLU, Birsen A. "Çimentonun Dayanılmaz Cazibesi", *Ekonomist*, 6 Haziran 1993, ss.38-41.

ÇELENK, Ayduk. "Petrokokun Çimento Sanayiinde Yakıt Olarak Kullanılması", *Dünya*, 14 Ekim 1992.

ÇETİNGÜLEÇ, Tülay. "Çitosan Yöneticileri Özelleştirmeye Karşı", Dünya, 13 Ağustos, 1992.

DOĞAN, Zülfikar. "Özelleştirme Değil, Kar Aktarma", Milliyet, 30 Nisan 1993.

KIVANÇ, Ahmet. "Çimento Sektöründe Özelleştirme Tamam", Dünya, 23 Nisan 1993.

SAMİN, Cihangir. "Özelleştirilecek Çimento Şirketlerinin Finansal Konsültasyonu", Dünya, 8 Şubat 1988.

ULUEREN, Özlem. "Çimento Pazarında Özel Sektör Devri", Dünya, 27 Kasım 1992, s.3.

ZEYBEK, Serap. "Çimento Sektörünün Yüzü 1992'de Güldü", Dünya, 2. Şubat 1993.

DİĞER KAYNAKLAR

Çimento Alçı ve Kireç Ek Dosyası, Dünya, Ekonomi, Politika Gazetesi, 17 Haziran 1991.

ÇİTOSAN, Yıllık Faaliyet Raporları; 1988, 1989, 1990, 1991.

Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Çimento Sektör Araştırması, 1979.

Devlet Planlama Teşkilatı, A.E.T. Karşısında Türk Çimento Sektörünün Durumu, Ankara, 1986.

Devlet Planlama Teşkilatı, Çimento Sanayiinde Yatırımların Yöresel Dağılımı, Ankara, 1973.

İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türkiye'de Çimento Sanayii ve Sorunları, Tebliğler ve Panel Notları, İstanbul, 1986.

İktisat Bankası, Türk Çimento Sanayii, İstanbul, 1987.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Şirketler Yıllığı, (Mali Tablolar ve Oranlar), İstanbul, 1992.

Kamu Ortaklığı İdaresi, Türkiye'de Özelleştirme, Ankara, 1993.

OYMAN, A.Gülgün, Finansal Tabloların Analizinde Rasyoların Kullanımı ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün. S.B.E., İstanbul, 1988.

ÖNDER, Kamer, Finansal Tablolar Analizi ve Türkiye'de Demirdışı Metaller Sektöründe Uygulamalar, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ün. S.B.E., İstanbul, 1988.

ÖZBAY, Saime. Çimento Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, İstanbul: T.S.K.B. Yayını, 1991.

SAMİN, Cihangir. Finansal Analiz, Cilt 14 (1991), Cilt: 15 (1992), İstanbul.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sınai Araştırma Geliştirme Müdürlüğü-Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği ortaklaşa, Türkiye Çimento Sanayiinde Enerji Tasarrufu, Seminer Notları, Ankara, 1989.

Sermaye Piyasası Kurulu, S.P.K.'na Tabi İşletmelerin Mali Tabloları, Ankara.

TANRIVER, Hasan. Finansal Tablolar Analizi ve Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü İspirtolu İçecekler Kısımında Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ün. S.B.E., İstanbul, 1988.

TAYLAN, Kemal. Çimento Sektörü Teknoloji Etüdü, İstanbul T.S.K.B., Yayını, 1990.

TIRAŞOĞLU, Sahiba. Çimento Sanayii, Ankara: T.İş Bankası Yayınları, 1990.

Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Çimento Sektörüne Ait Veriler, Ankara.

TÜSİAD, Türkiye'de Özelleştirme, İstanbul: 1991.

48 Yapı ve Kredi Bankası, İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Türkiye'de Çimento Sanayii, Ankara: 1980.

ÖZGEÇMİŞ

Celal EZİLMEZ, 1969 yılında Bursa'da doğmuştur. İlköğrenimine Almanya'da başlamış, Ortaöğrenimini 1986 yılında Bursa'da tamamlamıştır. Aynı yıl Yıldız Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nü kazanarak yüksek öğrenimine başlamıştır. 1990 yılında Yıldız Üniversitesi'nden Elektrik Mühendisi olarak mezun olmuş, aynı yıl Yıldız Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitime başlamıştır. Halen bu Bölümde Yüksek Lisans Tez öğrencisidir.